

GAD

GENÇLİK | araştırmaları dergisi

JOURNAL OF YOUTH RESEARCH

SAYI
30

Yıl: 2023 Cilt: 11

**GENÇLİK ARAŞTIRMALARI DERGİSİ /
JOURNAL OF YOUTH RESEARCH**

Cilt/Volume: 11

Sayı/Number: 30

Ağustos/August 2023

Yayın Dili

Türkçe/İngilizce

ISSN 2791-8157

Gençlik Araştırmaları Dergisi uluslararası hakemli bir dergidir. Yayımlanan makalelerin sorumluluğu yazarına/yazarlarına aittir.

Journal of Youth Research is the official peer-reviewed, international journal of the Ministry of Youth and Sports of Turkish Republic.

Authors bear responsibility for the content of their published articles.

**T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı ve
Gençlik Araştırmaları Dergisi Adına**

İmtiyaz Sahibi/Owner

Dr. Mehmet Ata Öztürk

Genel Koordinatör/General Coordinator

Mehmet Dinç

Yazı İşleri Müdürü/

General Publication Director

Rahime Mercan Sarı

**Gençlik Araştırmaları Dergisi (GAD)
ULAKBİM TR DİZİN
(Sosyal ve Beşeri Bilimler Veri Tabanı)
ve EBSCO'da Sorgulanmaktadır.**

Sahibi/Owner

Dr. Mehmet Ata Öztürk

Editörler/Editors

Doç. Dr. Mehmet Fatih KÖSE

Dr. Hasan KAVGACI

Alan Editörü/Field Editor

Prof. Dr. Hayri ERTAN

Dr. Gülsemin ERTÜRK ÇELİK

Dr. Tolga TEK

Dr. Nilgün ÖZCAN

Erhan AÇAR

Yabancı Dil Editörü/Foreign Language Editor

John Zacharias CRIST

Yayın Kurulu/International Editorial Board*

Abdullah Topcuoğlu / Selçuk Üniversitesi

Aylin Görgün Baran / Hacettepe Üniversitesi

Besim Fatih Dellaloğlu / Sakarya Üniversitesi

Ertan Özensek / Selçuk Üniversitesi

Eugene Kennedy / Louisiana State University

Hakan Dulkadiroğlu / Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

İhsan Sezal / TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi

İsmail Coşkun / İstanbul Üniversitesi

Kadir Canatan / İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

Mazhar Bağlı / Nevşehir Hacı Bektaş Üniversitesi

Mehmet Akif Aydın / İstanbul Medipol Üniversitesi

Mehmet Eskin / Adnan Menderes Üniversitesi

Süleyman Seyfi Öğün / İstanbul Ticaret Üniversitesi

Şeref Ateş / Sakarya Üniversitesi

Yasin Aktay / Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Yakup Bilgili / Florida State College

*İsme göre alfabetik sırada/

In alphabetical order by name

Yayın Koordinatörü/Publishing Coordinator
Rahime Mercan Sarı

Tasarım Dizgi ve Uygulama/Graphic Design
Bilal Said Doğrusöz

Mizanpaj/Proofreading
Bilal Said Doğrusöz

Yayın Türü/Type of Publication
Yaygın Süreli Yayın/Peer Reviewed Academic Journal

Yayın Periyodu/Publishing Period
Dört ayda bir (Nisan, Ağustos, Aralık aylarında)
yayımlanır/Three times a year (April, August,
December)

Ankara - Ağustos 2023/Ankara August 2023

Dergi Atrf Adı/Journal Name
Gençlik Arş. Derg./Journal of Youth Research

Yönetim Yeri/Management Location
T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı
Eğitim, Araştırma ve Koordinasyon
Genel Müdürlüğü
Örnek Mahallesi, Oruç Reis Caddesi No:13
Altındağ, Ankara Telefon: 444 0 472
e-mail: genclikarastirmalari@gsb.gov.tr
web: <http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr>

İçindekiler *Table of Contents*

İNCELEME / ARAŞTIRMA

- Türkiye'de Geçmişten Günümüze Ergenlik Araştırmaları: Bibliyometrik Bir Çalışma
Adolescent Studies from Past to Present in Turkey: A Bibliometric Study
Zeynep Şimşir Gökalp & Hayri Koç 01
19

İNCELEME / ARAŞTIRMA

- Maruz Kalma ve Bırakma Açısından Ergenlerin Sanal Zorbalık Yaşantıları Üzerinde Aile Bütünlük Duygusunun Yordayıcı Rolü
The Predictive Role of the Sense of Family Cohesion in Adolescents' Experiences of Exposure and Being Exposed to Cyberbullying
Merve Ertop & Haktan Demircioğlu 23
35

İNCELEME / ARAŞTIRMA

- Sosyal Bilgiler Öğretmeni Adaylarının Gelecek Kaygılarının Belirlenmesi
Determining the Level of Anxiety of Pre-service Social Studies Teachers About
İbrahim Demirbaş & F. Betül Demir & Ülkü Ulukaya Öteleş 39
50

İNCELEME / ARAŞTIRMA

- Beliren Yetişkinlikte Kendini Toparlama Gücü, Bilgelik ve Problem Odaklı Başa Çıkma:
Bir Yol Analizi
Resilience, Wisdom and Problem-Focused Coping in Emerging Adulthood: A Path Analysis
Özden Turgut 54
70

ANALYSIS / RESEARCH

- Examination of the Differences in Licensed Athletes' Personal Beliefs in Relation to Some Socio-demographic Characteristics
Lisanslı Sporcuların Kişilik İnançlarının Sosyodemografik Özelliklere Göre Farklılaşmasının İncelenmesi
Yunus İçer & Binnaz Kıran 76
82

Yazarlara Notlar

- Notes for Writers* 94
96

Copyright © 2023 T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı
http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/
Gençlik Araştırmaları Dergisi • Ağustos 2023 • 11(30) • 1-18

ISSN 2791-8157
Başvuru | 3 Ekim 2022
Kabul | 9 Mayıs 2023

Türkiye’de Geçmişten Günümüze Ergenlik Araştırmaları: Bibliyometrik Bir Çalışma

Zeynep Şimşir Gökalp*
Hayri Koç**

Öz

Ergenlik, yaşam dönemleri arasında önemli bir evredir ve pek çok araştırmacının ilgisini çekmiştir. Bu nedenle, ergenlik kavramı ortaya çıktığı günden bugüne kadar literatürde ergenlik dönemi ile ilgili bilimsel araştırma ve yayın sayısında hızlı bir artış meydana gelmiştir. Ancak Türkiye’de ergenlik üzerine yapılan çalışmaların eğilimi hakkında bilgi eksikliği bulunmaktadır. Bu bağlamda, bu çalışmanın amacı Web of Science (WoS) veri tabanında taranan ve 1980 ile 2022 yılları arasında yayımlanan Türkiye adresli makalelerin bibliyometrik analiz yöntemi ile incelenmesidir. Verilerin analizi VOSviewer programı ile gerçekleştirilmiştir. 1980 yılından bu yana yayınlanan makale sayısı hızla artarak 10440’a ulaşmıştır. Yazarlar ve dergiler verimlilik açısından değerlendirildiğinde, tıp bilimlerindeki araştırmacıların ve dergilerin ön sıralarda yer aldığı görülmektedir. Hacettepe ve İstanbul Üniversiteleri yayın sayısı bakımından ilk sırada yer almaktadır. Ortak yazar ve ortak kelime analizi haritasında tıp, psikoloji, eğitim ve metodoloji ile ilgili kelimeler ve bu alanlarda çalışan araştırmacılar ön plana çıkmaktadır. Araştırmada elde edilen sonuçlar ışığında birtakım çıkarımlar yapılmıştır. Ayrıca araştırmacılara ve bazı kurumlara yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ergenlik, Bibliyometri, Bilimsel Haritalama, Türkiye Kaynaklı Yayınlar

* Dr. Öğr. Üyesi, Selçuk Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ABD, zey.simsir.93@gmail.com, ORCID: 0000-0003-2353-8922

** Dr. Öğr. Üyesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ABD, hayri5067@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4589-8999

Abstract

Adolescence is an important period in human life and has attracted the attention of many researchers. Therefore, since the concept of adolescence emerged, there has been a rapid increase in the number of scientific research and publications related to adolescence in the literature. However, there is a lack of information about the trend of studies on adolescence in Turkey. In this context, the aim of this study is to examine the articles from Turkey, which were indexed in the Web of Science (WoS) database and published between 1980 and 2022, using the bibliometric analysis method. The analysis of the data was carried out with the VOSviewer program. Since 1980, the number of published manuscripts has increased rapidly, reaching 10440. When evaluated in terms of productivity, it is observed that researchers and journals in the field of medical sciences are at the forefront. Hacettepe and Istanbul Universities rank first in terms of publications. Authors and words related to medicine, psychology, education, and methodology are prominent on the co-author and co-word analysis map. Some inferences were made in light of the results obtained in the study. Also, suggestions for researchers and some institutions were presented.

Keywords: Adolescence, Bibliometrics, Scientific Mapping, Publications From Turkey

Giriş

Ergenlik dönemi, insanoğlunun gelişimsel yaşam çizgisinde ergenliğe girmesi (puberte) ile başlayan yetişkin kimliği ve davranışlarının kazanılması ile sona eren bir geçiş aşamasıdır (Canadian Paediatric Society, 2003; Stehlik, 2018). Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) (2022) tanımına göre ergenlik, yaşamın ikinci 10 yılına denk gelen (10-19 yaş) çocukluk ve yetişkinlik arasındaki yaşam dönemidir. Ergenlik, pek çok yeni özelliğin kazanıldığı bir süreç olması nedeniyle gelişim dönemleri içinde en önemli basamaklardan biridir (Doğan vd., 2012; Parlaz vd., 2012). Bu dönemde fiziksel, psikolojik, bilişsel ve sosyal olarak önemli değişimler meydana gelmektedir (Doğan vd., 2012; Lerner vd., 2011; Singh vd., 2019). Ergenler bu gelişim döneminde daha ileri düşünme ve akıl yürütme kalıpları kazanırlar, kendi kimliklerini oluşturmaya çalışırlar, yeni sosyal ilişkiler ve bağlar kurarlar ve artan bir sorumluluk ve bağımsızlık duygusu geliştirirler (Singh vd., 2019). Tüm bu değişimler ergenlerin nasıl hissedeceğini, düşüneceğini, karar vereceğini ve çevresindeki insanlarla nasıl etkileşimde bulunacağını etkilemektedir (DSÖ, 2022). Özetle, bu yaşam evresi yeniden yapılanma dönemi olarak karakterize edilir (Ogden & Hagen, 2018).

Yaşamlarında meydana gelen değişimlere uyum sağlamaya çalışan ve yetişkinliğe hazırlanan ergenler (Santrock, 2020), birtakım gelişimsel zorluklarla (Ogden & Hagen, 2018), bedensel ve psikolojik sağlık problemleriyle (DSÖ, 2022) ve sosyal yönden farklı türde sorunlarla (Singh vd., 2019) karşı karşıya kalabilmektedir. Bulaşıcı hastalıklar, giderek artan sağlıksız diyetler, hareketsiz yaşam stili, alkol ve tütün kullanımı, hava kirliliği gibi çevresel riskler günümüzde ergenlerin karşılaştığı en önemli sorunlardan bazılarıdır (Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu [UNICEF], 2022). Bununla birlikte diğer yaşam dönemleri ile karşılaştırıldığında ergenlerde ruhsal problemlerin daha yaygın olduğu bilinmektedir (Gulliver vd., 2010). Özellikle son zamanlarda ergenlerde ruhsal problemlerin artması toplumsal bir kaygı oluşmasına sebep olmuştur (Bor vd., 2014). Ayrıca bu yaş grubunda diğer yaş

gruplarına göre daha yaygın olan ve yaşamın gidişatını önemli ölçüde değiştirebilen rıza dışı seks, alkol ve uyuşturucu kullanımı, kendine zarar verme, kişiler arası şiddet ve yasalarla başının derde girmesi gibi sorunlar meydana gelebilmektedir. Bu dönemdeki beslenme ve sağlık alışkanlıkları, arkadaşlıklar, eğitim başarısı ve sivil katılım gibi aktiviteler ergenlerin sağlığını, okul ve aile yaşamını etkilediği gibi yetişkinlikteki yaşamında ve hatta gelecek nesillerin yaşamında da uzun vadeli etkiler bırakabilmektedir (Richter, 2006). Bu bakımdan ergenlik, üzerinde daha hassasiyetle durulması ve toplumsal bilgi birikiminin artırılması gereken bir yaşam dönemidir.

Günümüzde ergenlik dönemindeki (10-19 yaş) bireylerin dünya nüfusundaki oranlarına bakıldığında büyük bir şişkinlik dikkati çekmektedir. 1.2 milyar olan ergen nüfusu dünya nüfusunun altıda birini (1/6) oluşturmaktadır. Bu rakamlar dünya çapında şimdiye kadar en yüksek ergen sayısına işaret etmektedir. Dahası dünya nüfusunun yaklaşık %90’ını oluşturan düşük ve orta gelirli ülkelerde bu rakamların 2050 yılına kadar daha da artması beklenmektedir (DSÖ, 2022). Türkiye’deki ergen yaş grubundaki bireylerin oranına bakıldığında da benzer oranlara rastlanmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumunun (TÜİK) (2022) verilerine göre Türkiye’de 10-19 yaş aralığındaki ergenler toplam nüfusun (84 milyon 680 bin 273) yaklaşık %15’ini oluşturmaktadır. Dünyada ve ülkemizde ergen nüfusun sayısı ve oranı göz önüne alındığında bu grup üzerinde araştırmalar yürütmenin ve bu gruba yönelik politikalar geliştirmenin önemi ortaya çıkmaktadır. Bu doğrultuda söz konusu bu araştırma, Türkiye’de ergenlerle yürütülen araştırmaların genel durumunu ortaya koymayı amaçlamıştır.

Ergenler Üzerine Yapılan Araştırmalar ve Tarihsel Gelişimi

Ergenlik kavramının ortaya atılması uzun bir tarihi geçmişe dayanmasa da ergenlik dönemini kapsayan yaş grubu üzerine yapılan çalışmaların köklü bir geçmişi olduğu söylenebilir. Gençliğin doğası hakkında Platon ve Aristo gibi Antik Yunan filozoflarının birtakım çalışmalar yaptığı bilinmektedir. Orta Çağ’da bilimsel bir yaklaşımdan söz edilemese de 18. yüzyılda Rousseau ergenliği daha entelektüel bir bakış açısı ile ele almıştır (Sanrock, 2020). 1900’lerde G. Stanley Hall ve öğrencileri ergenliği yeni bir psikolojik akımın odak noktası haline getirmişlerdir (Demos & Demos, 1969). Hall 1904 yılında ergenlik kavramını literatüre kazandırmıştır (Demos & Demos, 1969; Kulaksızoğlu, 2004). Bir psikolog olan Hall, Darwin’den etkilenmiş ve Darwin’in evrim teorisini (biyolojik bakış açısı) çocukluk ve ergenlik dönemi çalışmalarına aktarmıştır (Kulaksızoğlu, 2004). 1928 yılında ise Margerad Mead ergenliğe sosyokültürel bakış açısı ile yaklaşmıştır. 20. ve 21. yüzyılda kronolojik yaştan ziyade bireylerin doğum zamanından (örn. İkinci Dünya Savaşı sonrası), çağından ya da kuşağından kaynaklanan etkiler odak noktası olmuştur. Son yıllarda ise kuşaklara birtakım etiketler verilmektedir. Örneğin, 1980’den sonra doğan kuşağa milenyum çocukları etiketi verilmiş ve bu kuşağın birtakım nitelikleri tanımlanmıştır. 21. yüzyıla gelindiğinde ergen ve beliren yetişkin dönemi ile ilgili araştırma sayısında hızlı bir artış meydana gelmiştir (Russell vd., 2011). Bu araştırmalar, ergenlerin yaşam pratiklerini aydınlatacak nitelikte olup ergenlerin sağlık durumlarının ve iyilik hallerinin geliştirilmesine yönelik yolları belirlemeyi hedeflemektedir (Sanrock, 2020). Ayrıca son yıllarda meydana gelen metodolojik gelişmeler ergenler üzerine yapılan ampirik araştırmaların teorik modellerle daha uyumlu olmasını sağlamıştır (Crosnoe & Johnson, 2011).

Ergen araştırmalarında göz önünde bulundurulması gereken diğer konular ise sosyal, kültürel ve tarihsel koşullardır (Santrock, 2020; Smetana vd., 2006). Ergenlik dönemini anlamada önemli çıkarımlar sağlayan ekolojik kuram, çevresel sistemin makro ve mikro boyutta incelenmesi gerektiğini ve gelişimin çevresel etkenlere dayalı olduğunu ileri sürmektedir (Bronfenbrenner & Morris, 2006). Nitekim ergenlik dönemi özellikleri toplumlara, dönemlere ve hatta bireylere göre farklılıklar göstermektedir. Örneğin, ergenlik döneminin başlangıç ve bitiş süresi toplumlara göre değişiklikler gösterebilir (Doğan vd., 2012). Bu bakımdan toplumun koşullarını (coğrafi, sosyolojik, kültürel vb.) göz önünde bulundurarak ulusal boyutta gerçekteştirilen ergenlik çalışmaları büyük bir öneme sahiptir.

Ülkemizde ergenlik çalışmalarının tarihi incelendiğinde, literatürde bu konuyu ele alan bir bilgiye ya da çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak Kulaksızıoğlu (2004) Türkiye'deki ergenlik araştırmalarının yetersiz olduğunu ve gelişmiş ölkelerin gerisinde kaldığını vurgulamıştır. Uluslararası veri tabanı olan Web of Science (WoS) tarandığında 2022 yılına ait hakemli dergilerdeki yayınların yalnızca yaklaşık %2'sinin Türkiye kaynaklı olduğu görölmektedir. Bu rakamlar Türkiye'deki ergenlik dönemi çalışmalarının sınırlılığına işaret etmektedir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus, bu makalelerin sağlık bilimlerinden eğitim bilimlerine, sosyal bilimlerden fen bilimlerine kadar tüm disiplinleri içeriyor olmasıdır.

Yukarıda bahsedildiği üzere ergenlik dönemi biyolojik, bilişsel, sosyal, duygusal ve kişilik gelişimi gibi pek çok gelişimi ve değişimi karakterize ettiği için çoğu bilimsel disiplinin çalışma konusu haline gelmiştir. Bu nedenle ergenlerle yürütölen ve Türkiye kaynaklı uluslararası dergilerde yayınlanan araştırmaların eğiliminin belirlenmesi tüm bilimsel disiplinler açasından aydınlatıcı ve yol gösterici olabilir. Bu doğrultuda bu araştırmada, sistematik derleme yöntemlerinden biri olan bibliyometrik analiz yöntemi kullanılarak ergenlik araştırmalarının görsel haritalama yolu ile ortaya konulması amaçlanmıştır.

Bibliyometrik analiz, herhangi bir konudaki araştırma eğilimlerini ortaya çıkarmak için literatür taraması esnasında istatistiksel yöntemlerin kullanılmasıdır (Culnan, 1986; Young & Belanger, 1983). Bibliyometrik analiz; makaleler, yazarlar ve dergiler tarafından sınıflandırılabilen bir araştırma alanının genel bir resmini sunmaktadır (Merigo & Yang, 2017). Bibliyometrik analizin başlıca avantajları çok sayıda araştırmadaki bibliyometrik veriyi analiz edebilmesi, araştırmaların yıllara, yazarlara, kaynaklara, ölkelere göre dağılımını sunarak araştırma alanının gelişimi hakkında değerli bilgiler üretebilmesi, ortak atıf ve kelime analizlerine dayalı kavramsal yapıları açığa çıkarması ve görsel haritalamayı kullanmasıdır (Acedo & Casillas, 2005; Zupic ve Cater, 2015). Bu özellikler herhangi bir araştırma alanındaki en verimli yazarın belirlenmesine, ölkeler ve kurumlar arasında karşılaştırma yapılmasına, farklı disiplinlerdeki bilimsel iletişimin nasıl gerçekteştiğinin belirlenmesine katkı sağlamaktadır (Başhan, 2022).

Literatürde ergenlik dönemi ile ilgili bibliyometrik yöntemi kullanan çalışmalar incelendiğinde uluslararası literatürde ergenlerde siber zorbalık (Barragán Martín vd., 2021), anemi hastalığı (Awe vd., 2021), ruh sağlığı ve iyi oluş (Sweileh, 2022) gibi spesifik konuları inceleyen çalışmaların olduğu görölmüne rağmen genel anlamda ergenlik çalışmalarını inceleyen bibliyometrik bir çalışmanın

olmadığı belirlenmiştir. Ulusal literatürde ise öğrencilerde şiddet ve zorbalık (Seyran & Gürhan, 2021), dijital oyun bağımlılığı, davranış problemleri ve akademik performans (Tuncer vd., 2022) gibi konuları ele alan çalışmalar yer almasına rağmen, ergenlerle yürütülen araştırmaların genel eğilimini inceleyen bir çalışmaya ulaşılamamıştır. Bu bakımdan bu çalışma literatürde ilk olma niteliğine sahiptir. Ayrıca araştırma sonuçlarının mevcut araştırmalardaki trendleri belirlemesi ve gelecek araştırmalara yön vermesi beklenmektedir.

İlgili literatür taraması ve bibliyometrik araştırma yönteminin avantajları göz önünde bulundurularak, bu araştırmada Türkiye kaynaklı ergenlik çalışmalarının WoS’ta taranan uluslararası indeksli hakemli dergilerdeki genel eğilimini incelemek amacıyla aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranacaktır:

1. Ergenlerle ilgili yayınların yayın yılı, atıf sayısı ve dergi bazında dağılımları nasıldır?
2. Ergenlerle ilgili yayınların yazarlara ve kurumlara göre makale ve atıf durumları nasıldır?
3. Ergenlerle ilgili yayınlarda araştırma ağında yazarlar ve kurumlar arasında nasıl etkileşimler (işbirliği) ortaya çıkmaktadır?
4. Ergenlerle ilgili yayınlarda anahtar kelime oluşumlarında nasıl bir örüntü/eğilim ortaya çıkmaktadır?

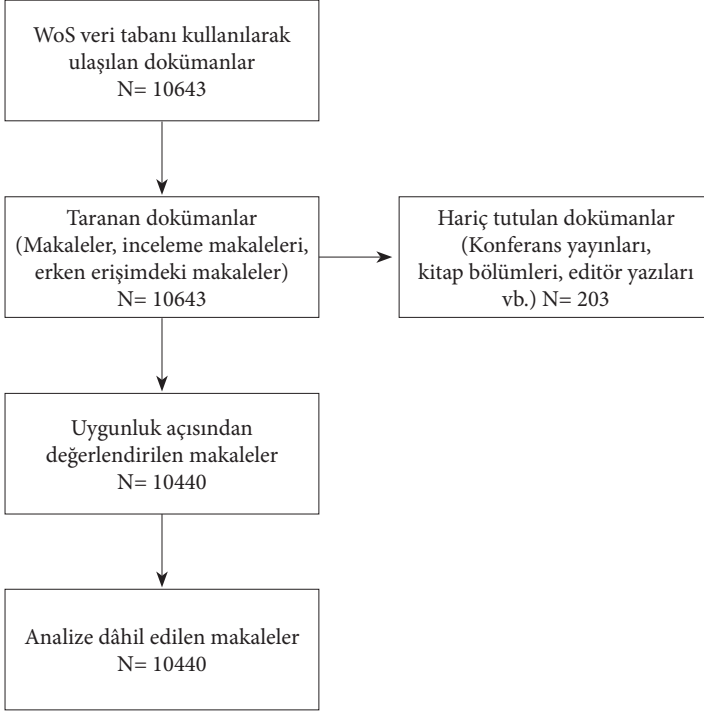
Yöntem

Bu çalışmada bibliyometrik analiz yöntemi kullanılarak WoS bünyesindeki indekslerde taranan (SCI-Expanded, SSCI, ESCI, A&HCI) dergilerde yayımlanmış ergenlik konusundaki Türkiye kaynaklı makaleler incelenmiştir. Çalışmada WoS’un tercih edilmesinin nedeni, WoS’un dünya çapında SCI, SSCI, AHCI gibi endekslerde taranan etki değeri yüksek bilimsel dergileri, bildirileri, online kitapları, editöryal materyalleri içeren çok disiplinli ve abonelik tabanlı bilimsel atıf indeksleme sistemi olmasıdır.

Prosedür

Bu çalışmanın verileri elde edilirken WoS genel arama motorunda “Topic” alanı seçilmiştir. Bu alan başlıkta, özetle, anahtar kelimelerde taranan kelimeyi bulmak için işlevseldir. Arama motorundaki tarama kısmına ergenlik ile ilgili İngilizce kelimeler yazılmıştır (adolescent OR youth OR teenagers OR adolescence). Tarama sonucunda elde edilen çalışmalardan bazıları analize dâhil edilirken bazıları hariç tutulmuştur (Bkz. Şekil 1). İlk olarak analize dâhil edilen çalışmaların Türkiye kaynaklı olabilmesi için WoS’taki filtreleme bölümünden bölge olarak Türkiye seçilmiştir. Burada çalışmayı gerçekleştiren yazarlardan en az birinin kurumunun Türkiye olması sağlanmıştır. Ardından doküman şekli olarak makaleler, inceleme makaleleri ve erken görünüm makaleleri seçilmiştir. Dâhil etme kriterine uymayan bazı doküman çeşitleri hariç tutulmuştur (Konferans yayınları, kitap bölümleri, editör yazıları vb.). Bu tarama ve filtreleme işlemi sonucunda elde edilen verilerin oldukça fazla olması nedeniyle tüm çalışmalar uygunluk açısından değerlendirilememiş; bu sebeple tüm çalışmaların uygun olduğu varsayılmıştır. Analize dâhil edilecek çalışmaların çıktısı 7 Eylül 2022 tarihinde alınmıştır. Bundan dolayı analize dâhil edilen çalışmalar bu tarihte ve bu tarihten önce WoS’ta yer alan çalışmalardır.

Şekil 1. Analize Dâhil Edilecek Doküman Seçimi Akış Şeması

Verilerin Analizi

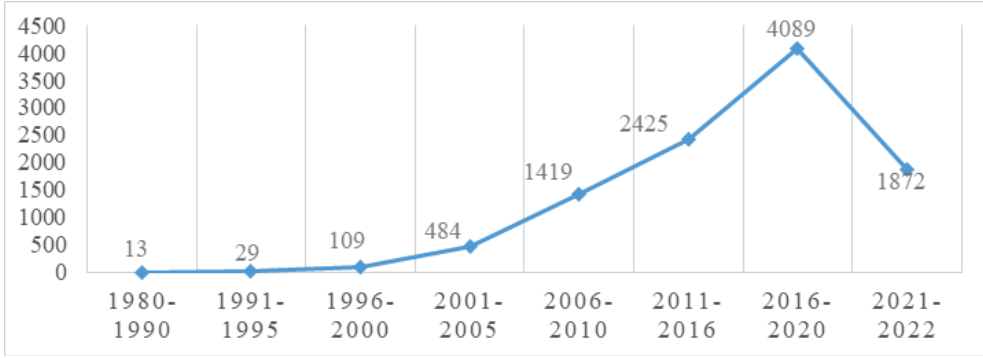
Çalışmada elde edilen bibliyografik verilerin çıktısı (.txt); yazar adı, başlık, yazar kurumu, özet gibi verilerden oluşmaktadır. Elde edilen çıktılar bibliyometrik analiz için VOSviewer programına aktarılmıştır. VOSviewer programıyla gerçekleştirilen analiz sonucunda çalışmaların dergi dağılımları, yazar sıralamaları, atıf sıralamaları, kurumların atıf sıralamaları, ortak yazar atıf ağı ve ortak kelime analizi gibi bulgular raporlanmıştır. Ortak kelime analizinde ergenlik ile ilgili eş anlamlı kelimeler “*adolescent*” olarak birleştirilmiştir.

Bulgular

Betimsel Bulgular

WoS bünyesindeki dizinlerden elde edilen veriler ile gerçekleştirilen analiz sonucunda “Ergenlik” ile ilgili Türkiye kaynaklı çalışmaların 1980-2022 yılları arasındaki dağılımı Şekil 2’de yer almaktadır.

Şekil 2. Yıllara Göre Yayın Dağılımı

Şekil 2'den yola çıkarak özellikle 2000'li yılların başlangıcından itibaren ergenlik ile ilgili çalışmalarda önemli bir artış olduğu söylenebilmektedir. Bu artışta Thomson Reuters şirketinin 2000'li yılların başlarında bölgesel genişleme kapsamında Türkiye kaynaklı pek çok dergiyi WoS indeksine dâhil etmesinin etkili olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmanın analizinin yapıldığı tarihte (22.09.2022) 2022 yılına ait indeksleme süreçleri tamamlanmamıştır. Şekil 2'de beş yıllık çalışmaların toplamaları yer almaktadır, ancak 2021-2022 yılına ait yaklaşık 1 yıl 9 aylık çalışma sayısının 1872 olduğu görülmektedir ve bu sayı diğer yıllar ile kıyaslandığında oldukça yüksektir. Bu artışta 2015 yılında lansmanı yapılan bölgesel öneme sahip farklı bilim dallarındaki dergilerin Clarivate Analytics tarafından ESCI (Emerging Source Citation Index) indeksine dâhil edilmesi etkili olmuş olabilir. Ayrıca ülkemizdeki atama yükseltme yönetmeliklerinde, pek çok alanda WoS bünyesindeki dizinlerde yer alan indekslerde yayın yapma koşul olarak yer almaktadır. Bunlara ek olarak akademisyenler bu indekslerde yer alan bazı dergilerde yayın yaptıklarında TÜBİTAK tarafından yayın teşviki verilmekte ve devlet üniversitelerinde akademik teşvikler ile bu yayınlar desteklenmektedir (Küçük & Karabacak, 2017). Ülkemizde üniversite sayısının artmasıyla birlikte akademisyen sayısı da hızlı bir biçimde artmıştır ve bu durumun yayın sayısındaki artışta etkili olduğu düşünülmektedir.

Bibliyometrik Bulgular

Bibliyometrik bulgularda ilk olarak makale sayıları ve atıf analizleri ele alınmıştır. Ergenlik ile ilgili Türkiye kaynaklı çalışmaların en fazla yayımlandığı popüler dergiler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. En Fazla Çalışma Gerçekleştirilen Dergiler ve Atıf Sayıları

Dergi adı	Makale sayısı	Atıf sayısı	Bağlantı gücü	Çeyrek Dilimi (2021)
Turkish Journal of Pediatrics	242	1388	236	Q4
Anadolu Psikiyatri Dergisi	235	828	538	Q4
Journal of Pediatric Endocrinology Metabolism	203	2365	349	Q4
Journal of Clinical Research in Pediatric Endocrinology	144	1820	377	Q3

Dusunen Adam Journal of Psychiatry and Neurological Sciences	113	465	266	ESCI
Egitim ve Bilim	102	479	216	Q4
Noropsikiyatri Arsivi Archives Of Neuropsychiatry	94	468	157	Q4
Current Psychology	84	322	116	Q2
Pediatrics International	84	1390	179	Q4
Turk Psikiyatri Dergisi	84	1068	372	Q4
Journal of Pediatric Research	74	58	86	ESCI
Klinik Psikiyatri Dergisi	73	56	117	ESCI
Turkish Journal Of Medical Sciences	73	311	106	Q3
Turk Pediatri Arsivi	69	247	129	ESCI
Addicta the Turkish Journal on Addictions	68	223	187	ESCI
Klinik Psikofarmakoloji Bulteni	68	323	91	Q4
Turk Psikoloji Dergisi	60	496	183	Q4
Psychiatry and Clinical Psychopharmacology	59	240	118	Q4
Journal of Pediatric and Adolescent Gynecology	57	566	75	Q3
Guncel Pediatri	56	30	60	ESCI

Ergenlik ile ilgili Türkiye kaynaklı yapılan çalışmalar incelendiğinde en fazla yayın yapılan dergilerin *Turkish Journal of Pediatrics* (F=242), *Anadolu Psikiyatri Dergisi* (F=235), *Journal of Pediatric Endocrinology Metabolism* (F=203) olduğu görülmektedir. Tablo 1 incelendiğinde ergenlerle ilgili çalışmaların popüler olarak sağlık alanındaki dergilerde yayımlanması dikkat çekicidir. Ayrıca dikkat çekici diğer bir bulgu da Türkiye kaynaklı çalışmaların yine Türkiye kaynaklı dergilerde ağırlıklı olarak yayınlanmasıdır.

Yine Tablo 1'de yer alan dergilerin aldıkları atıflar incelendiğinde; *Pediatrics International* dergisinin makale sayısında listenin ortalarındayken, atıf sıralamasında ilk saralarda olduğu görülmektedir. Buradan hareketle Türkiye kaynaklı çalışmalarda ergenlik ile ilgili çalışmalarda pediatri dergilerinin diğer disiplinlerdeki dergilere göre daha çok atıf aldığı söylenebilir. *Current Psychology* dergisinin 2021 yılına ait etki faktörü (IF= 2.387), ergenlik hakkında aynı sayıda yayına sahip *Pediatrics International* (IF= 1.617) ve *Türk Psikiyatri Dergisi* (IF= 1.04) dergilerinden yüksektir. Ancak *Current Psychology* dergisindeki ergenlik çalışmalarına yapılan atıf sayısı ve derginin bağlantı gücü bu dergilere göre düşüktür. Derginin bağlantı gücünün düşük olması derginin başka dergilerle ortak atıf alma gücünü göstermektedir ve bu nispeten *Current Psychology* dergisinde azdır/düşüktür. Ergenlik hakkında Türkiye kaynaklı psikoloji çalışmalarını yayınlayan dergilerin psikiyatri ve pediatri çalışmalarını yayınlayan dergilere göre görece daha az atıf almış ve diğer dergilerle ortak atıf alma gücü düşük kalmıştır.

Bu derleme çalışmasında ikinci olarak ergenlik ile Türkiye kaynaklı çalışmalarda en üretken 23 yazar ve bu yazarların birbirleri ile yaptıkları iş birliklerine yer verilmiştir.

Tablo 2. Ergenlik Hakkında En Üretken Yazar Sıralaması

Sıra	Yazar	Makale sayısı	Atıf sayısı	Bağlantı gücü	Çalıştığı Alan
1.	Ayhan Abacı	52	668	210	Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları
2.	Ali Evren Tufan	51	254	128	Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları
3.	Selim Kurtoğlu	50	877	710	Çocuk Endokrinolojisi
4.	Orhan Derman	49	279	82	Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları
5.	Burcu Özbaran	47	241	148	Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları
6.	Sinem Akgül	47	156	118	Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları
7.	Ece Bober	43	486	190	Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları
8.	Nuray Kanbur	42	166	119	Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları
9.	Gönül Çatlı	41	460	183	Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları
10.	Zehra Aycan	41	331	158	Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları
11.	Gökmen Arslan	40	655	16	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
12.	Murat Bektaş	39	143	69	Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği
13.	Sezen Köse	36	204	117	Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları
14.	Gonca Özyurt	35	132	121	Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları
15.	Cüneyt Evren	35	624	98	Psikiyatri
16.	Özgür Pirgon	35	927	73	Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları
17.	Ayten Erdoğan	33	234	88	Psikiyatri
18.	Hasan Kandemir	32	324	65	Psikiyatri
19.	Ahmet Öztürk	31	521	93	Biyoistatistik
20.	Mehmet Emre Atabek	30	541	70	Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları

Tablo 2 incelendiğinde Ayhan Abacı, Ali Evren Tufan ve Selim Kurtoğlu ergenlik ile ilgili en fazla yayına sahip yazarlar olarak görünmektedir. Bu yazarların uzmanlık alanları Çocuk Endokrinolojisi ve Çocuk ve Ergen Psikiyatrisidir. Bu bilgiler ışığında ergenlik ile ilgili çalışmalarda en üretken akademisyenlerin sağlık alanında olduğunu söylemek mümkündür; ancak bu çalışmanın sadece WoS verilerine dayandığı unutulmamalıdır. Sağlık alanlarındaki WoS bünyesindeki dizinlerde indekslenen dergi sayısı diğer alanlara göre nispeten daha fazladır. Nitekim Tablo 1’de de sağlık alanındaki dergiler oldukça fazladır. Örneğin eğitim ile ilgili sadece *Eğitim ve Bilim Dergisi* ilk 20 dergi içerisinde kendine yer bulabilmiştir.

Şekil 3’te bu yazarların birbirleri ile yaptığı iş birliği ağına yer verilmiştir.

Şekil 3. Yazarların İşbirliği Ağı (en az 30 dokümana sahip yazarlar)

Burada yazarların kendi uzmanlık alanlarına göre iş birlikleri yaptıkları görülmektedir. Bu iş birlikleri yazarların görünürlüklerini artırmıştır. Bazı yazarların şekilde herhangi bir ağının olmamasının nedeni bu listedeki en az 30 yayını olan 20 yazar ile iş birliği yapmamasıdır.

Tablo 3. Kurumların Makale Sıralamaları

Sıra	Kurum	Makale sayısı	Atıf sayısı	Bağlantı gücü
1.	Hacettepe Üniversitesi	863	11802	997
2.	İstanbul Üniversitesi	630	10203	910
3.	Ankara Üniversitesi	466	6855	697
4.	Dokuz Eylül Üniversitesi	464	4891	566
5.	Gazi Üniversitesi	428	4039	547
6.	Ege Üniversitesi	426	4788	526
7.	Marmara Üniversitesi	400	4892	552
8.	Erciyes Üniversitesi	274	3443	328
9.	Sağlık Bilimleri Üniversitesi	263	555	335
10.	Akdeniz Üniversitesi	244	1989	292
11.	Başkent Üniversitesi	227	2639	236

12.	Selçuk Üniversitesi	207	1787	214
13.	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	205	1914	286
14.	Atatürk Üniversitesi	192	1888	206
15.	Çukurova Üniversitesi	186	2151	353
16.	Pamukkale Üniversitesi	181	1596	127
17.	Adnan Menderes Üniversitesi	178	1757	171
18.	Mersin Üniversitesi	167	1674	224
19.	İnönü Üniversitesi	162	1078	192
20.	Necmettin Erbakan Üniversitesi	151	796	176

Tablo 3'te ergenlik ile ilgili çalışma yapmış yazarların çalıştıkları kurumlar makale sayısına göre sıralanmıştır. Tablo incelendiğinde *Hacettepe Üniversitesi*'nin makale sayısı, atıf sayısı ve bağlantı gücü bakımından ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Özel üniversitelerden sadece *Başkent Üniversitesi* sıralamaya girebilmiştir ve bunda üniversitenin tıp fakültesine sahip olmasının etkili olduğu düşünülmektedir. *Necmettin Erbakan Üniversitesi* diğer üniversitelere nazaran yeni kurulmuş bir üniversite olarak makale sayısında 20. sırada yer bulabilmiştir. *Necmettin Erbakan Üniversitesi*'nin tarihi incelendiğinde üniversitenin 2010 yılında Konya Üniversitesi olarak kurulup isminin 2012 yılında *Necmettin Erbakan Üniversitesi* olarak değiştirildiği göze çarpmaktadır. *Necmettin Erbakan Üniversitesi*'nin Meram Tıp Fakültesi ve Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi gibi köklü fakülteleri Selçuk Üniversitesinden kendi bünyesine katmasının sıralamada yer alabilmesinde etkili olduğu düşünülmektedir. Ayrıca bu üniversitenin atama yükseltme yönetmeliğinde WoS bünyesindeki dizinlerde yer alan dergilerde yapılan makaleler en yüksek puanları getirdiği görülmektedir. Listede Ankara'daki köklü üç üniversite olan *Hacettepe*, *Gazi* ve *Ankara Üniversiteleri* ilk beşte yer alabilmiştir. Bu üniversitelerin kuruluş tarihlerinin eski olması, lisansüstü eğitim verdiği öğrenci sayıları ve öğretim elemanı sayıları nispeten diğer üniversitelere yüksek olması sıralamada etkili olmuş olabilir.

Tablo 4'te en çok atıf alan makalelere yer verilmiştir.

Tablo 4. En Çok Atıf Alan Makaleler

Sıra	Makale Adı	Yayımlandığı Dergi	Yayınlanma Yılı	Sayfa Sayısı
1.	Worldwide trends in body-mass index, underweight, overweight, and obesity from 1975 to 2016: a pooled analysis of 2416 population-based measurement studies in 128·9 million children, adolescents, and adults.	The Lancet	2017	15

2.	Global burden of 369 diseases and injuries in 204 countries and territories, 1990–2019: a systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2019	The Lancet	2020	18
3.	Child and adolescent mental health worldwide: evidence for action	The Lancet	2011	10
4.	Basic psychological need satisfaction, need frustration, and need strength across four cultures	Motivation and Emotion	2015	20
5.	Consensus on women's health aspects of polycystic ovary syndrome (PCOS): the Amsterdam ESHRE/ASRM-Sponsored 3rd PCOS Consensus Workshop Group.	Fertility and Sterility	2012	10
6.	Global perspectives on nonalcoholic fatty liver disease and nonalcoholic steatohepatitis	Hepatology	2019	10
7.	Homeostasis model assessment is more reliable than the fasting glucose/insulin ratio and quantitative insulin sensitivity check index for assessing insulin resistance among obese children and adolescents	Pediatrics	2005	4
8.	Autonomy and relatedness in cultural context: Implications for self and family.	Journal of Cross-Cultural Psychology	2005	19
9.	European Society of Hypertension guidelines for the management of high blood pressure in children and adolescents	Journal of Hypertension	2016	33
10.	The prevalence and phenotypic features of polycystic ovary syndrome: a systematic review and meta-analysis	Human Reproduction	2016	14
11.	European guidelines for obesity management in adults	Obesity Facts	2015	22
12.	Relationship of smartphone use severity with sleep quality, depression, and anxiety in university students	Journal of Behavioral Addictions	2015	7
13.	The definition and prevalence of obesity and metabolic syndrome.	Obesity and Lipotoxicity	2017	17
14.	Functional consequences of inadequate sleep in adolescents: a systematic review.	Sleep Medicine Reviews	2014	12
15.	Global, regional, and national under-5 mortality, adult mortality, age-specific mortality, and life expectancy, 1970–2016: a systematic analysis for the Global Burden of Disease Study.	The Lancet	2017	66

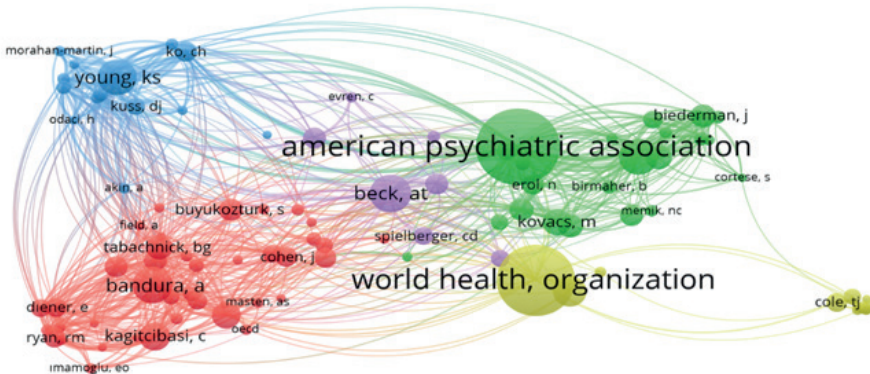
16.	Diagnosis of nonalcoholic fatty liver disease in children and adolescents: position paper of the ESPGHAN Hepatology Committee.	Journal of Pediatric Gastroenterology and Nutrition,	2012	13
17.	Integrative functional genomic analysis of human brain development and neuropsychiatric risks	Science	2018	31
18.	EAACI Guidelines on allergen immunotherapy: IgE-mediated food allergy	Allergy	2018	16
19.	Cyberbullying and its correlation to traditional bullying, gender and frequent and risky usage of internet-mediated communication tools	New Media & Society	2010	16
20.	Prevalence of depression and anxiety in patients with cystic fibrosis and parent caregivers: results of The International Depression Epidemiological Study across nine countries	Thorax	2014	7

Tablo 4 incelendiğinde en fazla atıf alan üç makalenin “The Lancet” dergisinde yer aldığı görülmektedir. Bu üç makale dünya genelinden pek çok araştırmacı tarafından ortak olarak yürütülen makalelerdir. Küresel ölüm oranları ile ilgili yazılan 15. sıradaki makale 66 sayfa sayısı olan en kapsamlı makale olarak göze çarpmaktadır. Öte yandan obez çocuklar ve ergenler arasında insülin direnci ile ilgili olarak gerçekleştirilen yedinci sıradaki makale dört sayfa sayısı ile en kısa makedir. Bu 20 makalenin ortalama sayfa sayısı 18’dir.

Ortak Atıf Ağı

Ortak atıf ağı yazarların yayınlarının diğer gözden geçirenlerin referans listesinde ne sıklıkla birlikte yer aldığını gösterir (Zupic ve Cater, 2015). Şekil 4’te en az 100 kez atıf almış 99 yazar ve kuruma ilişkin ağ haritası verilmiştir.

Şekil 4. Birlikte Alıntı Yapılan Yazarlar ve Kurumlar

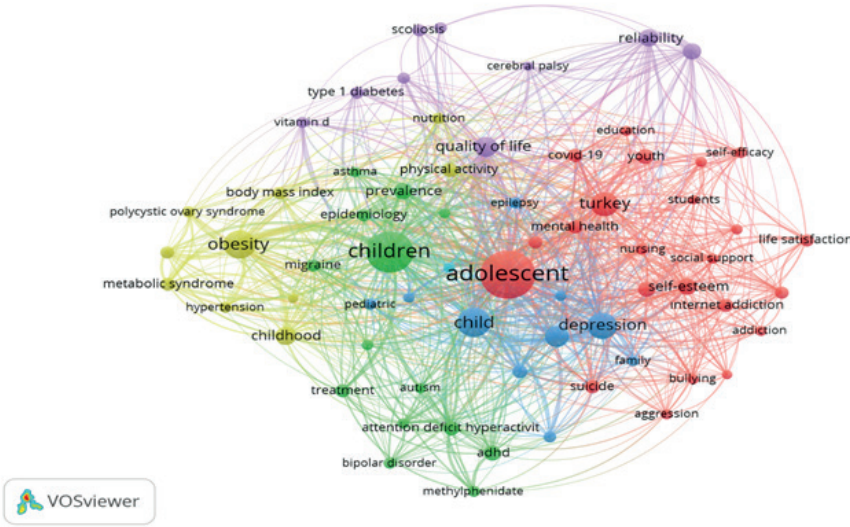

Şekil 4'te yer alan haritada farklı renklerde çeşitli kümeler yer almaktadır. Birlikte çok sayıda atıf alan yazarlar aynı kümede toplanmıştır. Haritadaki kümelerin mavi, kırmızı, eflatun, yeşil ve sarı renkte oldukları görülmektedir. Haritada psikoloji-psikiyatri alanından yazarların daha çok birlikte anıldığı görülmektedir. American Psyciatric Association (APA), Worl Health Organization (WHO) gibi kurumlar da nispeten merkezde daha büyük olup farklı kümelerle ilişkili olduğunu söylemek mümkündür. Mavi küme internet bağımlılığı ile ilgili çalışmaları olan yazarları, kırmızı küme Andy Field, Barbara G. Tabachnick, Şener Büyüköztürk gibi metodoloji kitapları olan yazarları ve Albert Bandura, Ed Diener gibi çeşitli kuramcıları içermektedir. Eflatun alanda ise Bilişsel Terapinin kurucusu Aaron T. Beck ve Durumluk Sürekli Kaygı Envanterinin geliştiricisi Charles Spielberger yer almaktadır. Yeşil renkler daha çok psikiyatri ve psikoloji alanında yayını olan yazarları içermektedir. Sarı alanda görülen *Tim J Cole* tıbbi istatistikler üzerine çalışmaları olan oldukça üretken bir yazardır.

Ortak Kelime Analizi

Ortak kelime analizi alanın kavramsal bir yapısını oluşturmak için belgelerdeki kelimelerin ne sıklıkla bir arada bulunduğunu gösteren bir analizdir (Zupic ve Cater, 2015). Analize dâhil edilmiş yayınların anahtar kelimelerinin toplamı 16.674'tür. Bu anahtar kelimelerin ilgili yayınlarda en az 50 kere kullanılmış olması bu çalışmanın kesme noktasını oluşturmuştur. Böylece en sık kullanılan 71 anahtar kelime ortaya çıkmıştır.

Şekil 5. Ortak kelime Analizi (en az 50 kere geçen anahtar kelimeler)

Şekil 5'te görüldüğü üzere anahtar kelimeler farklı renklerde ve farklı boyutlardadır. Anahtar kelimelerin kullanım sıklığı diğerlerine göre fazla ise içerisindeki daire de nispeten diğerlerine göre büyüktür. Özellikle anahtar kelimelerde ergenliğin yanı sıra çocukluk, obezite, depresyon, Türkiye gibi anahtar kelimelerin daha sık kullanıldığı göze çarpmaktadır.

Ortak kelime analizindeki renkler incelendiğinde kırmızı alanın daha çok ergenlik dönemindeki psikolojik durumlar ile ilgili çalışmaları kapsadığı görülmektedir. Kırmızı alandaki çalışmalarda ruh sağlığı, sosyal destek, öz saygı, öfke, intihar, yaşam doyumu, internet bağımlılığı, zorbalık ve COVID-19 anahtar kelimeleri göze çarpmaktadır. COVID-19’a ilişkin Türkiye’deki ilk vaka 11 Mart 2020’de (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2022) açıklanmış olmasına rağmen oldukça kısa bir sürede COVID-19 hastalığının bilimsel çalışmalardaki görünürlüğü artırdığı söylenebilir. Yeşil grupta çocuklar, dikkat eksikliği hiperaktivite, otizm, bipolar bozukluklar, astım, migren gibi anahtar kelimeler göze çarpmaktadır. Sarı grupta daha çok ergenlerin fizyolojik sağlığı ile ilgili olan hipertansiyon, obezite, vücut kitle indeksi gibi kavramlar dikkat çekmektedir. Mavi kümede depresyon, kaygı, aile, epilepsi psikopatoloji gibi konular yer almaktadır. Eflatun kümede ise d vitamini, tip 1 diyabet, serebral palsi ve geçerlilik anahtar kelimeleri yer almaktadır. Ergenlik ile ilgili yapılmış çalışmalarda en sık görünen anahtar kelimelerin genellikle ergenlik dönemindeki psikolojik durumlar ile ergenlerin sağlığına yönelik çalışmalar olduğu görülmektedir.

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmanın amacı, uluslararası dergilerdeki Türkiye kaynaklı ergenlik araştırmalarının genel eğilimini bibliyometrik bir yaklaşımla ortaya koymak ve bilimsel çıktıların değerlendirilmesidir. Bu doğrultuda WoS veri tabanında indekslenen dergilerde yayımlanan “ergenlik” ile ilgili makalelerin yayın yılı, dergi dağılımları, yazar ve kurum atıf sıralamaları, yazarlar ve kurumlar arası etkileşimler ve ilgili yayınlardaki anahtar kelime oluşumlarının bilimsel haritası çıkarılmıştır. Ergenlikle ilgili yayın eğilimlerine ilişkin bu verilerin ortaya konulması hangi araştırma alanlarının destekleneceği ve hangi alanların daha gelişmiş olduğu hakkında bilgi vermesi ve stratejik kararlar alınmasına yardımcı olması bakımından önem taşımaktadır.

Çalışma sonuçlarına göre ergenlikle ilgili ilk makalenin 1980 yılında yayımlandığı ve 2022 yılına kadar yayımlanan makale sayısının çok hızlı bir artış gösterdiği görülmüştür. Bilimsel literatürde ergenlik kavramının ortaya çıkışı ve gelişimi düşünüldüğünde bu sonuçlar şaşırtıcı değildir. Ergenliğin bir yaşam dönemi olarak kabul edilmesi 20. yüzyılın başlarına denk gelmektedir (Ayman-Nolley & Taira, 2000; Spielhagen & Schwartz, 2013). 19. yüzyılda 13 yaşına gelip formal eğitimi tamamlayarak fabrika ve çiftliklerde işgücüne katılan çocuklar yetişkin olarak görülmekteydi. Gelişim dönemleri açısından sadece çocukluk ve yetişkinlik diye bir ayrım olup ergenlik dönemi bir gelişimsel süreç olarak kabul edilmemekteydi. 20. yüzyılın başlarında eğitimin zorunlu olması ve çocuk mahkemelerinin 16 yaş öncesinde çocukların işgücüne katılımını yasaklaması ile ergenlik kavramı Amerikan sözlüğüne girmiştir. G. Stanley Hall de ergenlik dönemini bilimsel çalışmalarına dâhil eden ilk bilim insanıdır. Hall’in çalışmasından sonra ergenlik dönemi bilimsel çalışma konusu olmuş ve pek çok disiplinden bilim insanının ilgisini çekmeye başlamıştır (Spielhagen & Schwartz, 2013). Özellikle geçtiğimiz son birkaç on yıl, ergenlik dönemine odaklanan araştırmalarda hızlı bir büyümeye tanık olmuştur (Levesque,2016).

Ergenlik ile ilgili WoS’ta taranan Türkiye kaynaklı makalelerin en fazla yayımlandığı dergiler incelendiğinde, tıp alanındaki dergilerin ilk sıralarda yer aldığı ve hatta çoğu derginin tıp dergisi olduğu

görülmektedir. Bu sonuç ergenlik çalışmalarının çoğunun sağlık bilimlerinde yapıldığına; eğitim, fen ve sosyal bilimlerde ergenlik çalışmalarının sınırlı olduğuna işaret etmektedir. Dergi sıralamalarına baktığımızda ilk beş sırada tıp dergisinin yer aldığı, altıncı sırada Eğitim ve Bilim dergisinin geldiği, sekizinci sırada ise Current Psychology dergisinin geldiği dikkat çekmektedir. Eğitim ve Bilim dergisi Türkiye kökenli bir dergi olup Eğitim Bilimleri alanında makaleler yayımlamaktadır. Dergi, yazar rehberinde belirttiği üzere yayın kabul ederken örneklem konusunda birtakım kısıtlamalara gitmekte ve üniversite öğrencisi örnekleme ile gerçekleştirilen çalışmaları kabul etmemektedir. Bu nedenle yayımlanan makalelerin çoğunun ortaokul ve lise öğrencilerinden oluşan ergen grupları ile gerçekleştirildiği söylenebilir. Current Psychology dergisi ise Türkiye'deki Psikoloji ve Eğitim Bilimleri (örn., Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık) gibi bölümlerdeki araştırmacıların yaygın bir şekilde yayın yaptığı uluslararası dergiler arasında yer almaktadır. Özetle, ergenlik araştırmalarının çoğunun Pediatri, Psikiyatri gibi sağlık bilimleri alanlarında yürütüldüğü, diğer disiplinlerin bu konuda daha geri planda kaldığı görülmektedir. Bu nedenle eğitim ve sosyal bilimlerde ergenlik ile ilgili daha fazla çalışma yapılmasına ihtiyaç olduğu söylenebilir.

Türkiye'deki ergenlik konusundaki en üretken yazarlar incelendiğinde elde edilen sonuçların dergi sıralamaları ile paralel olduğu söylenebilir. Bir başka deyişle, ergenlik ile ilgili yayını en çok olan yazarların tıp alanında çalışan araştırmacılar olduğu, diğer disiplinlerden araştırmacıların geri sıralara düştüğü görülmektedir. İlk on sırada tıp araştırmacıları yer alıp 11. sırada Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık alanında çalışan bir araştırmacı olan Gökmen Arslan'ın olduğu görülmektedir. Ancak atıf sayısı bakımından incelediğimizde bu sıralamanın değiştiği söylenebilir. Örneğin, Gökmen Arslan'ın aldığı atıf sayısının üst sıralarda yer alan pek çok yazardan daha fazla olduğu dikkat çekmektedir. Yazarlar arasındaki iş birliklerine baktığımızda ise ağların çok zayıf olduğu görülmektedir. Yazarlar arasındaki iş birliğinin zayıf olması, yazarların farklı disiplinlerde çalışıyor olmasından kaynaklanabilir. Ancak Richter (2006) ergenlik dönemi hakkında bilgilerimizi ilerletebilmek için çok disiplinli çalışmalar yapılması gerektiğini ileri sürmüştür. Richter, biyoloji ve sosyal bilimlerdeki iş birliklerinin yapılabileceğini; sosyoekonomik, kültürel çeşitlilik ve pozitif sonuçların (iyi oluş, sağlık vb.) belirleyicileri ile ilgili çalışmalar yürütülmesinin önemli olduğunu vurgulamıştır.

Türkiye'deki üniversitelerin yayın, atıf ve bağlantı gücü sıralamaları incelendiğinde İstanbul ve Hacettepe Üniversitelerinin üst sıralarda yer aldığı görülmektedir. Bu sonuçlar Durgut ve Küçükşille'nin (2021) yürüttüğü araştırmayı destekler niteliktedir. Yazarlar WoS veri tabanında taranan ve Türkiye'de gerçekleştirilen bilimsel çalışmaların bibliyometrik analizini yapmış ve 2014-2018 yılları arasındaki yayınların bilimsel haritasını çıkarmışlardır. Çalışma sonucunda İstanbul ve Hacettepe üniversitelerinin en üretken üniversiteler olduğunu ortaya koymuşlardır. Bir başka çalışmada Türkiye kaynaklı eğitim araştırmalarının genel görünümünü inceleyen Gülmez vd. (2020) ODTÜ ve Hacettepe Üniversitelerinin ön sıralarda yer aldığını tespit etmiştir. Benzer şekilde Sinap'ın (2022) bibliyometrik analiz yöntemi ile gerçekleştirdiği çalışmada, eğitim teknolojisi alanında Türkiye'deki en üretken kurumun Hacettepe Üniversitesi olduğu görülmüştür.

Türkiye kaynaklı ergenlik araştırmalarının ortak atıf haritasına bakıldığında uluslararası kuruluşlar olan APA ve WHO’ya (DSÖ) yoğun bir şekilde atıf yapıldığı görülmektedir. Bunun sebebi bu kuruluşların dünyadaki gelişmeler doğrultusunda raporlar yayımlamaları, çeşitli veriler sunmaları ve bilimsel yayınlara imza atmaları olabilir. Özellikle APA tarafından yayımlanan DSM - 5 tanı ölçütleri başvuru el kitabının Psikiyatri araştırmalarında temel kaynaklardan biri olması atıf sayılarındaki artışın nedenlerinden biri olabilir. Bununla birlikte atıf haritasında psikoloji, psikiyatri ve eğitim bilimlerinde önde gelen kuramcılardan olan Aaron T. Beck ve Albert Bandura gibi isimlerin öne çıktığı görülmektedir. Çiğdem Kağıtcıbaşı, Kimberly Young, Maria Kovacs gibi önemli bilim insanlarının da yüksek oranda atıf aldığı görülmektedir. Ayrıca yöntembilim ve istatistik kitabı yazarlarından Şener Büyüköztürk ve Barbara G. Tabachnick gibi isimlerin atıf haritasında belirgin bir şekilde yer aldığı dikkat çekmektedir.

Ergenlik makalelerinde tekrar eden anahtar kelimeleri bir araya getiren ortak kelime analizi haritası incelendiğinde, en çok tekrar eden kelimelerin çocukluk, depresyon, obezite, Türkiye, ruh sağlığı, yaşam kalitesi, benlik saygısı, yaygınlık, güvenilirlik, eğitim, intihar ve COVID-19 gibi kavramlar olduğu görülmektedir. Ortak kelime haritası, çoğu kavramın sağlık bilimlerinin çalışma konuları olduğunu ortaya çıkarsa da sosyal bilimlerin çalışma konusu olan kavram sayısının azımsanamayacak düzeyde olduğunu göstermektedir. Haritada, çocukluk kelimesinin oldukça belirgin olduğu ve araştırılma sıklığının fazla olduğu dikkat çekmektedir. Bunun nedeni Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’nin 18 yaş altındaki her bireyi çocuk olarak tanımlaması olabilir. Depresyon ve obezite gibi kavramların haritada yer almasının nedeni ise ergenler arasında görülme oranının yüksek olması olabilir. DSÖ’nün (2021) raporuna göre dünyada 5-19 yaş arasındaki 340 milyon kişi obeziteden muztarıptır. Tamar ve Özbaran (2004) literatür taraması ve mevcut verilere dayalı olarak ergenlikle birlikte depresyon riskinin arttığını belirtmiştir. Ayrıca haritada dikkat çeken bir diğer kavram, hayatımıza sadece üç yıl önce giren COVID-19’un ergenlik araştırmaları arasında önde gelen kavramlardan biri haline gelmiş olmasıdır. Bunun nedeni COVID-19 salgınının dünya çapındaki tüm bireylerin beden ve ruh sağlığını derinden etkilemesi (bkz. Şimşir vd., 2022) ve yaşam alışkanlıklarını değiştirmesi (bkz. Haleem vd., 2020) olabilir. Barragán Martín vd.’nin (2021) ergenlerde siber zorbalığı bibliyometrik analiz ile incelediği çalışmasında, araştırmalarda en çok tekrar eden kelimelerin siber zorbalık, siber, siber mağduriyet, siber zorbalık mağduriyeti, çocuklar, üniversite öğrencisi, risk faktörü, yordayıcı olduğunu ortaya koymuştur.

Çalışmanın Sınırlılıkları ve Öneriler

Bu çalışmanın birtakım sınırlılıkları bulunmaktadır. Ergenlikle ilgili araştırmaya dâhil edilen çalışmalar sadece WoS’ta taranan makaleler olup Scopus, PubMed ve Eric gibi veri tabanlarında taranan uluslararası makaleler analize dâhil edilmemiştir. Ayrıca bildiri, kitap bölümü, kısa rapor gibi yayınların analiz dışı bırakılması da bir sınırlılık olarak düşünülebilir. Bunlara ek olarak analizin yapıldığı çalışmalar oldukça fazladır; bundan dolayı yayınlar tek tek incelenememiştir. Ülkemizde WoS’ta taranmayan ve ulusal nitelikte olan pek çok dergi olmasına rağmen ulusal makalelerin analize dâhil edilememesi bir sınırlılık olarak değerlendirilebilir. Bu sınırlılıkları gidermek adına gelecek

araştırmalar, diğer veri tabanlarını ve ulusal indeksleri analize dâhil edebilirler. Çalışmada genel olarak ergenlik araştırmaları taranmış, disiplinlere göre bir ayırım yapılmamıştır. Gelecekte daha detaylı ve derinlemesine bilgi elde etmek için disiplinler bazında bibliyometrik çalışmalar yürütülebilir. Bir diğer sınırlılık ise bibliyometrik çalışmanın doğası gereği analize dâhil edilen çalışmaların kalitesi, sentezi gibi bilgilere yer vermeyip genel bir resim ortaya koymasıdır. Bu doğrultuda gelecek araştırmalar ergenlik ile ilgili meta-analiz ve meta-sentez çalışmaları yaparak daha detaylı bilgiler ortaya koyabilir.

Çalışma sonuçları ergenlik ile ilgili yayınların çoğunun Tıp Fakültesinin çeşitli anabilim dallarındaki (pediatri ve psikiyatri başta olmak üzere) araştırmacılar tarafından yapıldığını göstermektedir. Sosyal Bilimler ve Eğitim Bilimlerinin ise geri sıralara düştüğü dikkat çekmektedir. Bu bakımdan bu disiplinlerdeki araştırmacıların daha fazla ergenlik araştırması yapması teşvik edilebilir. Ayrıca bulgulara göre yazarlar arası iş birliği ağı haritası ve anahtar kelimeler haritası Türkiye’de farklı disiplinlerde çalışan araştırmacıların yeterince iş birliği yapmadığına işaret etmektedir. Ergenlik döneminin özelliklerinin daha iyi anlaşılabilmesi için araştırmacıların daha fazla iş birliği yapması yararlı olabilir. Bu doğrultuda Yükseköğretim Kurumu (YK), Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) ya da Gençlik ve Spor Bakanlığı gibi kurumlar araştırmacıları iş birliğine yönelmeye teşvik edebilir ve çok disiplinli çalışmaları içeren proje çağrılarını çıkabilir.

Sonuç

Sonuç olarak bu çalışma geçmişten günümüze, uluslararası dergilerde yayımlanan Türkiye adresli ergenlik araştırmalarına ilişkin genel bir resim ortaya koymuştur. Ergenler zerine yapılan araştırmalar Türkiye’de ve dünyada her geçen gün hızla artmasına rağmen bu gidişatin hangi yönde olduğu, hangi dergi, yazar ve kurumların ne çıktığı, araştırmaların hangi disiplinlerde ve konularda yoğunlaştığı konusunda bir bilgi eksikliği vardır. Bu bakımdan bu çalışma, literatürdeki bilgi eksikliğini dolduracak niteliktedir. Nitekim Levesque (2016) ergenlik araştırmalarının yönünü belirleyecek, mevcut çalışmaları bir araya getiren kapsamlı sistematik derleme çalışmalarının eksikliğine dikkat çekmiş ve bu eksikliğin ergen araştırmalarının durumu hakkında sonuçlara ulaşmayı engellediğini vurgulamıştır. Bu alışma, ergen araştırmalarının genel durumunu ortaya koyarak araştırmacılara birtakım çıkarımlar yapma imkânı sunmuştur.

Copyright © 2023 **Republic of Turkey Ministry of Youth and Sports**
<http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/>
 Journal of Youth Research • August 2023 • 11(30) • 19-22

ISSN 2791-8157
Received | 3 Oct 2022
Accepted | 9 May 2023

EXTENDED ABSTRACT

ANALYSIS / RESEARCH

Adolescent Studies from Past to Present in Turkey: A Bibliometric Study

Zeynep Şimşir Gökcalp*

Hayri Koç**

Introduction

Adolescence is defined by the World Health Organization (WHO) (2022) as the phase of life between childhood and adulthood, and the second ten years of life (10–19 years). Since it is a period when many new features are acquired, adolescence is one of the most crucial phases of development (Doğan et al., 2012; Parlaz et al., 2012). Significant physical, psychological, cognitive, and social alterations take place throughout this period (Doğan et al., 2012; Lerner et al., 2011; Singh et al., 2019). Therefore, numerous investigations on adolescence from past to present have been conducted worldwide. However, Kulaksızoğlu (2004) pointed out that research on adolescence in Turkey is inadequate and remains behind developed countries. When the international database Web of Science (WoS) is searched, the scarcity of international articles originating in Turkey stands out. This study aimed to answer the following research questions in order to evaluate the general trend of adolescent studies in Turkey in worldwide peer-reviewed journals indexed in WoS, taking into account the relevant review of the literature and the benefits of the bibliometric research approach:

1. What is the distribution of adolescent-related articles in terms of the year of publication, the number of citations and the journals?
2. What are the articles and citations rankings of publications about adolescents according to authors and institutions?
3. What types of interactions (collaborations) exist between authors and institutions within the research network in publications on adolescents?
4. What type of pattern or tendency appears in the formation of keywords in adolescent-related publications?

* Assist. Prof., Selcuk University, Faculty of Education, Department of Guidance and Psychological Counseling, zey.simsir.93@gmail.com, ORCID: 0000-0003-2353-8922

** Assist. Prof., Necmettin Erbakan University, Faculty of Ahmet Keleşoğlu Education, Department of Guidance and Psychological Counseling, hayri5067@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4589-8999

Method

In this study, articles on adolescence originating from Turkey and published in journals indexed in WoS (SCI-Expanded, SSCI, ESCI, AHCI) were analyzed using the bibliometric analysis method. The “Topic” field in the WoS general search engine was chosen while generating the data for this study. Adolescent OR youth OR teenagers OR adolescence were entered into the search engine as English terms relating to adolescence. The bibliographic data obtained in the study, including author name, title, author institution, and abstract, were exported as a .txt file. These outputs were then imported into the VOSviewer program for bibliometric analysis. The analysis conducted with the VOSviewer program yielded findings such as journal distribution, author rankings, citation rankings, citation rankings of institutions, author co-citation networks, and keyword co-occurrence. In the keyword co-occurrence analysis, synonyms related to adolescence were combined under the term “adolescent.”

Results and Discussion

According to the results of the study, the first article on adolescence was published in 1980, and the number of articles published until 2022 showed a significant increase. Considering the emergence and development of adolescence in the literature, these results are not surprising. When analyzing the journals in which most of the articles on adolescence from Turkey were published in WoS, it is observed that journals in the field of medicine hold the top positions, with the majority of them being medical journals. This finding indicates that most studies on adolescence are conducted in health sciences, while research on adolescence in education, science, and social sciences is limited. Examining the journal rankings, it is seen that the top five journals are medical journals, the sixth journal is in Education and Science, and the eighth journal is in Current Psychology. When analyzing the most productive authors on adolescence in Turkey, it can be said that the results obtained are consistent with the journal rankings. In other words, authors with the highest number of publications on adolescence are primarily researchers working in the field of medicine, while researchers from other disciplines lag behind. When looking at collaborations between authors, it is evident that the networks are weak. The lack of collaboration between authors may be attributed to their work in different disciplines. Examining the publication, citation, and link strength rankings of universities in Turkey, Istanbul, and Hacettepe Universities are found to be at the top. Looking at the co-citation map of adolescent studies originating from Turkey, it is observed that APA and WHO, as international organizations, are cited extensively. This may be due to the fact that these organizations publish reports, present various data, and contribute to scientific publications in line with global developments. When examining keyword co-occurrence analysis map that combines recurring keywords in adolescent articles, the most frequently recurring words are childhood, depression, obesity, Turkey, mental health, quality of life, self-esteem, prevalence, reliability, education, suicide, and COVID-19. In conclusion, this study has provided a comprehensive overview of Turkish adolescent research published in international journals from past to present.

Kaynakça/References

- Acedo, F. J., & Casillas, J. C. (2005). Current paradigms in the international management field: An author co-citation analysis. *International Business Review*, 14(5), 619–639. <https://doi.org/10.1016/j.ibusrev.2005.05.003>
- Awe, O. O., Dogbey, D. M., Sewpaul, R., Sekgala, D., & Dukhi, N. (2021). Anaemia in children and adolescents: a bibliometric analysis of BRICS countries (1990–2020). *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(11), 5756. <https://doi.org/10.3390/ijerph18115756>
- Ayman-Nolley, S., & Taira, L. L. (2000). Obsession with the dark side of adolescence: A decade of psychological studies. *Journal of Youth Studies*, 3(1), 35–48. <https://doi.org/10.1080/136762600113022>
- Barragán Martín, A. B., Molero Jurado, M. D. M., Pérez-Fuentes, M. D. C., Simón Márquez, M. D. M., Martos Martínez, Á., Sisto, M., & Gázquez Linares, J. J. (2021). Study of cyberbullying among adolescents in recent years: A Bibliometric analysis. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(6), 3016. <https://doi.org/10.3390/ijerph18063016>
- Başhan, D. N. (2022). A bibliometric and altmetric analysis and visualization of obsessive compulsive disorder: The top 100 most cited influential studies. *AYNA Klinik Psikoloji Dergisi*, 9(1), 1–30.
- Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF). (2022). Adolescent health and well-being. <https://www.unicef.org/health/adolescent-health-and-well-being>
- Bor, W., Dean, A. J., Najman, J., & Hayatbakhsh, R. (2014). Are child and adolescent mental health problems increasing in the 21st century? A systematic review. *Australian & New Zealand Journal of Psychiatry*, 48(7), 606–616. <https://doi.org/10.1177/0004867414533834>
- Bronfenbrenner, U., & Morris, P. A. (2006). The bioecological model of human development. In R. M. Lerner (Ed.) *Handbook of child development: Theoretical models of human development* (6th ed., pp. 793–828). Wiley.
- Canadian Paediatric Society (2003). Age limits and adolescents. *Paediatrics & Child Health*, 8(9), 577–578. <https://doi.org/10.1093/pch/8.9.577>
- Crosnoe, R., & Johnson, M. K. (2011). Research on Adolescence in the Twenty-First Century. *Annual Review of Sociology*, 37, 439–460. <https://doi.org/10.1146/annurev-soc-081309-150008>
- Culnan, M. J. (1986). The intellectual development of management information systems, 1972–1982: A co-citation analysis. *Management Science*, 32(2), 156–172. <https://doi.org/10.1287/mnsc.32.2.156>
- Demos, J., & Demos, V. (1969). Adolescence in historical perspective. *Journal of Marriage and the Family*, 31(4), 632–638. <https://doi.org/10.2307/349302>
- Doğan, T., Karaman, N. G., Çoban, A. E., & Çok, F. (2012). Predictors of adolescents' Friendship qualities: Gender and family-related variables. *Elementary Education Online*, 11(3), 845–855.
- Durgut, S., & Küçüksille, E. (2021). Türkiye'de yapılan akademik çalışmaların büyük veri araçları ile bibliyometrik analizi. *Bilge International Journal of Science and Technology Research*, 5(1), 1–12.
- Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ). (Eylül, 2022). Adolescent health. https://www.who.int/health-topics/adolescent-health#tab=tab_1
- Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ). (Haziran, 2021). Obesity and overweight. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/obesity-and-overweight#:~:text=The%20prevalence%20of%20overweight%20and,19%25%20of%20boys%20were%20overweight>
- Gulliver, A., Griffiths, K. M., & Christensen, H. (2010). Perceived barriers and facilitators to mental health help-seeking in young people: a systematic review. *BMC Psychiatry*, 10(113), 1–9. <https://doi.org/10.1186/1471-244X-10-113>
- Gülmez, D., Özteke, İ., & Gümüş, S. (2020). Uluslararası dergilerde yayımlanan Türkiye kaynaklı eğitim araştırmalarının genel görünümü: Bibliyometrik analiz. *Eğitim ve Bilim*, 46(206), 213–239. <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2020.9317>
- Haleem, A., Javaid, M., & Vaishya, R. (2020). Effects of COVID-19 pandemic in daily life. *Current Medicine Research and Practice*, 10(2), 78–79. <https://doi.org/10.1016/j.cmrp.2020.03.011>
- Kulaksızoğlu, A. (2004). *Ergenlik psikolojisi* (6. bas.). Remzi Kitabevi.
- Küçük, M., & Karabacak, N. (2017). An evaluation on the application of academic encouragement in Turkish Higher Education. *Turkish Journal of Teacher Education*, 6(2), 124–157.

- Lerner, R. M., Lerner, J. V., von Eye, A., Bowers, E. P., & Lewin-Bizan, S. (2011). Individual and contextual bases of thriving in adolescence: A view of the issues. *Journal of Adolescence*, 34(6), 1107-1114. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2011.08.001>
- Levesque, R. J. (2016). Reviews in research on adolescence: Genres, trends, and challenges. *Adolescent Research Review*, 1(1), 3-13. <https://doi.org/10.1007/s40894-015-0022-8>
- Merigo, J. M., & Yang, J. B. (2017). A bibliometric analysis of operations research and management science. *Omega*, 73, 37-48.
- Ogden, T., & Hagen, K. A. (2018). *Adolescent mental health: Prevention and intervention*. Routledge.
- Parlaz, E. A., Tekgül, N., Karademirci, E., & Öngel, K. (2012). Ergenlik dönemi: fiziksel büyüme, psikolojik ve sosyal gelişim süreci. *Turkish Family Physician*, 3(2), 10-16.
- Richter L. M. (2006). Studying adolescence. *Science*, 312(5782), 1902-1905. <https://doi.org/10.1126/science.1127489>
- Russell, S. T., Card, N. A., & Susman, E. J. (2011). Introduction: A decade review of research on adolescence. *Journal of Research on Adolescence*, 21(1), 1-2. HYPERLINK "<https://psycnet.apa.org/doi/10.1111/j.1532-7795.2010.00710.x>"<https://doi.org/10.1111/j.1532-7795.2010.00710.x>
- Santrock, J. W. (2020). *Ergenlik* (D. M. Siyez ,Trans.). Nobel Akademi Yayıncılık.
- Seyran, F. & Gürhan, N. (2021). Eğitim Kurumlarında Öğrenciler Arasında Yaygınlaşan Şiddet: Okul Zorbalığı Üzerine Bibliyometrik Bir Araştırma. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(3), 1690-1723.
- Sinap, V. (2022). Türkiye adresli eğitim teknolojisi yayınlarının içerik ve iş birliği açısından incelenmesi: bir bilim haritalama çalışması. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 12(2), 308-327. <https://doi.org/10.17943/etku.1005578>
- Singh, J. A., Siddiqi, M., Parameshwar, P., & Chandra-Mouli, V. (2019). World Health Organization guidance on ethical considerations in planning and reviewing research studies on sexual and reproductive health in adolescents. *The Journal of Adolescent Health: Official Publication of the Society for Adolescent Medicine*, 64(4), 427-429. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2019.01.008>
- Smetana, J. G., Campione-Barr, N., & Metzger, A. (2006). Adolescent development in interpersonal and societal contexts. *Annual Review of Psychology*, 57, 255-284. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.57.102904.190124>
- Spielhagen, F. R., & Schwartz, P. D. (Eds.). (2013). *Adolescence in the 21st century: Constants and challenges*. IAP.
- Stehlik, T. (2018). *The Twenty-First-Century Child*. In: *Educational Philosophy for 21st Century Teachers*. Palgrave Macmillan, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-75969-2_7
- Sweileh, W. (2022). Bibliometric analysis of peer-reviewed literature on mental health and well-being of LGBT adolescents. *Mental Health and Social Inclusion*. Advanced online publication. <https://doi.org/10.1108/mhsi-02-2022-0013>
- Şimşir, Z., Koç, H., Seki, T., & Griffiths, M. D. (2022). The relationship between fear of COVID-19 and mental health problems: A meta-analysis. *Death Studies*, 46(3), 515-523. <https://doi.org/10.1080/07481187.2021.1889097>
- T.C. Sağlık Bakanlığı. (Ağustos 2022). *Türkiye günlük Koronavirüs tablosu 2020*. Erişim adresi <https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66935/genel-koronavirus-tablosu.html>
- Tamar, M., & Özbaran, B. (2004). Çocuk ve ergenlerde depresyon. *Klinik Psikiyatri*, 2(1), 84-92.
- Tuncer, M., Dikmen, M., & Vural, M. (2022). Dijital Oyun Bağımlılığı, Davranış Problemleri ve Akademik Performans: Bibliyometrik Bir Haritalama. *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi*, 5(7), 913-933. <https://doi.org/10.26677/TR1010.2022.1035>
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (Ağustos, 2022). *İstatistiklerle çocuk, 2021*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İstatistiklerle-Cocuk-2021-45633>
- Young, H., & Belanger, T. (1983) *The ALA glossary of library and information science*. American Library Association.
- Zupic, I., & Cater, T. (2015). Bibliometric methods in management and organization. *Organizational Research Methods*, 18(3), 429-472. <https://doi.org/10.1177/1094428114562629>

Copyright © 2023 T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı
<http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/>
 Gençlik Araştırmaları Dergisi • Ağustos 2023 • 11(30) • 23-34

ISSN 2791-8157
 Başvuru | 2 Kasım 2022
 Kabul | 22 Mayıs 2023

Maruz Kalma ve Bırakma Açısından Ergenlerin Sanal Zorbalık Yaşantıları Üzerinde Aile Bütünlük Duygusunun Yordayıcı Rolü*

Merve Ertop**
 Haktan Demircioğlu***

Öz

Bu araştırmanın amacı, maruz kalma ve bırakma açısından ergenlerin sanal zorbalık yaşantıları üzerinde aile bütünlük duygusunun yordayıcı rolünü incelemektir. Araştırmanın örneklemini 2020-2021 eğitim ve öğretim yılında Sakarya İl Milli Eğitim Müdürlüğü Adapazarı ilçesine bağlı kamu liselerinin 9, 10, 11 ve 12. sınıfa devam eden 501 lise öğrencisi (363'ü kız ve 138'i erkek) oluşturmuştur. Veriler, "Kişisel Bilgi Formu", "Siber Mağdur ve Zorbalık Ölçeği (SMZÖ)" ve "Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği (ABDÖ)" ile toplanmıştır. Araştırma nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel modele göre tasarlanmıştır. Verilerin analizinde korelasyon ve regresyon analizi kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, sanal zorbalık ve mağduriyet ile aile bütünlük duygusu arasında negatif yönde düşük düzeyde bir ilişkinin olduğu ve aile bütünlüğü duygusunun sanal zorbalığı yordamada istatistiksel olarak anlamlı negatif yönlü bir etkiye sahip olduğu saptanmıştır. Elde edilen bulgular, sanal zorbalık ve mağduriyet ile aile bütünlük duygusu kavramları çerçevesinde tartışılıp yorumlanmış ve uygulayıcılar için önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ergenlik, Aile Bütünlük Duygusu, Sanal Mağduriyet, Sanal Zorbalık

* Bu çalışma, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsünde Doç. Dr. Haktan Demircioğlu'nun danışmanlığında yürütülen ve Merve Ertop'un hazırladığı yüksek lisans tezinin bir kısmından üretilmiştir.

** Uzman Çocuk Gelişimci, ASHB Sakarya Çocuk Evleri Sitesi, abaciimerve@gmail.com, ORCID: 0000-0002-9405-8240

*** Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü, hdemircioğlu@hacettepe.edu.tr, ORCID: 0000-0002-5092-1698

Abstract

The aim of this study is to examine the predictive role of sense of family cohesion on adolescents' cyberbullying experiences in terms of exposing others to cyberbullying and being exposed to cyberbullying. The sample of the study consisted of 501 high school students (363 girls and 138 boys) attending the 9th, 10th, 11th and 12th grades of public high schools in the Adapazarı district of Sakarya Province in the 2020-2021 school year. The data were collected with a "Personal Information Form", the "Cyber Victim and Bullying Scale (CVBS)" and the "Sense of Family Cohesion Scale (SFCS)". The study was designed according to the relational model, one of the quantitative research methods. Correlation and regression analyses were used in the analysis of the data. According to the findings obtained in the study, that there is a low negative correlation between cyberbullying and victimization and the sense of family cohesion, and that the sense of family cohesion has a statistically significant negative effect in predicting cyberbullying. The findings were discussed and interpreted within the framework of the concepts of cyberbullying and cyber victimization and the sense of family cohesion, and suggestions were made for practitioners.

Keywords: Adolescence, Sense of Family Cohesion, Cyber Victimization, Cyberbullying

Giriş

Bilgi ve iletişim teknolojisi alanında yaşanan gelişmelerin hızla ilerlediği, hayatın büyük bir alanına yayıldığı ve hatta yaşam üzerinde vazgeçilmez bir rol edindiği görülmektedir. Cep telefonu, tablet, bilgisayar, televizyon gibi teknolojik ürünlerin kullanımındaki artış, kişilerin günlük yaşamında büyük kolaylıklar sağlamakta olup banka işlemlerinin, çeşitli resmi başvuruların, her türlü alışveriş ve görüşmelerin yapılması gibi zaman alacak birçok işlemin zamandan tasarruf edilerek gerçekleştirilmesine imkân sağlamaktadır. Bununla birlikte gençlerin, özellikle ergenlerin büyük bir çoğunluğu elektronik iletişim araçlarını sosyal hayatlarında çok gerekli araçlar olarak görmekte (Agatston ve diğerleri, 2007) ve bu araçlar gençlerin arkadaşlık kurma, sohbet etme, anlık bilgi alışverişinde bulunma gibi çevrimiçi ortamlarda sosyalleşmelerine olanak sağlamaktadır.

2021 yılında dünya genelinde internet kullanımına bakıldığında, çevrimiçi kullanımın Ocak 2020'ye göre %7,3'lük bir artışla (316 milyon yeni kullanıcı) 4,66 milyara ulaştığı, sosyal medya kullanıcılarının ise son 12 ayda 490 milyon artarak 4,20 milyarı aştığı ve dünya nüfusunun yaklaşık %53'ünün sosyal medya kullandığı bilinmektedir. Türkiye'de Ocak 2021'de 66 milyon internet kullanıcısı olduğu, bunun da nüfusun yaklaşık %77'sinin internet kullanıcısı olduğu anlamına geldiği ve kullanıcı sayısının geçtiğimiz yıla göre 3,7 milyon arttığı ve Ocak 2021'de 60 milyon civarı sosyal medya kullanıcısı olduğu belirlenmiştir (Digital 2021 - We Are Social UK, 2021). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2021 verilerine göre internet kullanım oranının 2021 yılında 16-74 yaş grubundaki kişilerde %82,6'ya ulaştığı, bu oranın bir önceki sene %79 olduğu belirlenmiştir. İnternet kullanım oranı cinsiyet faktörüne göre

incelendiğinde bu oranın erkeklerde %87,7, kadınlarda %77,5 olduğu görülmüştür (TÜİK, 2021). 2020 yılı internet kullanıcılarının verilerine göre ise dünya genelinde ortalama bir internet kullanıcısı her gün yaklaşık 7 saat çevrimiçi ortamda vakit geçirmektedir (Digital 2021 - We Are Social UK, 2021). Verilen istatistikler üzerinden her geçen gün internet kullanımının arttığı söylenebilir.

İnternetin sağladığı kolaylıkların yanı sıra bireyleri olumsuz etkileyebilecek durumların varlığı da yadsınamaz bir gerçektir. Çevrimiçi ortamda bulunan örseleyici/cinsel içerikli video ve fotoğraflar, sanal dolandırıcılıklar ve internet ortamında yapılan tehdit/şantaj gibi pek çok uygunsuz ve zarar verici yeni içerik birey yaşantısına dâhil olmuştur. İnternetin kötü niyetli amaçlarla kullanımı sanal zorbalık olarak bilinen yeni bir problem alanının ortaya çıkmasına neden olmuştur (Peker ve diğerleri, 2012). Sanal zorbalık çeşitli araştırmacılar tarafından elektronik zorbalık, siber zorbalık, çevrimiçi zorbalık, dijital zorbalık, internet zorbalığı, çevrimiçi zarar verme gibi kavramlarla adlandırılmıştır (Aktepe, 2013).

Belsey (2006) sanal zorbalığı, bir kişi veya grubun başkalarına kasıtlı olarak zarar vermeyi amaçlayan, tekrarlayıcı ve düşmanca davranışlarını desteklemek için bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanılması olarak tanımlamıştır. Bu çerçevede sanal mağduriyet, bilgi ve iletişim teknolojileri aracılığıyla özel ya da tüzel bir kişiliğin, bir birey ya da grubun, ilişkisel ya da teknik tarzda zarar verici davranışlara maruz kalması ve bu davranışlardan maddi ya da manevi olarak mağduriyet yaşaması olarak ifade edilmiştir (Arıca ve diğerleri, 2012).

Sanal zorbalığın zorbalığa maruz bırakılan ergenlerde çok sayıda olumsuz davranışa sebep olduğu, geleneksel zorbalıkta görülen fiziksel şiddetin aksine kişiye zihinsel, psikolojik ve sosyal açıdan daha büyük zararlar verdiği görülmüştür. Sanal zorbalığın ergenlerin sosyal yaşamlarında, okul başarılarında ve okula devamlarında sorunlara yol açabildiği gibi (Sarı, 2012) psikolojik ve zihinsel açıdan depresyon, öfke, düşmanlık, psikoz ve benzeri birçok ruhsal soruna da sebebiyet verdiği araştırmalarla ifade edilmiştir (Arıca, 2009).

Yapılan bir araştırmaya göre mağdurların uğradıkları zorbalığı bir otorite figürüne söylemede çekimser olduğu ve sadece %24'ünün mağduriyetleri hakkında ebeveynlerine bilgi verdiği belirlenmiştir (Hinduja ve Patchin, 2008). Oysaki aile tarafından verilen sosyal destek bireyin yaşantılarının olumsuz etkilerini önleyecek ve sorunu çözüme ulaştıracak güce sahiptir. Bu bağlamda aile içi dinamiklerin ve bütünlüğün kuvvetli olması önemlidir. Bütünlük duygusu yani uyum becerisi yüksek olan ailelerin zorlukları sağlıklı algılayarak anlaşılabilir kılıp durumu yönetebildiği, olumsuzluklarla başa çıkabildiği, engelleri ve güçlükleri çözebildiği, aynı zamanda bu zorlukların ailenin bütünlük duygusunu arttırdığı kadar kişinin bütünlük duygusunu da arttırdığı ve güçlendirdiği bilinen bir olgudur (Çeçen, 2007). Bunun aksine, bütünlük duygusu zayıf olan ailelerin çocuklarının aile bağlarının ve iletişiminin zayıf olması sonucunda zorba olma olasılığının yüksek olabileceği veya kurban rolünde olsa dahi uğradıkları zorbalığı ailelerinden gelebilecek olası olumsuz tepkilerden dolayı söylemeyi reddedebileceği düşünülmektedir.

Bu bilgiler ışığında kişinin kendisinde olduğu kadar diğer aile üyelerinin de bütünlük duygusuna sahip olması (Antonovsky, 1993) ve aile üyelerinin dışarıdan ve içeriden gelen stres faktörlerini anlamlı kılıp

anlaşılabilir bir şekilde yönetebilme becerisine hakim olması, olası sanal zorbalık ve sanal mağduriyet durumlarını azaltabilecek durumlar olarak değerlendirilebilir. Bu nedenle ergenlerin aile bütünlük duygusu düzeylerinin sanal zorbalık ve sanal mağduriyeti yordayıcı bir güce sahip olabileceği ve etkileyebileceği öngörülmüş, bundan dolayı da maruz kalma ve bırakma açısından ergenlerin sanal zorbalık yaşantıları üzerinde aile bütünlük duygusunun yordayıcı rolünün incelenmesi amaçlanmıştır. Alanyazın incelendiğinde, ergenler ve sanal zorbalık/mağduriyet konusu üzerine yapılmış birçok çalışma olduğu fakat bu çalışmalarda aile bütünlük duygusu açısından karşılaştırmalar yapılmadığı belirlenmiştir. Yapılan araştırmada, maruz kalma ve bırakma arasındaki ilişkinin incelenmesi ve yine -varsa- maruz kalma ve bırakma açısından ergenlerin sanal zorbalık yaşantıları üzerinde aile bütünlük duygusunun yordayıcı rolünün ortaya konması temel amaç olarak belirlenmiştir. Bu amaca ulaşabilme hususunda aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır:

- Maruz kalma ve bırakma açısından ergenlerin, sanal zorbalık yaşantıları ile aile bütünlük duygusu arasında bir ilişki var mıdır?
- Ergenlerin sanal zorbalık yaşantıları üzerinde aile bütünlük duygusu yordayıcı bir güce sahip midir?

Yöntem

Maruz kalma ve bırakma açısından ergenlerin sanal zorbalık yaşantıları üzerinde aile bütünlük duygusunun yordayıcı rolünü inceleyen bu çalışmada bağımlı değişkenlerin kendi aralarında bir bağa sahip olup olmadığına ve varsa bu bağı açıklayabilme gücüne bakılmıştır. Bu amaçla, nicel araştırma yöntemlerinden değişkenler arasındaki bağı incelemeyi öngören ilişki model kullanılmıştır (Fraenkel ve diğerleri, 2011).

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini tespit edebilmek amacıyla, Sakarya Milli Eğitim Müdürlüğü Merkez ilçesine bağlı devlet okullarında 2020-2021 öğrenim yılında 9, 10, 11 ve 12. sınıfa devam eden öğrencilerin sayısı araştırılmıştır. Sakarya Milli Eğitim Müdürlüğü'nün Strateji Geliştirme biriminden 24/08/2020 tarihinde e-posta yoluyla alınan güncel bilgiye dayanarak 15.081 öğrencinin araştırmanın evrenini oluşturduğu belirlenmiştir.

Araştırma örneklem büyüklüğü, Israel'in (1992) örneklem büyüklüğü hesaplama tablosuna göre ve % 5 hassasiyet düzeyine göre hesaplanmış ve 375 ergenin araştırmanın örneklemi oluşturabileceği tespit edilmiştir. Bu doğrultuda Sakarya Milli Eğitim Müdürlüğü Adapazarı ilçesinin kamuya bağlı beş ortaöğretim kurumunda öğrenimine devam eden 15- 19 yaş aralığındaki 501 ergen (363'ü kız ve 138'i erkek) çalışmanın örneklemi oluşturmuştur.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada ergenlerin demografik bilgilerini belirleyebilmek amacıyla "Kişisel Bilgi Formu", maruz kaldıkları sanal zorbalık düzeylerini değerlendirmek için "Siber Mağdur ve Zorbalık Ölçeği (SMZÖ)" ve aile bütünlük düzeylerini değerlendirmek için ise "Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği (ABDÖ)" kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Ergenlerin yaşını, cinsiyetini, kardeş sayısını, devam ettikleri sınıfı, algıladıkları akademik başarı düzeylerini, aile içi iletişim memnuniyetlerini ve algıladıkları aile tutumlarını belirleyecek soruların yanı sıra anne-babanın yaşını, eğitim düzeyini ve algıladıkları ekonomik durum düzeylerini öğrenmeye yardımcı olacak maddeler de yer almaktadır.

Siber Mağdur ve Zorbalık Ölçeği (SMZÖ): Katılımcıların sanal zorbalık ve mağduriyet düzeylerini değerlendirmek için Çetin ve ark. (2011) tarafından geliştirilen Siber Mağdur ve Zorbalık Ölçeği (SMZÖ) kullanılmıştır. Ölçek, siber zorbalık ve siber mağduriyet olmak üzere iki paralel formdan oluşmakta ve her iki formda yirmi ikişer sorudan oluşmaktadır. Araştırmaya katılan kişiler sanal mağdur olma durumlarını 'Bana Yapıldı', sanal zorbalık içeren davranışları yapma durumlarını ise 'Ben Yaptım' bölümünde yer alan (1) Asla, (2) Nadiren, (3) Bazen, (4) Sık Sık ve (5) Daima olmak üzere 5'li Likert tipi derecelendirme kullanarak işaretlemektedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 22, en yüksek puan ise 110'dur. SZÖ bölümünden alınan yüksek puanlar kişinin sanal zorbalık içeren davranışlar gösterdiğini, SMÖ bölümünden alınan yüksek puanlar ise sanal zorbalığa maruz kalma sıklığının fazlalığını ifade etmektedir. Ölçek siber dilsel zorbalık (SDZ), siber sahtecilik (SS) ve kimliğini gizleme (KG) olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır (Yaman ve Sönmez, 2015).

Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği (ABDÖ): Katılımcıların aile bütünlük duygu düzeylerini değerlendirebilmek için Çeçen'in (2007) Türkçeye uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını gerçekleştirdiği Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği (ABDÖ) kullanılmıştır. Orjinal ölçek Antonovsky ve Sourani (1988) tarafından öncelikle 26 madde olarak hazırlanmış daha sonra Sagy (1998) tarafından sadeleştirilerek 12 maddelik kısa formu oluşturulmuştur. Ölçeğin Türkçe uyarlamasının geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları için Çukurova Üniversitesinde farklı bölümlerde öğrenim gören 562 öğrenci ile çalışılmıştır. Ölçek ergenlere ve yetişkinlere uygulanabilmektedir. Ölçekten alınan yüksek puanlar, cevaplayan kişinin ailesiyle ilgili bütünlük duygusunun güçlü ve yüksek olduğunu göstermektedir. Türkçeye çevrilmesinin ardından geçerlik için faktör analizi, benzer ve farklı ölçekler geçerliliği yapılmış; güvenilirlik için Cronbach alfa ve test tekrar test katsayıları hesaplanmıştır.

Veri Toplama Süreci

Veri toplama süreci öncesinde Hacettepe Üniversitesi Senatosu Etik Kuruluna başvuru yapılmış ve söz konusu araştırmanın etik olduğuna dair onay alındıktan sonra 35853172-755.02.01 sayı ve 26/10/2020 tarihli karar yazısı ile Sakarya Milli Eğitim Müdürlüğüne araştırma izni için başvuruda bulunulmuştur. Araştırma izni çıktıktan sonra E-74060378-44-19199156 sayı ve 14/01/2020 tarihli karar yazısı ile veri toplama aşamasına geçilmiştir.

Veri toplama süreci pandemi koşullarına göre düzenlenerek kişisel bilgi formu ve ölçekler Google Form'a aktarılmıştır. Araştırma çerçevesinde Adapazarı ilçesinde yer alan okul idarecileriyle iletişime geçilmiş, görüşmeler neticesinde beş ortaöğretim kurumu çalışmayı onaylamıştır. Çalışma için izin alınan okul idarecilerine formlar çevrimiçi şekilde gönderilmiş ve idareciler de öğrencilere çevrimiçi ulaştırmıştır. Ölçeklerin uygulamasına başlamadan önce katılımcılara araştırmanın amacı ve süreç hakkında detaylı bilgi yazılı olarak beyan edilmiş ve onayları alındıktan sonra formun doldurulması

sağlanmıştır. Formlarda, öğrencilerin araştırmayı yapan kişilere gerekli olan durumlarda ulaşabilmeleri için araştırmacıların iletişim bilgilerinin yer aldığı bilgi notu sunulmuştur. Gerekli izinler alınarak iletişime geçilen okul idarecilerine veri toplama süreci boyunca her on günde bir gerekli hatırlatmalar yapılarak anketlerin doldurulması sağlanmıştır. Verilerin toplanmasına 2021 yılı Şubat ayında başlanmıştır ve 2021 yılı Nisan ayında veri toplama süreci tamamlanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında; Kişisel Bilgi Formu, Siber Mağdur ve Zorbalık Ölçeği (SMZÖ) ve Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği (ABDÖ) aracılığıyla toplanmış olan veriler SPSS 22 paket programına aktarıldıktan sonra analizleri yapılmıştır. Verilerin analizinde ilk olarak hangi testlerin uygulanacağına karar vermek amacıyla karşılanması gereken varsayımlar test edilmiştir. Dağılımın normalliğine karar vermek için Kolmogorov-Smirnov, normal dağılımın diğer varsayımları olan çarpıklık- basıklık değerleri ve histogram grafiğinden faydalanılmıştır. Kolmogorov-Smirnov testlerinden elde edilen anlamlılık düzeyinin 0,05'ten küçük olması çarpıklık ve basıklık değerlerinin $\pm 2,0$ aralığının dışında olması ve çarpıklık katsayısının standart hatasına oranının $\pm 1,96$ değerini aşması sebebi ile değerlerin normal dağılımdan saptığı değerlendirilmiş ve analizler parametrik olmayan testler ile gerçekleştirilmiştir (George ve Mallery, 2010). Bağımsız iki grubun karşılaştırmasında Man Whitney-U testi, bağlantısız iki ya da daha fazla grubun karşılaştırılmasında Kruskal Wallis-H testi, farkın kaynağının belirlenmesi için post hoc testlerinden Bonferroni testi kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki bağlantıya Spearman korelasyon katsayısı ile bakılmıştır. Bağımlı bir değişken ile bir veya daha fazla bağımsız değişken arasındaki ilişkiyi tahmin edebilmek için ise regresyon analizi kullanılmıştır. Elde edilen değerlerin anlamlı olup olmadığının yorumlanmasında 0.05 anlamlılık düzeyi ölçüt olarak alınmıştır ve $<0,05$ olması durumunda değişkenler arasında anlamlı bir ilişkinin veya farklılığın olduğu; $p>0,05$ olması durumunda ise anlamlı bir farklılığın veya ilişkinin olmadığı belirtilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde, araştırma kapsamındaki örneklem grubundan elde edilen veriler ışığında, maruz kalma ve bırakılma açısından ergenlerin sanal zorbalık yaşantıları ile aile bütünlük duygusu arasındaki ilişkileri ortaya koyan korelasyon analizi ile yine maruz kalma ve bırakma açısından ergenlerin sanal zorbalık yaşantıları üzerinde aile bütünlük duygusunun yordayıcı rolünü ortaya koymak için yapılan regresyon analizi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 1'de Siber Mağdur ve Zorbalık Ölçeği (Bana Yapıldı Formu) ve Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği değişkenlerinin korelasyon analizi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 1. Siber Mağdur ve Zorbalık Ölçeği (Bana Yapıldı Formu) ve Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği Değişkenlerinin korelasyon analiz sonuçları.

	Spearman's rho	Dilsel Zorbalık	Kimlik Gizleme	Siber Sahtecilik	Genel Toplam
Anlaşılabilirlik	r	-0,23	-0,13	-0,21	-0,25
	p	0,01*	0,01*	0,01*	0,01*
Yönetebilirlik	r	-0,07	-0,02	-0,07	-0,08
	p	0,12	0,62	0,12	0,07
Anlamlılık	r	-0,10	-0,07	-0,14	-0,18
	p	0,03*	0,12	0,01*	0,01*
ABDÖ	r	-0,17	-0,10	-0,17	-0,20
	p	0,01*	0,03*	0,01*	0,01*

*p<0,05

Tablo 1 incelendiğinde, Anlaşılabilirlik puanları ile Siber Mağdur ve Zorbalık Ölçeği'nin (Bana Yapıldı Formu) Dilsel Zorbalık, Kimlik Gizleme, Siber Sahtecilik alt boyutları ve ölçeğin toplam puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif yönde zayıf bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu bağlamında, anlaşılabilirlik düzeyi arttıkça ergenlerin kimlik gizleme, siber sahtecilik yapma ve dilsel zorbalık davranışlarına maruz kalma durumlarının azaldığı ifade edilebilir.

Aynı tabloda anlamlılık puanları ile Siber Mağdur ve Zorbalık Ölçeği'nin (Bana Yapıldı Formu) Dilsel Zorbalık ve Siber Sahtecilik alt boyutları ile ölçeğin toplam puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif yönde zayıf bir ilişkinin olduğu ortaya konmaktadır. Bu sonuç üzerinden, anlamlılık düzeyi arttıkça ergenlerin siber sahtecilik yapma ve dilsel zorbalık davranışlarına maruz kalma durumlarının azaldığı belirtilebilir.

Son olarak Aile Bütünlük Duygu Düzeyi Ölçeği'nin toplam puanı ile Siber Mağdur ve Zorbalık Ölçeği'nin (Bana Yapıldı Formu) Dilsel Zorbalık, Kimlik Gizleme, Siber Sahtecilik alt boyutları ve ölçeğin toplam puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif yönde zayıf bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Bu bulguya dayanarak, aile bütünlük duygu düzeyi arttıkça ergenlerin kimlik gizleme, siber sahtecilik yapma ve dilsel zorbalık davranışlarına maruz kalma durumlarının azaldığı söylenebilir.

Tablo 2 Siber Mağdur ve Zorbalık Ölçeği (Ben Yaptım Formu) ve Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği Değişkenlerinin korelasyon analizi ile ilgili sonuçlarına yer vermektedir.

Tablo 2. Siber Mağdur ve Zorbalık Ölçeği (Ben Yaptım Formu) ve Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği Değişkenlerinin Korelasyon Analiz Sonuçları

	Spearman's rho	Dilsel Zorbalık	Kimlik Gizleme	Siber Sahtecilik	Genel Toplam
Anlaşılabilirlik	r	-0,23	-0,13	-0,17	-0,22
	p	0,01*	0,01*	0,01*	0,01*
Yönetebilirlik	r	-0,08	-0,02	-0,02*	-0,06
	p	0,06	0,62	0,60	0,17
Anlamlılık	r	-0,17	-0,11	-0,15	-0,16
	p	0,01*	0,02*	0,01*	0,01*
ABDÖ	r	-0,19	-0,11	-0,14	-0,17
	p	0,01*	0,02*	0,01*	0,01*

*p<0,05

Tablo 2 incelendiğinde, Anlaşılabilirlik puanları ile Siber Mağdur ve Zorbalık Ölçeği'nin (Ben Yaptım Formu) Dilsel Zorbalık, Kimlik Gizleme ve Siber Sahtecilik alt boyutları ve ölçeğin toplam puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif yönde zayıf bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Bu bulgu üzerinden, anlaşılabilirlik düzeyi arttıkça ergenlerin kimlik gizleme, siber sahtecilik yapma ve dilsel zorbalık yapma davranışlarının azaldığı söylenebilir.

Aynı tabloda Anlamlılık puanları ile Siber Mağdur ve Zorbalık Ölçeği'nin (Ben Yaptım Formu) Dilsel Zorbalık, Kimlik Gizleme ve Siber Sahtecilik alt boyutları ve ölçeğin toplam puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif yönde zayıf bir ilişkinin olduğu ortaya konmaktadır. Bu sonuca göre, anlamlılık düzeyi arttıkça ergenlerin kimlik gizleme, siber sahtecilik yapma ve dilsel zorbalık yapma davranışlarının azaldığı belirtilebilir.

Son olarak Aile Bütünlük Duygu Düzeyi Ölçeği'nin toplam puanı ile Siber Mağdur ve Zorbalık Ölçeği'nin (Ben Yaptım Formu) Dilsel Zorbalık, Kimlik Gizleme ve Siber Sahtecilik alt boyutları ve ölçeğin toplam puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif yönde zayıf bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Bu bulguya göre ise, aile bütünlük duygu düzeyi arttıkça ergenlerin kimlik gizleme, siber sahtecilik yapma ve dilsel zorbalık yapma davranışlarının azaldığı ifade edilebilir.

Tablo 3'te Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği alt boyut puanlarının Siber Mağdur ve Zorbalık Ölçeği (Bana Yapıldı Formu) puanlarını yordamasına ilişkin çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 3. Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği alt boyut puanlarının Siber Mağdur ve Zorbalık Ölçeği (Bana Yapıldı Formu) puanlarını yordamasına ilişkin çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları.

Bağımlı Değişken: Siber Zorbalık (Bana Yapıldı)						
Bağımsız değişken	B	S. Hata	β	t	P	Durbin-Watson
Sabit	1,77	0,07		7,41	0,01	2,01
ABDÖ-K	-0,05	0,01	-0,16	-3,86	0,01	
R²: 0,029	F: 13,93					
<i>Düzeltilmiş R²: 0,027</i>	p: 0,01					

Tablo 3'te Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği (Bana Yapıldı Formu) alt boyut puanlarının Siber Mağdur ve Zorbalık Ölçeği puanlarını yordamasına ilişkin kurulan modelin anlamlı olduğu tespit edilmiştir [F(1,428)=13,93 p<0,05]. Aile bütünlük duygusu alt puanlarının, siber mağduriyet (Bana Yapıldı Formu) puanlarını yordamada istatistiksel olarak anlamlı negatif yönde bir etkisi olduğu görülmektedir (p<0,05, R²: 0,027). R²: değerine bakıldığında modelin çok güçlü olmadığı bağımlı değişkendeki varyansın %2,7'sini açıklayabildiği görülmektedir. Bu bağlamda Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği'ni yordamada başka bağımsız değişkenlerin de eklenebileceği söylenebilir.

Standardize regresyon katsayısına göre, aile bütünlük duygu puanlarındaki 1 birimlik standart sapma değişimi siber mağduriyet (Bana Yapıldı Formu) puanlarında -0,16'lık bir standart sapma değişimine etki etmektedir.

Tablo 4'te Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği alt boyut puanlarının Siber Mağdur ve Zorbalık Ölçeği (Ben Yaptım Formu) puanlarını yordamasına ilişkin çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği alt boyut puanlarının Siber Mağdur ve Zorbalık Ölçeği (Ben Yaptım Formu) puanlarını yordamasına ilişkin çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları.

Bağımlı Değişken: Siber Zorbalık (Ben Yaptım)						
Bağımsız değişken	B	S. Hata	β	t	P	Durbin-Watson
Sabit	3,10	0,06		19,25	0,01	2,02
ABDÖ-K	-0,04	0,01	-0,17	-3,90	0,01	
R²: 0,030	F : 15,17					
<i>Düzeltilmiş R²: 0,028</i>	p : 0,01					

Tablo 4'te Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği (Ben Yaptım Formu) alt boyut puanlarının Siber Mağdur ve Zorbalık Ölçeği puanlarını yordamasına ilişkin kurulan modelin anlamlı olduğu tespit edilmiştir [F(1,428)=15,17 p<0,05]. Aile bütünlük duygusu alt puanlarının, siber zorbalık (Bana Yapıldı Formu)

puanlarını yordamada istatistiksel olarak anlamlı negatif yönde bir etkisi olduğu görülmektedir. ($p < 0,05$, $R^2: 0,028$). R^2 : değerine bakıldığında modelin çok güçlü olmadığı bağımlı değişkendeki varyansın %2,8'sini açıklayabildiği görülmektedir. Bu bağlamda Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği'ni yordamada başka bağımsız değişkenlerin de eklenebileceği söylenebilir.

Standardize regresyon katsayısına göre, aile bütünlük duygu puanlarındaki 1 birimlik standart sapma değişimi siber zorbalık (Ben Yaptım Formu) puanlarında -0,17'lik bir standart sapma değişimine etki etmektedir.

Tartışma

Araştırmanın bu bölümünde maruz kalma ve bırakma açısından ergenlerin sanal zorbalık yaşantıları üzerinde aile bütünlük duygusunun yordayıcı rolünün farklılaşıp farklılaşmadığı alana ait yazın çerçevesinde tartışılmış ve yorumlanmıştır.

Araştırma bulguları incelendiğinde; Anlaşılabilirlik puanları ile Siber Mağdur ve Zorbalık Ölçeği'nin Dilsel Zorbalık, Kimlik Gizleme ve Siber Sahtecilik alt boyutları ve ölçeğin toplam puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif yönde zayıf bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Bu durum Anlaşılabilirlik düzeyi arttıkça ergenlerin kimlik gizleme, siber sahtecilik yapma ve dilsel zorbalık gösterme davranışlarını sergilemesinin ve buna maruz kalmasının azaldığını göstermektedir. Bu bağlamda, ergenin ailesinde aile bütünlük duygusu ölçeği alt boyutu olan anlaşılabilirlik duygusunun yüksek düzeyde olmasının, ergenin içsel ve dışsal uyanları, tehlikeleri, sorunları net bir şekilde algılamasında ve bunlara yönelik çözüm üretebilmesinde etkili olabileceği, bu farkındalıkla da elektronik ortamın getirdiği olumsuz durumları iyi analiz edebileceği, sorunlarla mücadele edebileceği ve uzak kalabileceği yorumu yapılmaktadır. Çeçen (2007), anlaşılabilirlik duygusu güçlü olan kişilerin çevresinden gelen tehlikeleri daha net algıladıklarını, karşılaştıkları stres durumlarını daha iyi yönetilebildiklerini, kendileri ve çevreleriyle ilgili kaynakları harekete geçirebildiklerini ve daha iyi kullandıklarını ifade etmiştir. Literatürde bu çalışmadaki değişkenlerin kullanıldığı benzer çalışmalara erişilememiştir ancak aile içi iletişimin güçlü olduğu ailelerde büyüyen ergenleri konu alan çalışmalar bulunmaktadır. Olumlu aile ikliminde yetişen ergenlerin aile dışındaki ilişkilerinin de olumlu olduğu ve bencillik, öfke, yargılama, paylaşmama, kötümserlik ve yalnızlık gibi olumsuz durumları daha az yaşadığı çalışmalarla desteklenmiştir (Çalışkan ve Aslander, 2014).

Araştırma bulgularına göre Anlamlılık puanları ile Siber Mağdur ve Zorbalık Ölçeği'nin Dilsel Zorbalık, Kimlik Gizleme ve Siber Sahtecilik alt boyutları ve ölçeğin toplam puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif yönde zayıf bir ilişki bulunmaktadır. Anlamlılık düzeyi arttıkça ergenlerin kimlik gizleme, siber sahtecilik yapma ve dilsel zorbalık yapma davranışları sergilemesinin ve buna maruz kalmasının azaldığı görülmektedir. Bir başka deyişle anlamlılık boyutu yüksek olan ailelerde yetişen ergenler karşılaştıkları zorbalık olaylarında sorunla mücadele etmeyi ve sorunun üstesinden gelmeyi daha anlamlı bulmaktadırlar. Bu sonucun aile içerisindeki bağın kuvvetliliği, problemleri çözmeye kabiliyeti, sorunlarla baş etme becerisi ve yaşamdan aldığı doyum ile yakından ilişkili olduğu düşünülmektedir. Nitekim Çeçen (2008) yaptığı bir çalışmada, anlamlılık duygusu yüksek olan bireylerin yaşam doyumunun da yüksek olduğu sonucuna erişmiştir. Bir çalışmada (Ybarra ve diğerleri,

2007) sanal zorbalık ve mağduriyetin her beş ergenden ikisinde depresyon ve anksiyete bozukluğu semptomlarına neden olduğu bulunmuş ve bu sonuca dayanarak depresyon ve anksiyete yaşayan bireyin yaşamdan aldığı doyumun daha az olabileceği ve bu sebeple sorunları algılayıp anlamlı bulacak motivasyon kaynağını bulamayabileceği ve çözüm üretmekte zorluk yaşayabileceği belirlenmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre Aile Bütünlük Duygu Düzeyi Ölçeği toplam puanı ile Siber Mağdur ve Zorbalık Ölçeği'nin Dilsel Zorbalık, Kimlik Gizleme ve Siber Sahtecilik alt boyutları ve ölçeğin toplam puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif yönde zayıf bir ilişki vardır. Aile bütünlük duygu düzeyi arttıkça ergenlerin kimlik gizleme, siber sahtecilik yapma ve dilsel zorbalık yapma davranışları sergilemesinin ve buna maruz kalmasının azaldığı görülmektedir. Bir başka deyişle aile bütünlük duygusu yüksek olan ailelerde yetişen ergenlerin, maruz kalınan stres verici sanal zorbalık olaylarını daha kolay bir biçimde yönetebilecekleri, motivasyon kaynaklarını daha iyi kullanabilecekleri ve hatta bu stres veren durumun benliklerine katkıda bulunabileceği ve bu nedenle kişiliklerini daha güçlü kılabileceği söylenebilmektedir. Literatürde aile bütünlük kavramını tam karşılama da aile ilişkileri üzerine yapılmış araştırmalar mevcuttur. Khurana ve arkadaşlarının (2015) yaptığı araştırmada; aile ilişkileri ve bağı kuvvetli olan ergenlerin daha az sanal zorbalığa maruz kaldıkları sonucunu elde etmişlerdir. Bu da aile ilişkileri olumlu olan bireylerin bütünlük duygularının da yüksek olabileceği ve sanal zorbalık ve mağduriyete karşı daha güçlü ve çözüm odaklı olabilecekleri yorumunu beraberinde getirmiştir.

Nitekim çalışmanın regresyon analizinden elde edilen bulgular da Aile Bütünlük Duygu Düzeyi Ölçeği'nin Anlaşılabilirlik ve Anlamlılık alt boyutları ve ölçeğin toplam puanının (negatif etki) ergenlerde görülen sanal zorbalık ve mağduriyet davranışlarını istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yordayabildiğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda çalışma aile bütünlük duygusu daha güçlü ergenlerin sanal zorbalık davranışları göstermede daha geri durduğunu ve mağduriyet yaşama riskinin de daha az olduğunu ortaya koymuştur.

Öneriler

Bu kısımda, araştırma bulguları üzerinden ulaşılan sonuçlar açısından sunulabilecek önerilere yer verilmiştir.

- Eğitim kurumlarında, sanal zorbalık yapan ya da sanal zorba davranışlarına maruz kalan ergenlerin eğitimciler tarafından fark edilebilmeleri için eğitimcilere “sanal zorbalık, sanal mağduriyet, sanal zorbanın ve sanal mağdurun özellikleri ve sanal zorbalık ve mağduriyet nedenleri ve etkileri” başlıklarını içeren hizmet içi eğitimler düzenlenebilir. Bu sayede eğitimcilerin zorbalığı fark etme ve müdahale etme becerileri geliştirilebilir.
- Sanal zorbalık ve mağduriyet konusunda ailelerin ve çocukların farkındalık düzeyinin artması ve sorunlar nasıl başa çıkabileceklerinin öğretilmesi için günlük hayatta uygulanacak şekilde düzenli ve sistematik eğitimlerin verilmesi sağlanabilir.
- Literatüre bakıldığında, ergenlerin sanal ortamda fazla vakit geçirme nedenlerinden en önemlisi ve en önde geleni boş vakit değerlendirme ve can sıkıntısı olduğu görülmüştür. Bu

durumu minimize etmek adına, okul rehberlik servislerinin aileleri ve ergenleri sanatsal ve sportif faaliyetlere yönlendirmesi ve teşvik etmesi sağlanabilir.

- Ulusal literatürde aile bütünlük duygusu kavramına yönelik sınırlı ve az sayıda araştırma olduğu görülmektedir. Bu kavramla ilişkili olarak ele alınabilecek değişkenler çeşitlendirilerek farklı çalışmalar literatüre kazandırılabilir.
- Benzer çalışmalar farklı yaş grupları üzerinde ve/veya daha büyük örneklem gruplarıyla yapılabilir.
- Yapılan bu çalışmada nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bulunmuş olan nicel veriler, bazı değişkenler ve ilişkilerin altında yatan sebepler hakkında bilgi verememektedir. Bundan dolayı daha sonra yapılacak araştırmalarda karma ya da nitel araştırma metodları kullanılarak daha detaylı sonuçlar ortaya konabilir.
- Konuyu derinlemesine detaylandırmak ve inceleyebilmek adına, erken çocukluk döneminden başlanılıp, belli bir yaşa kadar aile bütünlük duygusu ve sanal zorbalık/mağduriyet üzerine boylamsal çalışmalar gerçekleştirilebilir.
- Araştırma sadece Sakarya İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı devlet okullarının orta öğretim grubunda yürütülmüştür. Bu bağlamda, özel lise gruplarında da uygulanarak gruplar arası benzerlik ve farklılıklarla ilgili karşılaştırmalı bir araştırma yapılabilir.

The Predictive Role of the Sense of Family Cohesion in Adolescents' Experiences of Exposure and Being Exposed to Cyberbullying*

Merve Ertop**

Haktan Demircioğlu***

Introduction

It is seen that the developments in the field of information and communication technology are progressing rapidly and take place in a large area of life and even have an indispensable role in life. It is an undeniable fact that in addition to the conveniences provided by the Internet, it also has harmful aspects that will affect individuals negatively in many ways. A lot of inappropriate and harmful new contents such as harassing/sexually explicit videos, photos, virtual fraud, threats/blackmail have been encountered on the internet. The use of the Internet for malicious purposes has led to the emergence of a new problem area known as cyberbullying (Peker et al., 2012). Cyberbullying has been named by various researchers using different concepts such as electronic bullying, cyberbullying, online bullying, digital bullying, internet bullying, online harming (Aktepe, 2013).

Cyber victimization, on the other hand is expressed as the situation in which an individual or group is exposed to harmful behaviours and experiences material or moral victimization from these behaviours (Arıca et al., 2012).

According to a study, it was concluded that the victims were reluctant to tell an authority figure about the bullying they were subjected to, and only 24% of them informed their parents about their

* This article was partly produced from Master's thesis which is prepared by Merve Ertop and conducted under the supervision of Assoc Prof Haktan Demircioğlu.

** AChild Development Specialist, Sakarya Children's Homes, abaciimerve@gmail.com, ORCID: 0000-0002-9405-8240

*** Associate Professor Dr., Hacettepe University Faculty of Health Sciences Department of Child Development, hdemircioglu@hacettepe.edu.tr, ORCID: 0000-0002-5092-1698

victimization (Hinduja & Patchin, 2008). However, the social support to be provided by the family will prevent negative experiences of the individual and has the power to solve the problem when necessary. In this context, it is important to have strong family dynamics and cohesion. It is a well-known fact that families with a high sense of cohesion, that is, families with high adaptability, can perceive difficulties in a healthy way, make them understandable, manage the situation, cope with negativities, overcome obstacles and difficulties, and at the same time, these difficulties increase and strengthen the sense of unity of the individual as well as increase the sense of family cohesion (Çeçen, 2007). On the contrary, it is thought that the children of families with a weak sense of cohesion may have a high probability of being a bully as a result of poor family ties and communication, or may refuse to tell about the bullying they have suffered even if they are in the role of victim because of possible negative reactions from their families.

In the light of this information, it is thought that having a sense of cohesion in the family (Antonovsky, 1993) and the ability of families with a high sense of cohesion to make sense of external and internal stressors and to manage them in an understandable way can reduce possible cyberbullying and cyber victimization situations. For this reason, it was predicted that the level of sense of family cohesion could predict and influence cyberbullying and cyber victimization, and therefore, it was aimed to examine the predictive role of family cohesion on adolescents' cyberbullying experiences in terms of exposing others to cyberbullying and being exposed to cyberbullying.

Method

The sample of the study consisted of 501 high school students (363 girls and 138 boys) attending the 9th, 10th, 11th and 12th grades of public high schools in the Adapazarı district of Sakarya Province in the 2020-2021 school year. The data were collected with a "Personal Information Form", the "Cyber Victim and Bullying Scale (CVBS)" and the "Sense of Family Cohesion Scale (SFCS)". The study was designed according to the relational model, one of the quantitative research methods. Correlation and regression analyses were used in the analysis of the data.

Results

There is a statistically significant, weak and negative correlation between the understandability scores and the sub-dimensions of linguistic bullying, identity concealment, cyber deception of the Cyber Victim and Bullying Scale, as well as the total score of the scale. Thus, it can be stated that as the adolescent's sense of family cohesion increases, virtual victimization situations decrease.

There is a statistically significant, weak and negative correlation between the meaningfulness scores and the sub-dimensions of linguistic bullying, identity concealment, and cyber deception of the Cyber Victim and Bullying Scale, as well as the total score of the scale. According to this finding, it can be stated that cyberbullying behaviours decrease as the level of family integrity increases.

The model established to predict the Cyber Victim and Bullying Scale scores based on the sub-dimension scores of the Sense of Family Cohesion Scale (It was done to me form) was found to be statistically significant [$F(1.428)=15.17, p<0.05$]. It was observed that the sub-dimension scores of sense

of family cohesion have a statistically significant negative effect on predicting cyberbullying scores ($p < 0.05$, $R^2: 0.027$).

The model established to predict the Cyber Victim and Bullying Scale scores based on the sub-dimension scores of the Sense of Family Cohesion Scale (I did it form) was found to be statistically significant [$F(1.428)=15.17$, $p < 0.05$]. It was observed that the sub-dimension scores of sense of family cohesion have a statistically significant negative effect on predicting cyberbullying scores ($p < 0.05$, $R^2: 0.028$).

Discussion and Conclusion

As the level of family cohesion increases, it is seen that adolescents exhibit and are exposed to behaviors such as hiding their identity, cyber fraud, and language bullying less. In other words, it can be said that adolescents who grow up in families with a high sense of family cohesion can more easily manage stressful cyberbullying events they are exposed to, use their motivation resources better, and even that this stressful situation can contribute to their selves and therefore make their personalities stronger. Khurana et al. (2015) found that adolescents with strong family relationships and bonds are less exposed to cyberbullying and victimization. This suggests that individuals with positive family relationships may also have a high sense of integrity and may be stronger and solution-oriented against cyberbullying and victimization.

As a matter of fact, the findings obtained from the regression analysis of the study emphasize that it can predict cyberbullying and victimization behaviours in adolescents in a statistically significant way. The adolescents having strong bonds, trust, love, communication and ability to cope with problems and produce solutions are exposed to less cyberbullying and victimization.

Kaynakça/References

- Agatston, P. W., Kowalski, R., ve Limber, S. (2007). Students' perspectives on cyber bullying. *Journal of Adolescent Health*, 41(6), 59–60. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2007.09.003>
- Aktepe, E. (2013). Ergenlerde siber zorbalık ve siber mağduriyet. *Yeni Symposium: Psikiyatri, Nöroloji ve Davranış Bilimleri Dergisi*, 51(1), 31–36.
- Antonovsky, A. (1993). The structure and properties of the coherence sense of coherence scale. *Social Science & Medicine*, 36(6), 725–733. [https://doi.org/10.1016/0277-9536\(93\)90033-Z](https://doi.org/10.1016/0277-9536(93)90033-Z)
- Antonovsky, A., & Sourani, T. (1988). Family sense of coherence and family adaptation. *Journal of Marriage and Family*, 50(1), 79–92. <https://doi.org/10.1111/jnu.12045>
- Arıca, O. T. (2009). Psychiatric symptomatology as a predictor of cyberbullying among university students. *Eurasian Journal of Educational Research (EJER)*, 34(34), 167–184
- Arıca, O. T., Tanrıku, T. ve Kınay, H. (2012). Siber Mağduriyet Ölçeği'nin ilk psikometrik bulguları. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(11), 1–6. <http://toad.edam.com.tr/sites/default/files/pdf/siber-magduriyet-olcegi-toad.pdf>
- Belsey, B. (2006). Cyberbullying: an emerging threat to the “always on” generation. 17 Haziran 2022 tarihinde <https://billbelsey.com/?cat=13> adresinden erişildi.
- Çalışkan, N. ve Aslander, M. (2014). Aile içi iletişim ve siber yaşam: Teorik bir çözümleme. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15 (2), 263–27.

- Çeçen, A. R. (2007). Aile Bütünlük (tutarlılık) Duygusu Ölçeği (abdö- k) kısa formunun Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 7 (3), 1199-1220.
- Çeçen, A. R. (2008). Üniversite öğrencilerinde yaşam doyumunu yordamada bireysel bütünlük (tutarlılık) duygusu, aile bütünlük duygusu ve benlik saygısı. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 4(1), 19-30.
- Çetin, B., Yaman, E., ve Peker, A. (2011). Cyber victim and bullying scale: A study of validity and reliability. *Computers and Education*, 57(4), 2261-2271. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2011.06.014>
- Fraenkel J.R., Wallen, N.E. ve Hyun, H.H. (2011). *How To Desing and Avaluate Research In Education*. Mc Graw Hill.
- George, D. ve Mallery, P. (2010). SPSS for Windows step by step. A simple study guide and reference (10. Baskı). Pearson Education, Inc.
- Hinduja, S., ve Patchin, J.W. (2008). Cyberbullying: An exploratory analysis of factors related to offending and victimization. *Deviant Behavior*, 29(2), 129-156. <https://doi.org/10.1080/01639620701457816>
- Israel, G. D. (1992). Determining Sample Size. *Malaysian Journal of Medical Sciences*, 10(2), 84-86.
- Khurana, A., Bleakley, A., Jordan, A. B., & Romer, D. (2015). The protective effects of parental monitoring and internet restriction on adolescents' risk of online harassment. *Journal of Youth and Adolescence*, 44(5), 1039-1047. <https://doi.org/10.1007/s10964-014-0242-4>
- Peker, A., Eroğlu, Y. ve Ada Ş. (2012). Ergenlerde siber zorbalığın ve mağduriyetin yordayıcılarının incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2), 185-206.
- Sagy, S. (1998). Effects of personal, family and community characteristics on emotional reactions in a stress situation. *Youth & Society*, 29(10), 311-329. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/10899641>
- Sarı, S.V. (2012). Cyber Bullying, cyber victimization and psychological symptoms: A study in adolescents. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41(1), 53-59. <https://doi.org/10.14812/cufej.2012.005>
- TÜİK (2021). Hanehalkı bilişim teknolojileri (BT) kullanım araştırması, 2021. 20 Kasım 2021 tarihinde [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2021-37437](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2021-37437) adresinden erişildi
- We Are Social UK (2021). 17 Haziran 2021 tarihinde <https://wearesocial.com/uk/blog/2021/01/digital-2021-uk/> adresinden erişildi.
- Yaman, E., & Sönmez, Z. (2015). Ergenlerin siber zorbalık eğilimleri. *Online Journal Of Technology Addiction & Cyberbullying*, 2(1), 18-31. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/290288>
- Ybarra, M. L., Diener-West, M., ve Leaf, P. J. (2007). Examining the overlap in internet harassment and school bullying: Implications for school intervention. *Journal of Adolescent Health*, 41(6), 42-50. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2007.09.004>

Copyright © 2023 T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı

<http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/>

Gençlik Araştırmaları Dergisi • Ağustos 2023 • 11(30) • 39-49

ISSN 2791-8157

Başvuru | 26 Mart 2023

Kabul | 11 Mayıs 2023

Sosyal Bilgiler Öğretmeni Adaylarının Gelecek Kaygılarının Belirlenmesi

İbrahim Demirbaş*

F. Betül Demir**

Ülkü Ulukaya Öteleş***

Öz

Kaygı, bireyleri fizyolojik ve psikolojik olarak etkileyen önemli bir durumdur. Bireyler belirsiz durumlar karşısında kaygı yaşar. Gelecek de belirsiz olduğu için bireylerde kaygıya yol açar. Gelecek kaygısı genç yetişkinlik döneminde diğer dönemlere nazaran daha fazla görülür. Çünkü genç yetişkinlikte birey, iş, evlilik ve toplumsal yaşamda etkin rol almaya ilişkin planlar yapmaya başlar. Planların yolunda gitmeme ihtimali ise bireyde gelecek kaygısına yol açar. Bu bağlamda Eğitim Fakülteleri'nde öğrenim gören genç yetişkinlerin özellikle geleceğin mimarları olan öğretmen adaylarının önemli bir yere sahip olduğu düşünülmektedir. Çünkü geleceğin öğretmenleri de ilgili dönemde planlar yapmakta dolayısıyla gelecek kaygısı yaşayabilmektedir. Bu bağlamda toplumu şekillendirecek öğretmen adaylarının gelecek kaygılarının tespit edilmesi ve bunlara neden olan durumların ortadan kaldırılmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Mevcut çalışmada, Sosyal Bilgiler Öğretmeni adaylarının belirli değişkenlere göre gelecek kaygılarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma, doğasına uygun olarak nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli ile tasarlanmıştır. Araştırmanın örneklemini 2022-2023 Akademik Yılı Bahar Döneminde Bartın Üniversitesi, Kastamonu Üniversitesi ve Muş Alparslan Üniversitesinin Sosyal Bilgiler Öğretmenliği lisans programında öğrenim gören toplam 214 lisans öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmacılar tarafından oluşturulan "Kişisel Bilgi Formu" ve gelecek kaygılarının ölçülmesi amacıyla "Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Ölçeği" ile veriler toplanmıştır. Elde edilen verilerin istatistiksel analizinde SPSS programından yararlanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, Sosyal Bilgiler Öğretmeni adaylarının gelecek kaygılarının yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının gelecek kaygılarında sınıf düzeyine, ikinci bir üniversite okuma durumuna ve Sosyal Bilgiler Öğretmenliği lisans programı tercih nedenine göre anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir. Ancak öğretmen adaylarının gelecek kaygılarının cinsiyete ve aile gelir durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre, gelecek kaygısının azaltılmasında öğretmen adaylarına yönelik eğitim veya seminer verilebilir.

Anahtar Kelimeler: Gelecek Kaygısı, Sosyal Bilgiler Eğitimi, Öğretmen Adayları

* Dr. Öğr. Üyesi, Kastamonu Üniversitesi, idemirbas28@gmail.com, 0000-0002-8692-1059

** Dr. Öğr. Üyesi, Bartın Üniversitesi, betul_bd_@hotmail.com, 0000-0002-3573-6160

*** Dr. Öğr. Üyesi, Muş Alparslan Üniversitesi, u.ulukaya@alparslan.edu.tr, 0000-0002-5780-2034

Abstract

Anxiety is an important condition that affects individuals physiologically and psychologically. Individuals experience anxiety in the face of uncertain situations. When individuals are not sure about their future, they may also feel anxiety. Anxiety about the future is more common during young adulthood compared to other periods of life because in young adulthood, an individual begins to make plans for taking an active role in work, marriage and social life. The possibility that the plans do not go well leads to anxiety about future in the individual. In this context, it is thought that young adults studying at the Faculties of Education, especially pre-service teachers who will be the architects of the future, have an important place in the life of a society. Thus, it is thought that it is important to identify pre-service teachers' level of anxiety about future and to eliminate the sources of this anxiety. In the current study, it is aimed to determine pre-service social studies teachers' level of anxiety about their future in relation to some variables. The study employed the survey model, one of the quantitative research methods. The sample of the study consists of a total of 214 undergraduate students attending the social studies teaching undergraduate program of Bartın University, Kastamonu University and Muş Alparslan University during the fall term of the 2022-2023 academic year. Data were collected by using a "personal information form" developed by the researchers and the "Future Anxiety Scale for University Students". SPSS program was used in the statistical analysis of the obtained data. According to the findings obtained from the study, the pre-service social studies teachers' level of anxiety about future is high. Moreover, their level of anxiety was found to vary significantly depending grade level, whether this is their second university and the reason for choosing the department of social studies. On the other hand, the pre-service social studies teachers' level of anxiety was found to not vary significantly depending on gender and the income status of their families. According to the results of the study, training or seminars for pre-service teachers can be given to reduce their anxiety about future.

Keywords: Anxiety About Future, Social Studies Education, Pre-Service Teachers

Giriş

Modernizm başlangıcına yönelik düşünürlerin görüşleri farklılık göstermektedir. Nitekim bazı düşünürler Modernizmin Aydınlanma Felsefesi ile bazı düşünürler ise Antik Çağ Felsefesiyle ortaya çıktığını savunmaktadır (Yıldırım, 2010). Ortaya çıkışına yönelik farklı fikirlerin olduğu Modernizm, düşünsel temeli Avrupa'da atılan ve sonrasında tüm dünyaya tesir eden toplumsal yaşam ve örgütlenme biçimi şeklinde tanımlanabilir (Giddens, 2010). Bu yaşam biçimi ilk olarak resim, sanat ve mimari gibi alanlarda etkisini göstermiş daha sonraki süreçte ise toplumsal yaşamın tüm alanlarını etkisi altına almıştır (Çiğdem, 2004). Modernizmle birlikte dine dayalı düşünce sisteminin yerini hümanizm temelinde akılcılığa, eleştirel düşünmeye ve evrenselciliğe bırakması insanlarda tüm yaşamın kontrolünün kendisinde olduğuna, huzur ve refahın dünya genelinde artacağına ilişkin bir beklentiye yol açmıştır. Fakat bu beklenti gerçekleşmemiştir. Nitekim modernliğin iki yüzü bulunmaktadır. Modernliğin birinci yüzü, modern toplumsal kurumların tüm dünya üzerinde var oluşuyla insanda yarattığı güvene ve insanın yaşamının kontrolünü elinde bulundurmasına atıfta bulunurken;

modernliğin ikinci yüzü her türlü ilerlemeye ve gelişmeye rağmen yaşanan olumsuz durumları engelleyememesine atıfta bulunmaktadır. Son yüzyıl, milyonlarca insanın yaşamını yitirdiği savaşlara, çok sayıda ekolojik felaketlere, geniş ölçekli ekonomik buhranlara ve salgın hastalıklara şahitlik etmiştir. Oysaki rasyonalizme, pozitivizme ve hümanizme dayanan modernizmin insanın yaşam şartlarını sürekli iyileştireceğine yönelik bir inanç söz konusuydu (Alvok İzci ve Akkuş, 2017; Giddens, 2010). Esasen bu inanç sorgulanmaya ve eleştirilmeye uygundur. Nitekim modernizmle birlikte insanın yaşam şartlarında iyileşme görülse de insanın deneyimlediği veyahut deneyimleme olasılığının olduğu tüm sorunların ortadan kalkması mümkün değildir. Çünkü insanı ve toplumu etkileyen tüm unsurlar statik ve kontrol edilebilir olmadığı gibi Modernizmin de tek başına bunu sağlaması mümkün değildir. Öyleyse modernizmden önce de sonra da insanın yüzleşeceği sorunlar var olmuştur ve olacaktır. Şöyle ki günümüzden yüzyıllarca önce yaşayan bir insan için sorun olarak görülen bir durum, günümüz insanı için sorun olmayabilir. Fakat günümüz insanı da geçmiş yıllarda yaşayan insanlar için sorun olarak görünmeyen durumlar ile mücadele etmek zorunda kalabilir. Bu durumda yüzyıllar öncesinde yaşayan insan ile günümüzde yaşayan insanın farklı durum ve olaylara yönelik de olsa çeşitli sorunlarla karşılaştığı söylenebilir. Bu da bireylerin karşılaştığı sorunlarla karşısında farklı türde ve düzeyde kaygılar yaşamasını muhtemel kılmaktadır (Bahadır, 2002).

Bireyleri etkileyen kaygı kavramını ilk kez psikanalizin kurucusu Freud ortaya atmıştır. Freud, kaygıyı egonun işlevi olarak tanımlamış ve biyolojik olarak yaklaşılacak kavrama psikolojik bir boyut kazandırmıştır (Manav, 2011). Farklı disiplinlerin çalışma alanlarına da konu olan kaygı; endişe, sıkıntı, korku, acizlik, kontrol kaybı gibi çeşitli heyecanlardan birinin ya da birkaçının eşlik ettiği duygu durumu olarak tanımlanabilir (Cüceloğlu, 2003; Freud, 1969). American Psychiatric Association (2013) kaygıyı; gerginlik hissi, endişe verici düşünceler, kalp ritim bozukluğu veyahut artan kan basıncı gibi fiziksel değişiklikleri temsil eden bir duygu olarak tanımlamıştır. Kaygı, insanın iç ya da dış dünyasında kendisine tehdit olarak gördüğü bir durum karşısında ortaya çıkmaktadır. İnsan tehdit olarak algıladığı durum karşısında endişe ve uyarılmışlık haline geçmektedir (Özkan, 2014). Bireyin yaşadığı kaygı zamanla içinden çıkılmaz bir hâl alıp psikolojik ve fizyolojik sorunlara yol açabilir (Şahin, 2019).

Kaygı geçici ve devamlı olabileceğinden durumluluk ve sürekli olmak üzere iki gruba ayrılabilir. Durumluk kaygı, belirli durum dâhilinde ortaya çıkan ve bir süre sonra etkisini kaybeden; sürekli kaygı ise insanda daimî olarak var olan kaygı çeşididir (Duplaga ve Grysztar, 2021). Durumluk ve sürekli kaygı farklı özelliklere sahip olmasına rağmen; her iki kaygı türünde de belirsizlik durumu öne çıkmaktadır. Nitekim geleceğin de belirsiz olması insanların bu olguyu bir kaygı olarak algılanmasına sebep olmaktadır.

Gelecek kaygısı, insanın gelecekteki mutluluk ve rahatına ilişkin potansiyel tehditlerle ilişkili muğlaklığı, endişeyi ve korkuyu kapsayan farkındalık durumudur (Zaleski, 1996). Mevcut kaygı geleceğe yönelik başarısızlık, kaza, hastalık, sevdiklerini kaybetme gibi çeşitli tehditleri içermektedir (Price, 2009; Tarhan, 2012). İnsanın bu tehditlere yönelik kaygı şiddeti de farklılık göstermektedir. Bu kaygının temeli incelendiğinde, kişinin geleceği bilememesi, gelecekte olumsuz beklentileri ve olumsuz

deneyimleri olduğu görülmektedir (Molin, 1990). Şüphesiz gelecek insan için bir muammadır. İnsanın geleceğini kontrol etmesi ve yönlendirmesi mümkün değildir. Belirsiz olan ve kontrol edilemeyen şeyler ise insan tarafından tehdit ve baskı olarak algılanmaktadır. Aynı zamanda bireyin daha önceki olumsuz deneyimleri gelecekte de benzer deneyimlerin yaşanabileceği konusunda algı oluşturabilmektedir.

Genç yetişkinlik olarak tanımlanan yirmili yaşlarda gelecek kaygısı daha fazla görülebilmektedir (Sheehan, 1986; Price, 2009). Genç yetişkinlikte birey, çocukluk ve ergenlik döneminden çıkmakta hem duygusal hem de ekonomik bağımsızlığını kazanmaya çalışmaktadır. Bu dönem dünya ülkelerinin çoğunda olduğu gibi ülkemizde de üniversite eğitiminin devam ettiği ya da tamamlandığı zaman dilimine işaret etmektedir (Aydın, 2019). Birey ilgili dönemde eğer üniversite eğitimi tamamladıysa mezun olma, üniversitedeki sosyal ilişkiler, barınma ve sosyoekonomik düzey gibi çeşitli faktörlere bağlı kaygılar yaşayabilmektedir (Dursun ve Aytaç, 2009). Mezuniyetle birlikte ise iş bulma, aile kurma ve anne-baba olma gibi yetişkinliğe geçiş belirleyicileri ile yüzleşebilmektedir (Atak ve Çok, 2010). Bu belirleyicilerden bir ya da birkaçını gerçekleştirilmeye yönelik olumsuz düşüncelere kapılan ya da olumsuz deneyimler yaşayan bireyde kaygı oluşabilmekte var olan kaygıları ise artabilmektedir.

Gelecek kaygısını en fazla genç ve nitelikli bireylerin yaşadığı gözden kaçırılmaması gereken bir husustur. Nitekim ülkelerin gelişmesi ve geleceğini güçlü olarak inşa edebilmesi ilgili nüfusun eylemlerine bağlıdır. Genelde üniversite öğrencilerinin, özelde ise Eğitim Fakülteleri'nde öğrenim gören genç yetişkinlerin bu hususta toplumda önemli bir yere sahip olduğu düşünülmektedir. Çünkü toplumun mimarı öğretmenler olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda psikolojik ve fizyolojik olarak sağlıklı olan diğer bir deyişle kaygı yaşamayan öğretmenlerin varlığı toplumsal önem arz etmektedir. Bu kapsamda ilgili çalışmada nitelikli ve aktif vatandaş yetiştirme gayesi taşıyan Sosyal Bilgiler Öğretmenliği lisans programında eğitim gören öğretmen adaylarının gelecek kaygıları çeşitli değişkenler bağlamında incelenmiştir. Alan yazın incelendiğinde Eğitim Fakülteleri'nin farklı programlarında eğitim gören öğretmen adaylarının gelecek kaygılarını tespit etmeye yönelik çalışmalar yapıldığı görülmektedir (Alaosman, 2019; Akgün Güdücü ve Özerk, 2022; Bilgici ve Deniz, 2016; Çelikel ve Erkorkmaz, 2008; Dalgalar ve Kaytez, 2022; Ersoy Kart ve Erdost, 2008; Karataş ve Gizir, 2013; Kula Saraç, 2016; Morton vd., 1997; Özdayı, 2000; Özсарı, 2008; Pamuk ve Hamurcu, 2014; Sarıyıldız, 2021; Sürücü, 2012; Tümkaya vd., 2007; Yetişensoy, 2019). Fakat Sosyal Bilgiler Öğretmeni adaylarının gelecek kaygılarının belirlenmesine yönelik daha önce yapılmış herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Mevcut çalışmayla Sosyal Bilgiler Öğretmeni adaylarının geleceğe yönelik kaygıları tespit edilerek alandaki eksikliğin giderilmesi amaçlanmaktadır. Dolayısıyla ilgili çalışmanın temel amacı, Sosyal Bilgiler Öğretmeni adaylarının gelecek kaygılarının belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmaktadır:

1. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının gelecek kaygıları ne düzeydedir?
2. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının gelecek kaygı düzeyleri cinsiyet, sınıf düzeyi, ikinci bir üniversite okuma durumu, program tercih nedeni ve aile gelir durumu değişkenleri bağlamında farklılık göstermekte midir?

Yöntem

Bu çalışma nicel araştırma yönteminin tarama modeli ile tasarlanmıştır. Tarama deseninde geçmişte veya halen var olan bir durum, var olduğu şekliyle betimlenmektedir (Karasar, 2012). Sosyal Bilgiler Öğretmeni adaylarının mevcut gelecek kaygıları ve bu kaygıları etkileyen faktörler incelenmek istendiği için tarama modeli tercih edilmiştir.

Araştırmanın Örneklemini

Araştırmanın örneklemini 2022-2023 Akademik Yılı Bahar Döneminde Bartın Üniversitesi'nin, Kastamonu Üniversitesi'nin ve Muş Alparslan Üniversitesi'nin Sosyal Bilgiler Öğretmenliği lisans programında öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini basit tesadüfi yöntemle seçilmiş olan toplam 214 gönüllü öğrenci oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada demografik özellikleri belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanan "Kişisel Bilgi Formu" ve gelecek kaygısını ölçmek amacıyla Geylani ve Çiriş Yıldız (2022) tarafından geliştirilen "Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Ölçeği" veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Ölçek 5'li Likert tipinde "Hiçbir Zaman (1)", "Nadiren (2)", "Bazen (3)", "Sıklıkla (4)", "Her Zaman (5)" ifadeleri ile puanlanmakta ve 19 maddeden oluşmaktadır. Ölçek "Gelecek Korkusu" ve "Gelecekte Umutsuzluk" olarak iki faktörlü bir yapı göstermektedir. Birinci faktörün Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı $\alpha=0.95$; ikinci faktörün Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı $\alpha=0.88$ olmak üzere tüm ölçeğe ait Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı $\alpha=0.91$ 'dir. Ölçeğin açıklandığı toplam varyans oranı %63,50'dir. Verilerin Açıklayıcı Faktör Analizi testine uygunluğu KMO ve Bartlett Küresellik Testi ile kontrol edilmiştir. KMO değerinin 0.92 ve Bartlett Testinin anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Birinci boyuta ait faktör yük değerleri 0.663-0.870 aralığında, ikinci faktöre ait faktör yük değerleri 0.662-0.876 aralığında ve ortak varyans değerlerinin 0.441- 0.768 aralığında değiştiği bulunmuştur. Birinci düzey Doğrulayıcı Faktör Analizi sonucunda gözlemlenebilir değişken sayısının 19 olduğu, CMIN (X2) değerinin anlamlı olduğu ($p<0.001$), buna ek olarak diğer uyum iyiliği değerlerinin kabul edilebilir düzeyde olduğu (GFI=0.86, CFI=0.90, NFL=0.88, TLI=0.89 ve RMSEA=0.093) belirlenmiştir. Ölçekten alınan puan arttıkça gelecek kaygısı artmakta, alınan puan azaldıkça gelecek kaygısı azalmaktadır. Mevcut çalışmada ölçeğin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı $\alpha=0.89$ olarak saptanmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu araştırmanın verileri Kastamonu Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunun 02.02.2023 tarih ve 2/46 sayılı izni ile toplanmıştır.

2022-2023 Eğitim-Öğretim Yılı Bahar Dönemi yaşanan doğal afet sonucunda üniversitelerin kapalı olmasından dolayı veriler çevrim içi olarak Google anket yardımıyla toplanmıştır. Araştırmacılar tarafından oluşturulan araştırma formuna ait bağlantı adresinin (Kişisel bilgi formu ve ölçek maddeleri) çevrim içi derslerde öğretmen adaylarına ulaştırılması sağlanmıştır. Veriler toplanırken en az bir araştırmacı katılımcılardan onam formu izninin alınması amacıyla katılımcılara eşlik etmiştir. Formun doldurulma süresi yaklaşık 5-15 dakikayı içermektedir. Veriler, 2023 yılı Şubat ve Mart aylarında

toplanmıştır. Veriler SPSS 22 programı kullanılarak analiz edilmiştir. İlk aşamada elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Olumsuz maddeler (2, 4, 6, 8, 10 ve 12) yeniden kodlanmıştır. Verilerin normalliğini test etmek amacıyla Kolmogorov-Smirnov Testi uygulanmıştır. Bu test sonuçlarına göre, verilerin normalliğinin sağlandığı tespit edilmiştir. Ayrıca verilerin çarpıklık (-,32) ve basıklık (-,19) değerlerinin olduğu görülmüştür. Basıklık ve çarpıklık değerlerin -1,96 ile +1,96 arasında yer alan bir değer olması durumunda, dağılım normal olarak kabul edilmektedir (Can, 2014). Dolayısıyla araştırmadan elde edilen verilerin analizinde parametrik testler kullanılması uygundur.

Öğrencilerin gelecek kaygılarının toplam puanlarında cinsiyet ve öğretmenlik mesleğine hazır bulunuşluk durumlarına göre anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla t-testi; sınıf düzeyi, aile gelir durumu, ikinci üniversite okuma durumu, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği lisans programını tercih etme sebebine ilişkin karşılaştırmalarda ise tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Farklılıkların kaynağını belirlemek amacıyla Post-Hoc testleri arasında yer alan Tukey testinden yararlanılmıştır. Öğretmen adaylarının gelecek kaygısı düzeyinin belirlenmesinde değerlendirme aralıkları şu şekilde belirlenmiştir.

- 1..... 1,80 arası çok düşük
 1,81..... 2,60 arası düşük
 2,61..... 3,40 arası orta
 3,41..... 4,20 arası yüksek
 4,21.....5,00 arası çok yüksek düzey olarak tespit edilmiştir.

Bulgular ve Yorum

Araştırmanın katılımcılarına ilişkin demografik özellikler Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1. Sosyal Bilgiler Öğretmeni adaylarının demografik özellikleri

Cinsiyet	f		%		Sınıf	f		%		Üniversite	f		%		İkinci üniversite okuma durumu	f		%		Aile gelir durumu	f		%	
Kadın	134	62,62	1.sınıf	54	25,25	Bartın	80	33,00	Okuyorum	234	11,75	Düşük	31	14,45										
Erkek	80	37,38	2.sınıf	56	26,15	Kastamonu	86	36,00	Okumuyorum	173	88,25	Orta	168	78,15										
			3.sınıf	50	23,35	Muş	75	31,00	Okuyorum			Yüksek	15	7,35										
			4.sınıf	54	25,25	Alparslan																		

Tablo 1’e göre çalışmaya katılan Sosyal Bilgiler Öğretmeni adaylarının %62,62’si (134) kadın, %32,38’i (80) erkektir. Sosyal Bilgiler Öğretmeni adaylarının %25,25’i (54) 1.sınıfta; %26,15 (56) 2.sınıfta; %23,35’i (50) 3.sınıfta ve %25,25’i (54) 4.sınıfta öğrenim görmektedir. Öğretmen adaylarının %33’ü (80) Bartın Üniversitesinde, %36’sı (86) Kastamonu Üniversitesinde ve %31’i (75) ise Muş Alparslan Üniversitesinde öğrenim görmektedir. Ayrıca öğretmen adaylarının %11,75’i (23) ikinci bir üniversitede de öğrenim görmekteyken, %88,25’i (191) ikinci bir üniversitede öğrenim görmemektedir. Öğretmen adaylarının ailelerinin gelir düzeyleri incelendiğinde, %14,45’i (31) düşük, %78,15’i (168) orta ve %7,37’si (15) yüksek

olduğu saptanmıştır.

Sosyal Bilgiler Öğretmeni adaylarının gelecek kaygı düzeylerine ilişkin bulgular Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Sosyal Bilgiler Öğretmeni adaylarının gelecek kaygı düzeyleri

Gelecek kaygıları	N	$\bar{X}$	Sd
Gelecekte umutsuzluk	214	3,35	4,56
Gelecek korkusu	214	4,91	10,54
Toplam	214	4,08	13,81

Tablo 2'de, öğretmen adaylarının Gelecek Kaygıları Ölçeği'nde yer alan maddelere ilişkin verdikleri cevapların toplam ortalama puanı $\bar{X}=4,08$ 'dir. Gelecekte umutsuzluk boyutunun ortalama puanı $\bar{X}=3,35$, gelecek korkusu boyutunun ortalama puanı $\bar{X}=4,91$ olarak tespit edilmiştir. Bu tespitler sonucunda öğretmen adaylarının gelecek kaygılarının yüksek olduğu söylenebilir. Öğretmen adaylarının özellikle gelecek korkusunun yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Sosyal Bilgiler Öğretmeni adaylarının gelecek kaygı düzeylerinin cinsiyete ve ikinci bir üniversite okuma durumu değişkenine ilişkin bulguları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Sosyal Bilgiler Öğretmeni adaylarının gelecek kaygılarının cinsiyete ve ikinci bir üniversite okuma durumuna göre t testi sonuçları

Değişkenler	N	$\bar{X}$	S	Sd	T	p	
Gelecek kaygısı	Kadın	134	62,31	13,47	1,33	,18	
	Erkek	80	59,71	14,29			
	İkinci üniversite okuyor	23	55,82	17,28	212	2,04	,04
	İkinci üniversite okumuyor	191	62,00	13,23			

Tablo 3 incelendiğinde, kadın öğretmen adaylarının gelecek kaygı puanlarının ortalaması ($\bar{X}=62,31$) erkek öğretmen adaylarının gelecek kaygı puanlarının ortalamasından ($\bar{X}=59,71$) yüksektir. Fakat öğretmen adaylarının gelecek kaygısı ile cinsiyet değişkeni arasında istatistiksel manada anlamlı bir farklılık bulunmadığı tespit edilmiştir [$t(212)=1,33$; $p>0,05$]. Ayrıca ikinci üniversite okuyan öğretmen adaylarının gelecek kaygı puanlarının ortalaması ($\bar{X}=55,82$) ikinci üniversite okumayan öğretmen adaylarının gelecek kaygı puanlarının ortalamasından ($\bar{X}=62,00$) düşüktür. Öğretmen adaylarının gelecek kaygısı ile ikinci bir üniversite okuma durumu arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır [$t(212)=2,04$; $p<0,05$]. Bu farklılık, ikinci üniversite okumayan öğretmen adaylarının aleyhine sonuçlanmıştır.

Sosyal Bilgiler Öğretmeni adaylarının gelecek kaygı düzeylerinin sınıf düzeyi değişkenine ilişkin bulguları Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Sosyal Bilgiler Öğretmeni adaylarının gelecek kaygılarının sınıf düzeyine göre ANOVA sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	1124,515	3	374,838			
Gruplar içi	39513,584	210	188,160	1,992	,01	4-1
Toplam	40638,098	213				

Tablo 4'e bakıldığında, öğretmen adaylarının gelecek kaygı ölçeğinden aldıkları toplam puanlarında sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık görülmektedir [$F_{(3-992)}=1,992$; $p<0,05$]. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için kullanılan Tukey testi ile 4.sınıf öğretmen adayları ($\bar{X}=25,2$) ile 1.sınıf ($\bar{X}=20,4$) öğretmen adayları arasında farklılık olduğu ve mevcut farklılığın 4.sınıf öğretmen adayları aleyhine olduğu görülmektedir. Sonuç olarak, üst sınıflarda öğrenim gören öğretmen adaylarının gelecek kaygılarının daha fazla olduğu söylenebilir.

Sosyal Bilgiler Öğretmeni adaylarının gelecek kaygı düzeylerinin program tercih nedeni değişkenine ilişkin bulguları Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Sosyal Bilgiler Öğretmeni adaylarının gelecek kaygılarının program tercih nedenine göre ANOVA sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	2018,865	3	672,955			
Gruplar içi	38619,233	210	183,901	3,659	,01	4-3
Toplam	40638,098	213				

Tablo 5'e göre öğretmen adaylarının Gelecek Kaygısı Ölçeği'nden aldıkları toplam puanlarda program tercih nedenine göre anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir [$F_{(3-659)}=3,659$; $p<0,05$]. Mevcut farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Tukey testi yapılmış ve programı mesleğe yönelik ilgisine göre seçen öğretmen adayları ($\bar{X}=57,86$) ile dışsal (aile, arkadaş vb.) etkilere göre seçen öğretmen adayları ($\bar{X}=67,00$) arasında farklılık olduğu, bu farklılığın programı dışsal etkilere göre seçen öğretmen adaylarının aleyhine olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla öğretmen adaylarının meslek seçiminde dış etkenlerin iç etkenlere göre daha baskın olduğu ve bu durumun gelecek kaygısı üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

Sosyal Bilgiler Öğretmeni adaylarının gelecek kaygı düzeylerinin ailelerinin gelir durumu değişkenine ilişkin bulgular Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Sosyal Bilgiler Öğretmeni adaylarının gelecek kaygılarının ailelerinin gelir durumuna göre ANOVA sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p
Gruplar arası	803,917	2	401,959		
Gruplar içi	39834,181	211	188,788	2,129	,12
Toplam	40638,098	213			

Tablo 6’da öğretmen adaylarının Gelecek Kaygısı Ölçeği’nden aldıkları toplam puanın ailelerinin gelir durumuna göre farklılık göstermediği saptanmıştır [$F_{(2-129)} = 2,129; p > 0,05$]. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının ailelerinin gelir durumlarının genel olarak orta düzeyde (%78,1) olmasının gelecek kaygısına ilişkin anlamlı bir farklılık oluşturmadığı söylenebilir.

Sonuç ve Tartışma

Araştırmada Sosyal Bilgiler Öğretmeni adaylarının gelecek kaygılarının yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Sosyal Bilgiler Öğretmeni adaylarının gelecek kaygı düzeylerini belirleyen doğrudan çalışma olmasa da farklı örneklerle yapılan araştırmaların sonuçları ile mevcut araştırmanın sonuçları benzerlik göstermektedir (Alaosman, 2019; Özdayı, 2000). Özsarı’nın (2008) yaptığı çalışmada da Sosyal Bilgiler Öğretmeni adaylarının gelecek kaygı düzeylerinin yüksek olduğu saptanmıştır. Bu duruma, son beş yılda Sosyal Bilgiler Öğretmenliği programından mezun olan öğrencilerin sayısının bu programdan atanana kıyasla daha fazla olması neden olarak gösterilebilir. Nitekim işsizlik, üniversiteden mezun olan tüm öğrencilerin kaygı düzeylerini olumsuz etkileyebileceği gibi Sosyal Bilgiler Öğretmeni adaylarını da etkilemektedir. 2023 Ocak verilerine göre Türkiye’de genç nüfusun işsizlik oranı %20,2 olarak belirlenmiştir (Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], 2023). Bu rakamlara bakıldığında Sosyal Bilgiler Öğretmeni adaylarının gelecek kaygılarının yüksek düzeyde olması anlaşılabilir olmaktadır.

Araştırmanın bir diğer sonucu öğretmen adaylarının gelecek kaygıları ile cinsiyet değişkeni arasında istatistiksel manada anlamlı farklılık olmayışıdır. Yapılan farklı araştırmaların sonuçları incelediğinde, kadınların kaygı düzeyinin erkeklerden daha yüksek olduğunu gösteren çalışmaların olduğu görülmektedir (Çelikel ve Erkorkmaz, 2008; Kula Saraç, 2016; Özsarı, 2008). Fakat ilgili araştırmanın sonucunu destekleyen araştırmalarda bulunmaktadır. Nitekim Tümkeya ve diğerleri (2007) tarafında yapılan araştırma kaygı düzeyinin cinsiyet değişkeni bağlamında farklılık göstermediğine yönelik sonucunu bu çalışmanın sonucunu destekler niteliktedir. Akgün Güdücü ve Özerk (2022) üniversite öğrencilerinin cinsiyet değişkenine göre gelecek kaygılarını incelemiş olduğu çalışmasında, kaygı düzeyleri ile cinsiyet değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını saptamışlardır. Aynı şekilde Özdayı (2000) da Eğitim Fakültesi’nde okuyan öğrencilerin mesleki kaygılarıyla ilgili yaptığı araştırmasında, kadın ve erkek öğrencilerin mesleki kaygı düzeylerinde cinsiyet değişkeninin etkili olmadığını belirlemiştir. Ortaya çıkan bu durum günümüz bireylerinin toplumsal yaşamda karşılaştığı sorunlarla ilişkilendirilebilir. Çünkü gelecek kaygısını oluşturan iş arama, geleceği planlayamama, siyasi ve ekonomik şartlar, doğal afetler, savaşlar, hastalıklar, ailevi problemler vb. kadının ve erkeğin ortak bir

sorunu haline gelmiştir. Değişen hayat şartlarının gerek kadın gerekse erkekleri benzer problemlerle karşılaştırması sebebiyle gelecek kaygı düzeylerinin farklılık göstermemesi olağan karşılanabilir.

Araştırma bağlamında ulaşılan bir diğer sonuç ise öğretmen adaylarının gelecek kaygılarının sınıf düzeyine göre farklılık göstermesidir. Bu sonuca göre, üst sınıflarda olan öğretmen adaylarının gelecek kaygılarının daha fazla olduğu görülmüştür. Araştırmadan elde edilen bu sonuç ile aynı doğrultuda olan araştırma sonuçları da mevcuttur (Çakmak ve Hevedanlı, 2005; Ersoy Kart ve Erdost, 2008; Karataş ve Gizir, 2013; Özdiñ vd. 2018; Yetişensoy, 2019). Öte yandan, sınıflara göre kaygı düzeyleri arasında önemli bir farklılık olmadığını ifade eden çalışmalar da bulunmaktadır (Kaya ve Varol, 2004; Kula ve Saraç, 2016). Sonuç olarak, öğrenciler üniversite son sınıfa geldiklerinde işsizlik kaygısı, çevrenin beklentileri, sosyal, ekonomik ve psikolojik sıkıntılarla yüzleştikleri için gelecek kaygılarının da sınıf düzeyi ile ilişkili olarak yükselmesi beklenebilir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, öğretmen adaylarının ikinci üniversite okumayan öğretmen adaylarına göre kaygı düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Günümüzde hem program seçimi esnasındaki plansızlıklar hem de eğitime başladıktan sonra yaşanan bazı olumsuzluklar sebebiyle öğrenciler farklı programlara yönelmektedir. Alanyazında yapılan çalışmalara bakıldığında öğrencilerin ikinci üniversite okuma nedenleri kariyer geliştirmek, kişisel gelişimi desteklemek, yeni bir şeyler öğrenmek, eğitim fırsatlarını yakalamak ve merak edilen bir alanda bilgi sahibi olmak şeklinde sıralanmaktadır (İbileme vd., 2020; Kılınç, Altınpulluk ve Fırat, 2020). Dolayısıyla ikinci üniversite okuyan öğrencilerin farklı iş imkânları elde etme durumlarının gelecek kaygılarını azaltmada etkili olabileceği ifade edilebilir.

Araştırmada öğretmen adaylarının gelecek kaygı düzeylerinin Sosyal Bilgiler Öğretmenliği lisans programını tercih etme nedenine göre bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği lisans programını aile, arkadaş vb. gibi dış etkenler dolayısıyla tercih edenlerin gelecek kaygıları yüksek düzeydedir. Nitekim alanyazındaki diğer araştırmalar da program tercihinde aile, arkadaş vb. gibi dış etkenlerin en büyük etkiye sahip olduğunu desteklemektedir (Aydemir, 2018; Gün, 2021). Bu durum bireyin sevdiği ve ileride yapmak istediği meslek seçiminde hür iradesini kullanmamasına ve dolayısıyla kendini baskı altında hissetmesine neden olabilir. Oluşan bu baskının da bireyin gelecek kaygısını artırabileceği düşünülmektedir.

Öğretmen adaylarının gelecek kaygı düzeylerinin ailelerinin gelir durumuna göre farklılık göstermediği de araştırmada belirlenmiştir. Araştırmada ortaya çıkan bu sonucu destekleyen araştırmalar da bulunmaktadır. Araştırmalarda öğrencilerin kaygı düzeylerinin ekonomik durum değişkeni bağlamında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği ifade edilmektedir (Akgün, Gönen ve Aydın, 2007; Çakmak ve Hevedanlı, 2005; Tümerdem, 2007; Yılmaz vd., 2014). Öğretmen adaylarının kaygılarını etkileyen etmenleri inceleyen bir diğer araştırmada da (Akkaya, 1999, aktaran Özsarı, 2008) öğrencilerin ekonomik düzeylerinin kaygı düzeyleri üzerinde etkili olmadığı tespit edilmiştir. Buna karşın farklı araştırmalarda ekonomik durum değişkeni ile kaygı düzeyleri arasında farklılık olduğu belirlenmiştir (Kaya ve Varol, 2004; Kula Saraç, 2016). Gelecek kaygı düzeyinde ailelerin gelir durumunun etkisi

olup olmadığına ilişkin yapılan araştırmaların sonuçlarında farklılıklar bulunmaktadır. Fakat ailenin ekonomik düzeyinin çocukların refah düzeyi üzerinde etkisi olabileceği için, gelecek kaygılarını da etkileyebileceği söylenebilir.

Araştırmada Sosyal Bilgiler Öğretmeni adaylarının gelecek kaygılarının yüksek olduğu ve bu kaygının gelir ve cinsiyet değişkenleri bağlamında istatistiksel anlamda farklılık göstermediği; fakat sınıf düzeyi, ikinci bir üniversite okuma durumu ve ilgili lisans programını tercih nedeni değişkenleri bağlamında farklılık gösterdiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu sonuçlardan hareketle öğretmen adaylarına geleceğe ilişkin konularda önemli karar alma aşamalarında rehberlik hizmetleri sunulabilir. Ayrıca öğretmen adaylarının gelecek kaygılarını azaltmak için mesleki yeterlilikleri geliştirilebilir. Bu bağlamda üniversitelerin kariyer merkezlerine işlerlik kazandırılarak, öğretmen adaylarına kariyer imkânları hakkında rehberlik hizmeti verilmelidir. Son olarak öğretmen adaylarına, gelecek kaygısıyla baş etmelerine yardımcı olabilecek eğitim/seminer verilmelidir.

Determining the Level of Anxiety of Pre-service Social Studies Teachers about their Future

İbrahim Demirbaş*

F. Betül Demir**

Ülkü Ulukaya Öteleş***

Introduction

Anxiety can be defined as a state of emotion accompanied by one or more of different emotions such as concern, worry, distress, fear, helplessness, loss of control and it is also a subject of research in different disciplines (Cüceloğlu, 2003; Freud, 1969). Anxiety arises in the face of a situation that a person sees as a threat to his/her inner or outer world. People become anxious in the face of what they perceive as a threat (Özkan, 2014). The anxiety experienced by the individual can become inextricable over time and causes psychological and physiological problems (Duplaga and Grysztar, 2021). Uncertainty about future appears to be a source of anxiety. Anxiety about future is a state of awareness that includes ambiguity, concern and fear associated with potential threats to one's future happiness and comfort (Zaleski, 1996). Anxiety about future is most common in the twenties (Sheehan, 1986; Price, 2009). The twenties are called young adulthood. This period refers to the time period in which university education continues or is completed in our country, as in most of the world's countries (Aydın, 2019). Generally, it is thought that young adults studying at the Faculties of Education, especially pre-service teachers who will be the architects of the future, have an important place in the life of a society. Thus, it is thought that it is important to identify pre-service teachers' level of anxiety about future and to eliminate the sources of this anxiety. In the current study, it is aimed to determine pre-service social studies teachers' level of anxiety about their future in relation to the variables of gender, grade level, whether it is their second university, the reason for choosing the department and family income status.

* Assist. Prof., Kastamonu University, idemirbas28@gmail.com, 0000-0002-8692-1059

** Assist. Prof., Bartın University, betul_bd@hotmail.com, 0000-0002-3573-6160

*** Assist. Prof., Muş Alparslan University, u.ulukaya@alparslan.edu.tr, 0000-0002-5780-2034

Method

In this study, it is aimed to determine the pre-service social studies teachers' level of anxiety about future. To this end, the study employed the survey method, one of the quantitative research methods. The population of the research consists of undergraduate students studying in the social studies teaching undergraduate programs of the state universities in Turkey in the 2022-2023 academic year. The sample of the study consists of 214 volunteer students selected by using the simple random sampling method. Data collection tools of this study are a "personal information form" developed by the researchers to examine the demographic characteristics of the participants and the "Future Anxiety Scale for University Students" developed by Geylani and Çiriş Yıldız (2022) to measure their level of anxiety about future. SPSS 22.00 program was used in the analysis of the collected data.

Conclusion and Discussion

In the study, it was determined that the pre-service social studies teachers' level of anxiety about future is high. Although there is no direct study that determines pre-service social studies teachers' level of anxiety about future, the results of the studies conducted with different samples are similar to the results of the current study (Alaosman, 2019; Özdayı, 2000).

As another result of the study, it was determined that the pre-service social studies teachers' level of anxiety about future does not vary significantly depending on gender. When the results of different studies are examined, it is seen that the anxiety level of women is higher than men (Çelikel & Erkorkmaz, 2008; Kula Saraç, 2016; Özşarı, 2008).

Another important result of the study is that the pre-service social studies teachers' level of anxiety about future varies significantly depending on grade level. There are also research results in line with this result of the current study (Çakmak and Hevedanlı, 2005; Ersoy Kart and Erdost, 2008; Karataş and Gizir, 2013; Özdiñç, Biçici, Çamur and Turan, 2018, Yetişensoy, 2019).

According to the results obtained from the study, it was determined that the level of anxiety of the pre-service teachers attending their first university is high. In studies examining the reasons for students to attend a second university, it was stated that the reasons include developing a career, supporting personal development, learning something new, having more educational opportunities and gaining knowledge in different fields (Kılıñç, Altınpulluk and Fırat, 2020; İbileme, Çınar and Yücesan Kaya, 2020).

In the current study, it was determined that the pre-service social studies teachers' level of anxiety about future varies significantly depending on the reason for choosing the social studies department. This result is also supported by the studies in the literature (Aydemir, 2018; Gün, 2021).

It was also determined that the pre-service social studies teachers' level of anxiety about future does not vary significantly depending on the income status of their families. In studies in the literature, it is stated that the anxiety levels of the students do not show a statistically significant difference on the basis of the variable of economic status (Akgün, Gönen and Aydın, 2007; Çakmak and Hevedanlı, 2005; Tümerdem, 2007; Yılmaz, Dursun, Güngör Güzeler and Pektaş, 2014).

Recommendations

Based on the results obtained in the current study, it can be suggested that guidance services should be provided at the important decision-making stages of pre-service teachers about their future. Professional competences can be developed to reduce pre-service teachers' anxiety about future.

Kaynakça/References

- Akgün Güdücü, S. ve Özerk, H. (2022). Türkiye’de üniversite öğrencilerinin gelecek kaygılarıyla ilintili olarak 1996-2020 yılları arasında yapılan araştırmaların incelenmesi ve değerlendirilmesi. *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 5(6), 748-769.
- Akgün, A., Gönen, S. ve Aydın, M. (2007). İlköğretim Fen ve Matematik Öğretmenliği öğrencilerinin kaygı düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (20), 283-299.
- Alaosman, F. B. (2019). *Üniversite öğrencilerinin gelecek kaygısı ve başa çıkma yöntemleri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Lefkoşa Yakın Doğu Üniversitesi.
- Alvok İzci, N. & Akkuş, B. (2017). Modernizm, postmodernizm ve Türkiye’deki uygulamalar. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(6), 309-324
- American Psychiatric Association (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5th ed.). APA Press.
- Atak, H. ve Çok, F. (2010). İnsan yaşamında yeni bir dönem: Beliren yetişkinlik. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 17(1), 39-50.
- Aydemir, L. (2018). Üniversite öğrencilerinin meslek tercihlerini belirleyen faktörlere yönelik bir inceleme. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(5), 713-723.
- Aydın, M. (2019). Genç yetişkinlerde mutluluğa genel bir bakış. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7, 47-64.
- Bahadır, A. (2002). Modernitenin yıkıcı etkileri karşısında savunmasız insan. *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 13(13), 129-142.
- Bilgici, B. G., ve Deniz, Ü. (2016). Okul Öncesi Öğretmeni adaylarının gelecek kaygılarının incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(5), 2353-2372.
- Can, A. (2014). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi* (3. Basım). Pegem Akademi.
- Cüceloğlu, D. (2003). *İnsan ve davranışı, psikolojinin temel kavramları* (12. Basım). Remzi Kitabevi.
- Çakmak, Ö. ve Hevedanlı, M. (2005). Eğitim ve Fen Edebiyat Fakülteleri Biyoloji bölümü öğrencilerinin kaygı düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(14), 115-127
- Çelikel, Ç. F. ve Erkorkmaz, Ü. (2008). Üniversite öğrencilerinde depresif belirtiler ve umutsuzluk düzeyleri ile ilişkili etmenler. *Nöropsikiyatri Arşivi*, 45(4), 122-129.
- Çiğdem, A. (2004). *Bir imkân olarak modernite: Weber ve Habermas*. İletişim Yayınları.
- Duplaga, M., & Grysztar, M. (2021). The association between future anxiety, health literacy and the perception of the COVID-19 pandemic: a cross-sectional study. *In Healthcare*, 9(1), 1-18.
- Dursun, S. ve Aytaç, S. (2009). Üniversite öğrencileri arasında işsizlik kaygısı. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 28(1), 71-84.
- Ersoy Kart, M. ve Erdost, H. E. (2008). Unemployment worries among Turkish university students. *Social Behavior and Personality*, 36(2), 275-288. doi: 10.2224/sbp.2008.36.2.275
- Freud, S. (1969). *The problem of anxiety*. Norton.
- Geylani, M. ve Çiriş Yıldız, C. (2022). Üniversite öğrencilerinde gelecek kaygısı ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 10(1), 284-300.
- Giddens, A. (2010). *Modernliğin sonuçları* (E. Kuşdil, Çev.). Ayrıntı Yayınları.
- Gün, N. (2021). *Üniversite sınavına hazırlanan öğrencilerin üniversite ve bölüm tercihlerini etkileyen sosyo-kültürel faktörler* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Adıyaman Üniversitesi.
- İbileme, A. İ., Çınar, E. ve Yücesan Kaya, H. (2020). Açık ve uzaktan öğrenmede ikinci üniversite öğrencilerinin yıllara göre değişiminin incelenmesi: Anadolu Üniversitesi örneği. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 63-77.
- Karakış, Ö. (2014). *Lise öğrencilerinin İngilizce dersine yönelik kaygıları, motivasyonları, öz-yeterlik algıları ve İngilizce ders başarıları arasındaki ilişki* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi* (23. Basım). Nobel Yayıncılık.

- Karataş, A. ve Gizir, C. A. (2013). Üniversite öğrencilerinin psikolojik danışma gereksinimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(3), 250-265.
- Kılınç, H., Altınpulluk, H. ve Fırat, M. (2020). Açık ve uzaktan öğrenenlerin ikinci üniversite tercih nedenlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Journal of Instructional Technologies and Teacher Education*, 9(1), 81-90.
- Kula, K. Ş. ve Saraç, T. (2016). Üniversite öğrencilerinin gelecek kaygısı. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(33), 227-242.
- Manav, F. (2011) Kaygı kavramı. *Toplum Bilimleri Dergisi*, 5(9), 201-211.
- Molin, R. (1990). Future anxiety: Clinical issues of child in the latter phases of foster care. *Journal of Child & Adolescent Social Work*, 7(6), 501-512.
- Morton, L. L., Vesco, R., Williams, N. H., & Awender, M. A. (1997). Student teacher anxieties related to class management, pedagogy, evaluation, and staff relations. *British Journal of Educational Psychology*, 67, 69-89.
- Özdayı, N. (2000). Eğitim Fakültesinde okuyan öğrencilerin mesleki kaygılarının toplam kalite yönetimi açısından değerlendirilmesi. *Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, (12), 233-248.
- Özdiñç, S., Biçici, Y., Çamur, M. ve Turan, F. (2018). Fizyoterapi ve Rehabilitasyon eğitimi alan lisans öğrencilerinin mesleki kaygı düzeylerinin belirlenmesi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 12(3), 471-479.
- Özkan, K. K. (2011). Kaygı (Anksiyete). <http://www.sokratespsikiyatri.com.tr/index.php/makaleler/detay/18> adresinden 22.01.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Özsarı, İ. (2008). *Eğitim Fakültesi son sınıf öğrencilerinin KPSS merkezi sınavı odaklı gelecek kaygıları ve mesleki beklentileri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Pamuk, Y., Hamurcu, H. ve Armağan, B. (2014). Sınıf öğretmeni adaylarının durumluk ve sürekli kaygı düzeylerinin incelenmesi (İzmir-Buca Örneği). *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 3(2), 293-316.
- Price, B. (2009). *Differentiating future time perspective and future anxiety as distinct predictors of intimate partner violence* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Northern Illinois University.
- Sarıyıldız, A. (2021). *L'anxiete chez les futurs enseignants de fle en Turquie face a leur Avenir: Une Etude mixte explicative aupres d'etudiants de facultes de pedagogie* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Sheehan, D. (1986). *The anxiety disease*. Bantam Books.
- Sürücü, F. (2012). *Matematik öğretmen adaylarının gelecek kaygıları* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Şahin, M. (2019). Korku, kaygı ve kaygı (anksiyete) bozuklukları. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(10), 117-135.
- Tarhan, N. (2012). *Genç arkadaşım*. Timaş Yayınları.
- Tümerdem, R. (2007). Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi ve Fen Edebiyat Fakültesi Kimya son sınıf öğrencilerinin kaygılarını etkileyen etmenler. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(20), 32-45.
- Tümkaya, S., Aybek, B. ve Çelik, M. (2007). KPSS'ye girecek öğretmen adaylarındaki umutsuzluk ve durumluk-sürekli kaygı düzeylerini yordayıcı değişkenlerin incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 953974.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), (2023). *İşgücü istatistikleri, Ocak 2023*. <https://data.tuik.gov.tr> adresinden 20.03.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Yetişensoy, O. (2019). *Sosyal Bilgiler Öğretmeni adaylarının geleceğe yönelik işsizlik kaygısı düzeyleri ile öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Yıldırım, M. (2009). Modernizm, Postmodernizm ve kamu yönetimi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2), 380-397.
- Yılmaz, İ. A., Dursun, S., Güngör Güzeler, E. ve Pektaş, K. (2014). Üniversite öğrencilerinin kaygı düzeyinin belirlenmesi: Bir örnek çalışma. *Electronic Journal of Vocational Colleges*, 4 (4), 16-26. doi: 10.17339/ejovoc.82823
- Zaleski, Z. (1996). Future anxiety: Concept, measurement, and preliminary research. *Personality and Individual Differences*, 21(2), 165-174.

Beliren Yetişkinlikte Kendini Toparlama Gücü, Bilgelik ve Problem Odaklı Başa Çıkma: Bir Yol Analizi

Özden Turgut *

Öz

Bu çalışma, beliren yetişkinlikte bilgelik algısı, stresle problem odaklı başa çıkma ve kendini toparlama gücü arasındaki ilişkiye dair hipotetik bir modelin sınanmasını amaçlamaktadır. Araştırma kapsamında sınanan hipotetik model, Uyum Sağlayıcı Süreç Olarak Başa Çıkma Modeli'nden yola çıkılarak meydana getirilmiştir. Araştırma modeli ilişkiyel tarama modelidir ve çalışma grubunu 18-29 yaş arasında, en az bir stres verici yaşam olayı yaşamış olduğunu belirten 375 birey oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak Kendini Toparlama Gücü Ölçeği, Stresle Başa Çıkma Ölçeği, Kendine Yönelik Bilgelik Algısı Ölçeği ve katılımcıların sosyo-demografik bilgileri ile stres verici yaşam olayı yaşama durumları hakkında bilgi edinmek için oluşturulan kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Araştırmanın temel sonucuna göre beliren yetişkinlikte bilgelik algısının stresle problem odaklı başa çıkma stratejisi üzerinde, stresle problem odaklı başa çıkma stratejisinin de kendini toparlama gücü üzerinde anlamlı etkisi bulunduğu; bilgelik algısının stresle problem odaklı başa çıkma stratejisindeki değişkenliğin %58'ini, kendini toparlama gücündeki değişkenliğin %38'ini, stresle problem odaklı başa çıkma stratejisinin ise kendini toparlama gücündeki değişkenliğin %65'ini açıkladığı ortaya konulmuş; araştırmanın bulguları alan yazın ışığında tartışılmış ve uygulama önerileri sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Beliren Yetişkinlik, Kendini Toparlama Gücü, Bilgelik, Stresle Problem Odaklı Başa Çıkma Stratejisi

* Dr. Öğr. Üyesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, ozden5@hotmail.com, ORCID: 0000-0003-3620-8869

Abstract

This study aims to test whether a hypothetical model about the self-assessed wisdom, problem-focused stress coping and resilience of emerging adults can be validated. The hypothetical model being tested is set forth on the basis of the Coping Model as an Adaptive Process which is created by Skinner and Zimmer-Gembeck. The research model is correlational and the sample consists of 375 people who are between the ages of 18 and 29 and who have told that they have experienced at least one stress-invoking life-event. Resilience Scale, Coping with Stress Scale, Self-Assessed Wisdom Scale and a personal information form are administered to the participants. The findings revealed that self-assessed wisdom in emerging adulthood has a significant effect on problem-focused coping and problem-focused coping has a significant effect on resilience. It is revealed that self-assessed wisdom explains the 58% of the total variance of problem-focused coping and 38% of the total variance of resilience. Besides, it is revealed that problem-focused coping explains 65 % of the total variance of resilience. The findings of the research are discussed in reference to the relevant literature.

Keywords: Emerging Adulthood, Resilience, Wisdom, Problem-Focused Stress-Coping Strategy

Giriş

Ergenliğin bitişi ile yetişkin olma durumu arasında yer alan gelişim dönemi “beliren yetişkinlik” olarak tanımlanmaktadır (Arnett, 2000) ve bu gelişim döneminde yer alan bireyler, hayatın ileri dönemleri açısından kritik adımlar atmaktadır. Beliren yetişkinlik kavramı, yetişkinliğe geçişin nasıl ve hangi kriterlerle başladığını araştıran çalışmalar kapsamında ortaya çıkmıştır (Arnett, 1998; 2000) ve beliren yetişkinlik çoğu birey için büyük bir değişim dönemidir (Himmel, 2015). Alan yazında, gelişim dönemlerinin gerçekte mevcut olup olmadığı sorgulanmışsa da (Lourenço, 2016), gelişim dönemlerinin her gelişim kuramının kalbinde olduğu ve insan gelişimini ortaya koymak için yararlı oldukları bildirilmektedir (Arnett, 2014; Lourenço, 2016). Beliren yetişkinlerin aileleri ve ergenlik çevreleri ile bağları zayıflamaya başlarken, aynı zamanda ilişkileri sürmektedir (Atak, 2011). Dolayısıyla bu dönem, kendi başına hareket etme motivasyonunun arttığı ama sosyal bağların devam ettiği bir gelişim dönemi olarak nitelenmekte ve bu nedenle istikrarsızlık özelliği öne çıkmaktadır.

Beliren yetişkinliğin istikrarsızlığı, bu dönemde yaygın görülen kaygı ve depresif duygu durumunun nedenlerinden biridir (Arnett, 2019). Bu dönemdeki depresif belirtiler, kişisel ve sosyal kaynakların yıkımına yol açabilmektedir (Yaroslavsky ve ark., 2013). Beliren yetişkinlik dönemindeki kritik gelişmeler gençlerin olumlu yönde büyümesine ve güçlenmesine yol açabildiği gibi bu gelişmeler aynı zamanda uyum bozucu da olabilmektedir (Morgan, 2018). Bu nedenle, bireylerin olumsuz yaşantılara karşın kendini toparlama gücünün olması büyük önem taşımaktadır. Bireyin psikolojik sağlığının sarsılması gündelik sorunların da etkisiyle baskı altında olmasından kaynaklanmakta; sağlığını koruyan kişilerin kendini toparlama gücü sayesinde zor zamanlarda ayakta kalabildikleri belirtilmektedir (Linden, 2020). Yaşamı birçok sosyal sorundan olumsuz etkilenen gençlerde özellikle iki temanın öne çıktığı bulunmuştur. Birincisi çaba gösterme/mücadele etme, ikincisi ise hayallere dalma ve amaçlarına

ulaşmada atması gereken adımları yeterince kavrayamamadır. Hayatlarında zorluk yaşayan bu genç bireylerin aileleri ve akrabaları ile destekleyici ilişkiler kurabilmesi, yaşamda bir amaç belirleme ve bu amaçlarını takip etme konusunda güdülenmeleri önem taşımaktadır (Bowen ve ark., 2020).

Ebeveynleri boşanmış ve beliren yetişkinlik döneminde olan kadınlar ile yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre, dayanıklılık ile ilişkili değişkenlerde puan ortalamaları yüksek olan bireyler, düşük olan bireylerle karşılaştırıldığında daha yüksek iyi-oluş ve daha az depresif belirtiyeye sahiptir (Shifren ve ark., 2015). Öte yandan, beliren yetişkinlik döneminde olan ve yakın ilişkide şiddet mağduru olan kadın üniversite öğrencileriyle gerçekleştirilen nitel bir araştırmada ortaya çıkan temalar; o ilişkiyi kavrama, ilişkide gereksinimleri fark etme, travma sonrası büyüme ve sosyal bilişsel olgunluk gibi kendini toplama gücünü meydana getiren örüntü içerisinde değerlendirilmektedir (Rodenhizer ve ark., 2021). Ayrıca baba ile olumlu bir ilişkinin mevcut olmasının beliren yetişkinlikte kendini toplama gücünü anlamlı bir biçimde açıklayan bir faktör olduğu ve aile ilişkilerinin kendini toplama gücü açısından anlamlı ilişkisel güçler olduğu belirtilmektedir (Özbay ve Aydoğan, 2020). Özetle, beliren yetişkinlik döneminde kendini toplama gücü üzerinde birçok faktörün önemli rolü olduğu belirtilebilir.

Kendini toplama gücü üzerinde rolü olabileceği öngörülen psikolojik yapılardan biri bilgeliktir. Bu konu üzerinde çalışmış olan araştırmacılar, bilgeliğin olumlu ve olumsuz yaşam deneyimleri sürecinde geliştiğini ortaya koymuştur (Weststrate ve Glück, 2017). Büyüme, kayıplara rağmen meydana gelmekte ve bu nedenle bireyde cesaret ve gücün olmasını gerektirmektedir (Maslow, 2000). Dolayısıyla her yönden gelişim içerisinde olunan beliren yetişkinlik dönemi, birey zorluklarla karşılaşsa da devam etme iradesi göstermesinin gerekli olduğu bir dönemdir. Bilgelik, kişinin insan varoluşunun mükemmellikten uzak olması gerçeğini kavrayarak hayatını yönetmesine dair bilgi sahibi olması anlamına gelmektedir (Linden, 2014). Ayrıca bilgelik, gerçekliği olduğu gibi kabul etme ve yaşamdaki çeşitli deneyimlere dayanarak oluşturulan kurgulara direnç gösterme kapasitesidir (Achenbaum ve Orwoll, 1991; Linden, 2014). Bilgeliğin, belirsizlikle ve öngörülemeyen yaşam stresi ile başa çıkmada kullanılabilecek bir beceri olarak tanımlandığı (Nielsen ve ark., 2022) ve kişiyi katı, dogmatik ve esnek olmayan bir biçimde düşünmekten ve davranmaktan uzaklaştırdığı belirtilmektedir (Linden, 2017). Bilgeliğin tanımı konusunda tam bir söz birliğine ulaşılamamış olsa da farklı alt boyutların meydana getirdiği ve uyum sağlayıcı (adaptive) bir özellik olduğu belirtilmektedir (Meeks ve Jeste, 2009). Bilgeliğin gelişimi; kişilik, yaşam deneyimleri ve öz-düzenlemenin karmaşık bir etkileşimini gerektirmektedir (Glück ve Bluck, 2018). Özetle bilgeliğin; bireyin bir zorluk, stres verici bir yaşam olayı ve/veya belirsizlik ile başa çıkmasında olumlu bir etki ortaya çıkaran bir faktör olduğu düşünülmektedir.

Gelişimsel bir bakış açısı ile ele alındığında bireylerin yaşamlarında belirli deneyimlerle karşılaştığı ve bilgelik becerisinin de bu deneyimleri yorumlama biçimlerinin sonucu olarak geliştiği belirtilmektedir (Weststrate ve Glück, 2017). Dolayısıyla bilgeliğin otomatik olarak gelişmediği, öğrenilen ve kazanılan bir özellik olduğu belirtilmektedir (Cantrell ve Sharpe, 2015). Örneğin bilgeliğin boyutlarından biri olan açıklık (openness) özelliği, kişinin farklı yaşam deneyimlerine daha uyum sağlayıcı tepki verebilmesine yardımcı olabilmektedir. Bu nitelik, özellikle stres verici ve zorlayıcı yaşam deneyimleri söz konusu olduğunda işlevsel olabilmektedir. Bireyin olumlu gelişiminde tipik gelişimsel yol geçerli olabildiği

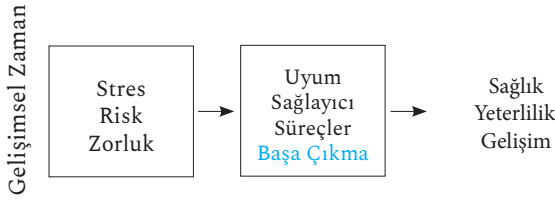
gibi, tipik olmayan bir gelişimsel yol söz konusu olduğunda da, bilgelik niteliği gelişebilmektedir (Law ve Staudinger, 2016).

Beliren yetişkinlik döneminde, bu döneme özgü ve eş zamanlı ortaya çıkan zorlayıcı birtakım yaşam olayları meydana gelebilmektedir. Böylesi bir durumda, yeterince başa çıkma becerisi olmaksızın, yetişkinliğe geçişle ilgili stres kaynakları depresif bozukluklar biçiminde ortaya çıkabilmektedir (Klein ve ark., 2013). Bu nedenle, bireyin zorluklarla başa çıkmada hangi stratejiyi ve/veya stili benimsediği önem taşımaktadır. Problem odaklı başa çıkma, kişinin kendi davranışları yoluyla stres kaynaklarını düzenleme ya da yok etme girişimlerini içermektedir (Billings ve Moos, 1981). Başa çıkmanın tatmin edici sonuçlara yol açması, planlı problem çözme ile bağlantılıdır. Problem çözme hem işlevsel bir başa çıkma yoludur hem de etkili stratejilerin hayata geçirilmesini, etkisiz stratejilerin sonlandırılmasını sağlamaktadır (Skinner ve Edge, 1998).

Problem odaklı başa çıkma oranının yüksek olması, depresyon düzeyinin düşük olmasıyla bağlantılıdır. Depresif bireylerin problem odaklı başa çıkmayı daha az, duygu odaklı başa çıkmayı daha fazla kullandığı belirtilmektedir (Mitchell ve ark., 1983). Ayrıca problem odaklı başa çıkma genel sağlık göstergeleriyle olumlu yönde ilişkilidir (Penley ve ark., 2002). Bir kişinin, herhangi bir stres kaynağı ile başa çıkma konusunda kendine güveni olmasının kendini toparlama gücünü desteklediği ve kişinin kendine bu noktada güven duymasının başa çıkma davranışlarını gerçekleştirmesi ile ilişkili olduğu belirtilmektedir (Benight ve Bandura, 2004). Etkili başa çıkma için, algılanan kontrolün ve esnekliğin önemli faktörler olduğu alan yazında ifade edilmiştir (Carver ve ark., 1989). Ayrıca problem odaklı başa çıkma ile duygu odaklı başa çıkmanın birbirini etkileyen yapılar olduğu bildirilmektedir (Lazarus, 1996). Dolayısıyla, stresle başa çıkma konusunda başarıya ulaşmada hangi stilin seçileceği, duruma bağlı olarak kişinin esnek bir biçimde düşünüp davranmasına bağlı görünmektedir. Çoğu durumda problem odaklı başa çıkma tarzı başarıya ulaştırmış olsa da içinde bulunulan durum, farklı başa çıkma tarzlarının ayrı ayrı ya da bir arada kullanılmasını gerektirebilmektedir.

Beliren yetişkinlik, kişinin daha uyum sağlayıcı başa çıkma süreçlerinde ilerleme kaydettiği bir gelişim dönemidir (Leipold ve ark., 2019). Yaş ilerledikçe, genç bireyler kendilerine daha güvenli hale gelmekte, kendi içsel duygu durumlarını iç konuşma ve bilişsel yeniden çerçeveleme ile izlemeyi ve düzenlemeyi başarıyla yapabilmekte (Skinner ve Zimmer-Gembeck, 2007); bireyler yeni yeterlikler edindikçe bu edinimler başa çıkma için yeni kaynaklar olarak işlevsel hale gelmektedir (Skinner ve Edge, 1998). Kendini toparlama gücü, bir dizi stres kaynağı ve bu stres kaynakları arasında karşılıklı işleyen süreçte ortaya çıkmaktadır (Staudinger ve ark., 1995) ve dinamik bir oluşumdur (Schindler ve Staudinger, 2005). Dolayısıyla herhangi bir stres kaynağı ile karşı karşıya kalan birey, bu durumla başa çıkmak için kendi kontrolü altındaki kaynakları harekete geçirmekte ve toparlanmaya çalışmaktadır. Gelişimsel açıdan başa çıkma sürecini ele alan yaklaşımlardan biri Uyum Sağlayıcı Süreç olarak Başa Çıkma Modeli'dir (Skinner ve Zimmer-Gembeck, 2007) ve aşağıda gösterilmektedir:

Şekil 1. Uyum Sağlayıcı Süreç olarak Başa Çıkma Modeli

Bu modele göre uyum, bireyin kaynaklarını aşan ya da sınayan etkileşimlerde ortaya çıkan bir süreç olarak kavramsallaştırılmaktadır (Skinner ve Edge, 1998). Bu modelde sonuç kısmındaki “sağlık, yeterlilik ve gelişim” kavramlarının kendini toparlama gücünün gelişimsel sistemler temelindeki tanımına uygun oldukları görülmektedir. Düzenleyici alt sistemler bütünleştikçe, genel başa çıkma mekanizmaları gelişimsel olarak bir araya gelmektedir. Bu sayede birey karşılaştığı zorluklara karşı aktif rol oynamakta ve bu gayreti onun gelişimini şekillendirmektedir (Skinner ve Zimmer-Gembeck, 2007).

Bireylerin başa çıkma araçları edinmelerine destek olunmasının onlara kendi gelişimlerini etkileme gücü verebileceği düşünülmektedir. İşlevsel başa çıkma, kişinin kendisini optimal düzeyde sınayan bağlamları seçmesini, onu aşırı derecede zorlayacak durumlardan uzaklaşmasını, engellenemeyecek çevresel talepleri biçimlendirebilmesini, iyimser, gerçekçi ve esnek bir biçimde durumunu değerlendirebilmesini sağlayabilir (Skinner ve Edge, 1998). Sözü edilen bu tutum, bilgelik kavramı kapsamında ele alınan becerileri işaret etmektedir. Buna göre kişi, kendi kaynaklarını/ulaşabileceği kaynakları değerlendiren, harekete geçerken içinde bulunduğu durumda koşulların farkında olan bir tutuma sahiptir. Belirtilen bu tutum, bilgelik becerisinin mevcut olmasını ve stres kaynağı olan durumu ele almada, gerektiğinde ve durum uygun olduğunda problem odaklı başa çıkma tarzının işe koşulmasını içermektedir. Bilgelik, alan yazında problem çözmenin özel bir çeşidi olarak nitelenmektedir (Linden ve ark., 2019). Buradan hareketle, bilgelik algısı ile problem odaklı başa çıkma arasında anlamlı bir ilişki olabileceği, dahası bu iki yapının kesişen nitelikleri olabileceği, kişinin stres verici bir durum ile başa çıkma ve bu duruma karşın kendini toparlamasında bilgelik düzeyine dair algısının ve stresle problem odaklı başa çıkma tarzının rolü olabileceği değerlendirilmektedir.

Beliren yetişkinlik dönemi, yaşam boyu gelişim sürecinde geçmişten gelen yaşantıların gelecek açısından değerlendirildiği, yeni başlangıçlara adım atılan hem duyguların hem çeşitli fikirlerin hem de önyargıların bireyi etkilediği bir gelişim dönemi olarak nitelendirilebilir. Bu dönemdeki bireyler, kendi başına ayakta kalmak ve hayatlarını şekillendirmek isterken, aynı zamanda tek başına var olabilmek için çeşitli becerilere gereksinim duyabilirler. Beliren yetişkinlik döneminde zorluklara karşın kendini toparlama gücüne sahip olabilmeyi destekleyen psikolojik ve sosyal-psikolojik yapıların neler olduğunun bilinmesi, bu bireylerin desteklediği toplumsal sistemler oluşturmak için yaşamsal öneme sahiptir. Bu araştırmada, bu soruya yanıt aramak ve yeni araştırmalara dair sorular ortaya koymak amaçlanmıştır.

Dolayısıyla bu çalışmada beliren yetişkinlik döneminde, stres verici yaşam olayı deneyimlemiş bireylerin kendini toparlama gücünü açıklayan bir modelin sınanması amaçlanmaktadır. Buna dayanarak, Uyum

Sağlayıcı Süreç olarak Başa Çıkma Modeli'nden yola çıkılmış ve Şekil-2'de yer alan hipotetik model sınanmıştır. Söz konusu hipotetik model, stres verici yaşam olayı yaşamış olan beliren yetişkinlerde, bilgelik algısı ve stresle problem odaklı başa çıkma stratejisini tercih etme düzeyi kapsamında ele alınmakta; sağlık/yeterlilik/gelişim faktörleri kendini toparlama gücü kavramı altında incelenmektedir.

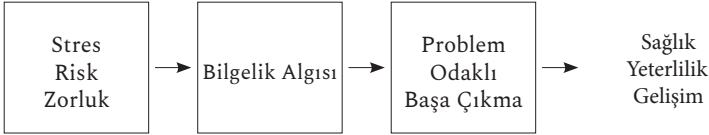
Yöntem

Bu araştırma, bilgelik algısı ve stresle problem odaklı başa çıkma stratejisinin kendini toparlama gücü üzerindeki rolünü ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu çalışma betimsel bir çalışmadır ve yapısal eşitlik modeli ile analiz gerçekleştirilmiştir. Dolayısıyla araştırmacı tarafından kurgulanan bir model bağlamında, değişkenler arasındaki doğrudan etkiler ile dolaylı etkiler test edilmektedir (Çokluk ve ark., 2012). Çalışmanın gerçekleştirilmesi öncesinde, araştırma kapsamında kullanılacak olan ölçme araçlarını geliştiren ve Türkçeye uyarlama çalışmasını yapan araştırmacılardan izin alınmış; ardından Ankara Üniversitesi Rektörlüğü Etik Kurulu Başkanlığında etik onay başvuru süreci başlatılmış ve 24.06.2019 tarih ve 8/249 sayılı karar ile etik onay alınmıştır.

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, nicel araştırma türünde ilişkisel tarama modeliyle gerçekleştirilmiştir. İlişkisel tarama modelleri, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir (Karasar, 2010). Değişkenler arası ilişkilerin ortaya konulması için araştırmacı tarafından ilgili alan yazına göre hipotetik bir model oluşturulmuştur. Bu model Şekil 2'de sunulmaktadır.

Şekil 2. Hipotetik Model

Çalışma, yapısal eşitlik modellemesinin (YEM) kullanıldığı bir araştırmadır ve kendini toparlama gücü, bilgelik algısı ile stresle problem odaklı başa çıkma stratejisi değişkenlerini kapsamaktadır. YEM, sürekli ya da süreksiz ve bir ya da daha fazla bağımsız değişken ile sürekli ya da süreksiz ve bir ya da daha fazla bağımlı değişken arasındaki ilişki dizilerini test eden istatistiksel teknikler topluluğudur. Yol analizi, YEM'in özel bir türüdür ve doğrulayıcı bir tekniktir. Bu kapsamda model kestirilir, değerlendirilir ve gerektiğinde modifiye edilir (Ullman, 2015).

Ölçme modeli ve yapısal eşitlik modelinin uyum düzeyini değerlendirmek için mutlak uyum indeksleri kullanılmaktadır. Mutlak uyum indeksleri, ileri sürülen modelin örneklem verisine ne derecede uyum gösterdiğini göstermektedir (McDonald ve Ho, 2002). Bu kategorideki uyum indeksleri arasında χ^2 testi, RMSEA, GFI, AGFI, RMR ve SRMR yer almaktadır (Hooper ve ark., 2008). Hipotetik modelin uyum düzeyine ilişkin kabul edilebilir istatistiksel değerler alan yazına (Anderson ve Gerbing, 1984; Bentler, 1990; Browne ve Cudeck, 1992; Browne ve ark., 2002; Shevlin ve Miles, 1998; Hu ve Bentler, 1995; Schermelleh-Engel ve Moosbrugger, 2003, MacCallum ve ark., 1996; Hu ve Bentler, 1998; Hu ve Bentler, 1999; Sümer, 2000; Tabachnick ve Fidell, 2015) göre değerlendirilmiştir. Alanyazında belirtilen

istatistiksel değerler, bulguların sunulduğu Tablo 4 ve Tablo 5'te görülebilir. Alan yazında tüm örneklem sayısı ve faktör yükü düzeylerine uygun tek bir kesim noktası olmadığı belirtilmektedir (Shevlin ve Miles, 1998). Örneğin, GFI ve AGFI temelli analizlerde gç, serbestlik derecesine bağlı olmakta ve model değerlendirmelerinde bu nedenle RMSEA'nın tercih edilebilir olduğu belirtilmektedir (MacCallum ve Hong, 1997). Ayrıca GFI ve AGFI için kesim noktasının 0.90 olmasının, doğru modellerin bazı durumlarda reddedilmesine, bazı durumlarda ise reddedilmemesine yol atuğu ifade edilmektedir (Hu ve Bentler, 1995).

Çalışma Grubu

Bu alışma, beliren yetişkinlik döneminde yer alan ve stres verici en az bir yaşam olayı yaşamış bireyler ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya dâhil edilecek katılımcılara ulaşırken olasılığı bilinmeyen rneklemeye yöntemlerinden amaçlı rneklemeye kullanılmış ve 18-29 yaş arası olan bireyler, araştırmaya gönüllü katılımları için davet edilmişlerdir. Ayrıca katılımcılardan kişiisel bilgi formunda stres verici yaşam olayı yaşama durumu hakkında bilgi alınmış, herhangi stres verici bir yaşam olayı yaşamadığını belirten bireylerin verileri veri setinden çıkarılmıştır. Bu rneklemeye yönteminde amaç, ilgili özelliklere sahip bireylere ulaşabilmektir (Erkuş, 2017). Çalışma kapsamında, 18-29 yaş arası 375 gönüllü bireyden toplanan veriler analize dâhil edilmiştir. Araştırma formu katılımcılara yüz yüze ve çevrim içi yollarla uygulanmıştır. Çalışma grubunun sosyo-demografik zellikleri Tablo 1'de sunulmaktadır.

Tablo 1. Katılımcılara İlişkin Sosyo-Demografik Bilgiler

Değişkenler	Grup	N	%
Cinsiyet	Kadın	259	69.1
	Erkek	116	30.9
	Bekr	325	86.7
	Szli	7	1.9
Medeni hal	Nişanlı	2	0.5
	Evli	39	10.4
	Ayrı/Boşanmış	2	0.5
ocuk	Var	22	5.9
	Yok	353	94.1
	İlkokul	2	0.5
	Ortaokul	11	2.9
Mezun olduğu eğitim düzeyi	Lise	230	61.3
	İki yıllık y. okul	14	3.7
	Lisans	108	28.8
	Lisansüstü	10	2.8

Çalışma durumu	Çalışmıyor	235	62.7
	Çalışıyor	140	37.3
Şu an eğitime devam etme durumu	Evet	236	62.9
	Hayır	139	37.1
Şu an devam ettiği eğitim düzeyi	İlkokul	0	0
	Ortaokul	1	0.3
	Lise	9	2.4
	İki yıllık y. okul	11	2.9
	Lisans	189	50.4
	Lisansüstü	26	7.0
	Hiçbiri	139	37.0

Not: Yüzdeler çalışma grubuna (n=375) göre hesaplanmıştır.

Tablo 1'de katılımcı grubun sosyo-demografik bilgileri sunulmuştur. Tablo 2'de ise, katılımcıların yaşadığı stres verici yaşam olayı frekans ve yüzdeleri yer almaktadır.

Tablo 2. Çalışma Grubunun Stres Verici Yaşam Olayı Yaşama Durumuna Dair Bilgiler

Yaşam Olayı	N	%
Hareket Kabiliyetini Azaltan Fiziksel Hastalık	66	17.6
İlaç Kullanımı Gerektiren Psikolojik Sorun	61	16.3
Ekonomik Sıkıntı	197	52.5
İhmal	30	8.0
İstismar	9	2.4
İşini Kaybetme	18	4.8
Sevilen Bir Kişinin Kaybı/Ölüm	165	44.0
Aile İçi Çatışma	158	42.1
Ailede Ciddi Sağlık Sorunu Olan Biri Olması	97	25.9
Şiddet	41	10.9
Toplumdan Dışlanma	35	9.3
Mesleki Başarısızlık	21	5.6
Akran Baskısı	79	21.1
Diğer	13	3.5

Not: Yüzdeler çalışma grubuna (n=375) göre hesaplanmıştır.

Tablo 2'de görüldüğü gibi, katılımcıların en fazla yaşadıklarını belirttiği stres verici yaşam olayı ekonomik sıkıntı, sonrasında sevilen bir kişinin kaybı/ölüm ve aile içi çatışmadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplamak amacıyla Wagnild ve Young (1993) tarafından geliştirilen ve Terzi (2006) tarafından Türkçeye uyarlanan Kendini Toparlama Gücü Ölçeği; Türküm (2002) tarafından geliştirilen Stresle Başa Çıkma Ölçeği ile Webster (2003) tarafından geliştirilmiş, Turgut ve Nazlı (2021) tarafından Türkçe uyarlama çalışması yapılan Kendine Yönelik Bilgelik Algısı Ölçeği kullanılmıştır. Ayrıca, katılımcıların sosyo-demografik bilgileri ile stres verici yaşam olayı yaşama durumları hakkında bilgi edinmek için kişisel bilgi formu oluşturulmuş ve kullanılmıştır.

Kendini Toparlama Gücü Ölçeği (KTGÖ)

Wagnild ve Young (1993) tarafından geliştirilen KTGÖ, Terzi (2006) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçek 24 maddeli 7'li Likert tipi bir ölçektir ve uyarlama çalışması üniversite öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Her ifade için (7) "kesinlikle katılıyorum", (1) "kesinlikle katılmıyorum" anlamını taşımaktadır. Yapılan ilk faktör analizinde ölçekte yer alan bütün maddelerin faktör yük değerlerinin .40'tan yüksek olduğu, ancak 13. ve 26. maddelerin iki faktörde de görece olarak yüksek yük değerine sahip oldukları ortaya çıkmıştır. 13. maddenin yük değeri birinci faktör için .484 ve ikinci faktör için .488; 26. maddenin yük değeri birinci faktör için .459 ve ikinci faktör için .455'tir. Her iki faktörde de yüksek yük değerlerine sahip olan 13. ve 26. maddelerin ölçekten çıkartılmasına karar verilmiştir. Ölçekte kalan 24 madde için tekrar faktör analizi yapılmıştır. 24 madde üzerinde yapılan faktör analizi sonuçlarına göre faktörlerin her bir değişken üzerindeki ortak varyansı .469 ile .740 arasındadır. KTGÖ'nün özdeğeri 1'den büyük olan 7 faktör verdiği belirlenmiştir. Varimax eksen döndürme tekniği sonrasında birinci faktörün 6 maddeden, ikinci faktörün 4 maddeden, üçüncü faktörün 5 maddeden, dördüncü faktörün 2 maddeden, beşinci faktörün 3 maddeden, altıncı faktörün 2 maddeden ve yedinci faktörün 2 maddeden oluştuğu belirlenmiştir.

Ölçeğin Cronbach alpha güvenilirlik katsayısı .82; test-tekrar test güvenilirlik katsayısı $r = .84$ olarak saptanmıştır. Ölçeğin madde toplam korelasyonları ise .03 ile .69 arasında bulunmuştur (Terzi, 2006). Bu çalışma kapsamında toplanan veriye göre, faktör analizinin uygulanabilirliği Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örneklem yeterliği ölçüsü ve Bartlett küresellik testi ile incelenmiş; KMO ölçüsü değeri .929 ve Bartlett küresellik testi $\chi^2 = 4191.72$, $sd = 276$, $p = .000$ olarak bulunmuştur. KMO değerinin .60'ın üzerinde olması çoğu zaman yeterli kabul edildiğinden ve Bartlett küresellik testinin anlamlı çıkması ölçütlerine (Alpar, 2017) uyulduğu için, veri setinin faktör analizi için uygun olduğu kararına varılmış ve ölçeğin yapı geçerliğini sınamak için doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Sonraki adımda doğrulayıcı faktör analizi yapılmış ve doğrulayıcı faktör analizine ilişkin standartlaştırılmış çözümlene değerlerinin .30 üzerinde olduğu ve t değerlerinin anlamlı olduğu görülmüştür. Uyum iyiliği değerleri $\chi^2 /sd = 3.03$, CFI=0.81, GFI=0.82, AGFI=0.80, RMSEA= .07 olduğu bulunmuştur. Ayrıca ölçeğin madde toplam korelasyonları .29 ile .78 arasında; tüm ölçek Cronbach alfa katsayısı .91 olarak bulunmuştur.

Stresle Başa Çıkma Ölçeği (SBÖ)

Türküm (2002) tarafından Folkman ve Lazarus'un Psikolojik Stres Modeli'ne (Folkman ve Lazarus, 1988) dayalı olarak geliştirilen SBÖ 23 maddeden oluşmakta ve 5'li Likert tipi bir ölçektir. Stresle Başa Çıkma Ölçeği'nin geliştirilmesi çalışması üniversite öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Yapı geçerliği çalışması

ölçeğin problem, sosyal destek ve kaçınma odaklı başa çıkma olmak üzere üç boyutlu olduğunu ve toplam varyansın % 41.7'sini açıkladığını göstermiştir. Birinci faktör yükü .63 ile .82 arasında değişen yedi maddeden oluşup, sosyal destek aramayı içeren başa çıkma ifadelerinden oluşmaktadır. İkinci faktör, toplam varyansın % 13'ünü açıklayan ve faktör yükü .47 ile .70 arasında değişen sekiz maddeden oluşmakta, sorun üzerinde odaklaşmaya yönelik başa çıkma ifadelerinden oluşmaktadır. Üçüncü faktör toplam varyansın % 9.3'ünü açıklamakta ve faktör yükü .38 ile .65 arasında değişen, sorunla uğraşmaktan uzak durmayı içeren başa çıkma ifadelerinin olduğu sekiz maddeden oluşmaktadır (Türküm, 2002).

Bu çalışma kapsamında toplanan veriye göre, faktör analizinin uygulanabilirliği Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örneklem yeterliği ölçüsü ve Bartlett küresellik testi ile incelenmiştir. KMO ölçüsü değeri .824 ve Bartlett küresellik testi $\chi^2= 2834.67$, $sd= 253$, $p=.000$ olarak bulunmuştur. KMO değerinin .60'ın üzerinde olması çoğu zaman yeterli kabul edildiğinden ve Bartlett küresellik testinin anlamlı çıkması ölçütlerine (Alpar, 2017) uyulduğu için, veri setinin faktör analizi için uygun olduğu kararına varılmış ve ölçeğin yapı geçerliğini sınamak için doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Sonraki adımda doğrulayıcı faktör analizi yapılmış ve doğrulayıcı faktör analizine ilişkin standartlaştırılmış çözümleme değerlerinin .30 üzerinde olduğu ve t değerlerinin anlamlı olduğu görülmüştür. Uyum iyiliği değerleri $\chi^2 /sd=2.79$, CFI=0.82, GFI=0.80, AGFI=0.79, RMSEA= .08 olduğu bulunmuştur. Ayrıca ölçeğin madde toplam korelasyonları .29 ile .56 arasında bulunmuş; tüm ölçek Cronbach alfa katsayısı .80 olarak bulunmuştur. Bu çalışma kapsamında, değişken olarak problem odaklı başa çıkma stratejisi alındığı için, ölçeğin yalnızca problem odaklı başa çıkma alt boyutunun toplam puanı kullanılmıştır ve bu alt boyut 8 maddeden oluşmaktadır.

Kendine Yönelik Bilgelik Algısı Ölçeği (KYBAÖ)

Ölçek, bireylerin kendi bilgelik düzeyleri hakkında algılarını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir ve orijinal ölçek 40 maddeden ve 5 alt boyuttan oluşan 6'lı Likert tipi bir ölçme aracıdır. KYBAÖ, ilk olarak 30 maddeden oluştuğu biçimiyle 18-74 yaş arası bireylerle geliştirilmiş (Webster, 2003), güncel biçimi olan 40 maddelik ölçek geliştirme çalışması ise 17-92 yaş arası bireylerle gerçekleştirilmiştir (Webster, 2007). Ölçeğin boyutları, kritik yaşam deneyimleri (critical life experiences), anımsama/yansıtıcılık (reminiscence/reflectiveness), deneyime açıklık (openness to experience), duygu düzenleme (emotional regulation) ve mizah (humor) şeklinde adlandırılmaktadır. Uyarlama çalışması sonucu KYBAÖ, 35 maddeden oluşan, orijinal ölçeğe uygun olarak 5 alt boyuttan oluşan 6'lı Likert tipi bir ölçme aracıdır (Turgut ve Nazlı, 2021). Bu çalışmada KYBAÖ toplam puanı kullanılmıştır.

Bu çalışma kapsamında toplanan veriye göre faktör analizinin uygulanabilirliği Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örneklem yeterliği ölçüsü ve Bartlett küresellik testi ile incelenmiştir. KMO ölçüsü değeri .86 ve Bartlett küresellik testi $\chi^2= 4236.68$, $sd= 595$, $p=.000$ olarak bulunmuştur. KMO değerinin .60'ın üzerinde olması çoğu zaman yeterli kabul edildiğinden ve Bartlett küresellik testinin anlamlı çıkması ölçütlerine (Alpar, 2017) uyulduğu için, veri setinin faktör analizi için uygun olduğu kararına varılmış ve ölçeğin yapı geçerliğini sınamak için doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Sonraki adımda doğrulayıcı faktör analizi yapılmış ve doğrulayıcı faktör analizine ilişkin standartlaştırılmış çözümleme değerlerinin .30 üzerinde olduğu ve t değerlerinin anlamlı olduğu görülmüştür. Uyum iyiliği değerleri $\chi^2 /sd=3.63$,

CFI=0.87, GFI=0.81, AGFI=0.79, RMSEA= .08 olduğu bulunmuştur. Ayrıca ölçeğin madde-toplam test korelasyonlarının, .24 ile .63 arasında değiştiği görülmektedir ve tüm ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı .89 olarak bulunmuştur.

Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formu araştırmacı tarafından hazırlanmış ve formda çalışma grubunu oluşturan bireylerin cinsiyet, yaş, medeni hal, çocuk sahibi olup olmadığı, eğitim durumu, çalışma hayatı, meslek, şu an eğitimine devam edip etmediği, eğer devam ediyorsa hangi eğitim aşamasına devam ettiği yer almıştır. Ayrıca katılımcıların stres verici yaşam olayı/olayları yaşayıp yaşamadığı, eğer yaşadıysa hangisini yaşadığı sorulmuştur. Bu kapsamda, bireyin hareket kabiliyetini azaltan fiziksel hastalık, ilaç kullanımı gerektiren psikolojik rahatsızlık, ekonomik sıkıntı, çocuklukta bakım verenin yetersiz ilgisi (ihmal) ve/veya kötü muamelesi (istismar), işini kaybetme, sevilen bir kişinin kaybı/ölüm, aile içi çatışma, ailede ciddi sağlık sorunu olan üyenin olması, şiddete maruz kalma, toplumdan dışlanma, mesleki başarısızlık, akran baskısı yaşama durumu ile araştırmada belirtilmeyen stres verici yaşam olayları varsa “diğer” kısmı oluşturularak araştırılmıştır (Luthar, 1991; Masten ve Coatsworth, 1998; Terzi, 2008).

Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen verilerin istatistiksel çözümlenmesi IBM SPSS ve LISREL 8 (Jöreskog ve Sörbom, 1996) kullanılarak yapılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkiler, YEM ile incelenmiştir. Analizlere geçmeden önce çok değişkenli istatistiksel tekniklerin uygulanması için gerekli koşullar kontrol edilmiştir. Çok değişkenli istatistiklerin kullanımında önce belirli varsayımların karşılanıp karşılanmadığının kontrol edilmesi gerekmektedir. Uç değerlerin ve kayıp verilerin kontrol edilmesi, normallik, doğrusallık ve eşvaryanslılık, çoklu birlikte doğrusallık, çok değişkenli normallik ve tekillik (Tabachnick ve Fidell, 2015) bu kapsamda incelenmiştir.

Buna göre, araştırma kapsamında 556 kişiye ulaşılmış, ancak 32 kişi veri setini yarım bırakmıştır. Ayrıca 139 kişi, stres verici yaşam olayı yaşamadığını belirterek “Hiçbirini yaşamadım.” ifadesini işaretlemiş; dolayısıyla bu katılımcıların verileri veri setinden çıkarılmıştır. Veri setindeki kayıp değerler incelendiğinde bir örüntüye sahip olmadıkları görülmüş ve kayıp değerlerin bulunduğu 5 satırın silinmesi müdahalesi yapılmıştır. Tek değişkenli uç değer olup olmadığı gövde yaprak grafikleri ile incelenmiş ve uç değer niteliği gösteren 4 katılımcının verileri çıkarılmıştır. Çok değişkenli uç değer olup olmadığı Mahalanobis uzaklıkları hesaplanarak incelenmiştir. Tek değişkenli normallik için basıklık ve çarpıklık katsayıları incelenmiş; basıklık ve çarpıklık katsayılarının genel olarak -1 ile +1 arasında kaldığı; P-P plot grafikleri incelendiğinde dağılımın normale yakın olduğu görülmüş ve bağımsız değişkenlerin normallik ve doğrusallık varsayımlarını karşıladığı sonucuna ulaşılmıştır. Çoklu birlikte doğrusallık probleminin varlığını test etmek için varyans şişme (VIF) ile tolerans değerleri ve ayrıca tekillik olup olmadığı incelenmiştir. Alan yazında en çok olabilirlik tahminlerinde, örneklem büyüklüğünün en az 200 olması gerektiği belirtilmektedir (Anderson ve Gerbing, 1984; Boomsma, 1985). Bu araştırmada örneklem büyüklüğü 375'tir, dolayısıyla örneklem büyüklüğünün yeterli olduğu söylenebilir.

Bulgular

Araştırma kapsamında bilgelik algısı, stresle problem odaklı başa çıkma stratejisi ve kendini toparlama gücü arasındaki ilişkiye dair hipotetik bir model sınanmıştır. Analiz öncesinde, değişkenler arasındaki ilişkileri incelemek için Pearson Momentler Çarpımı korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir. Değişkenler arasındaki ilişkiyi gösteren korelasyon katsayıları ve betimleyici istatistikler Tablo 3'te sunulmaktadır.

Tablo 3. Değişkenler Arası Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayıları ve Betimleyici İstatistikler

Değişkenler	1	2	3
1.Kendini toparlama gücü	-		
2.Bilgelik algısı	.61**	-	-
3.Problem odaklı başa çıkma	.69**	.60**	-
Ortalama	130.32	162.02	32.68
Standart sapma	21.38	21.54	5.40
Çarpıklık	-.92	-.78	-1.01
Basıklık	1.03	.93	.92

Not: **p < .01

Tablo 3'te görüldüğü gibi, araştırma değişkenleri arasında anlamlı ilişkiler bulunmaktadır.

Araştırma kapsamında ele alınan bilgelik algısı, stresle problem odaklı başa çıkma stratejisi ve kendini toparlama gücü örtük değişkenleri arasındaki ilişkilerin yapısal modelde test edilmesinden önce, modelin ölçme modeli test edilmiştir. Ölçme modelleri, gözlenen ve örtük değişkenler arasındaki ilişkilerle ilgilidir (Hoyle ve Smith, 1994). Ölçme modelinin analizi sonucunda elde edilen modele uyum değerleri Tablo 4'te sunulmaktadır.

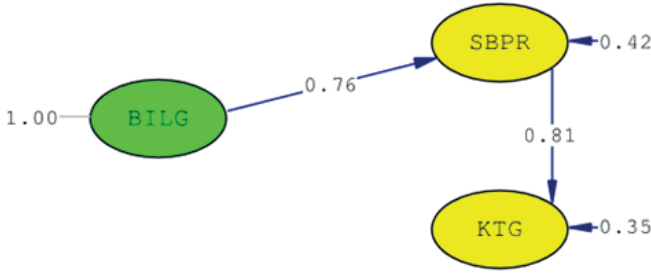
Tablo 4. Ölçme Modelinin Uyumuna İlişkin İstatistiksel Değerler

Ölçüm	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Uyum İndeksleri	Değerler
χ^2/sd	≤ 3	$\leq 4-5$	χ^2/sd (7321.61/2205)	3.32
RMSEA	$\leq .05$	0.06-0.08	RMSEA (%90 güven aralığı= 0.077; 0.081)	0.079
CFI	≥ 0.95	0.94-0.90	CFI	0.93
NFI	≥ 0.95	0.94-0.90	NFI	0.89
NNFI	≥ 0.95	0.94-0.90	NNFI	0.93
GFI	≥ 0.95	0.89-0.85	GFI	0.63
AGFI	≥ 0.90	0.89-0.85	AGFI	0.62
IFI	≥ 0.90	0.89-0.85	IFI	0.93

Tablo 4'te görülen uyum iyiliği değerleri, ölçme modeline ait bazı uyum değerlerinin kabul edilebilir sınırlar içinde; bazılarının kabul edilebilir sınırlara yakın olduğunu göstermektedir. Her modelin,

popülasyonda dahi bir dereceye kadar doğru olabildiği, modellerin anlamlı olması ve gözlenen veriye uyumunun önemli olduğu belirtilmektedir (Box, 1979; MacCallum ve Austin, 2000). Yapılan yol analizi sonucunda elde edilen model ve modele ait standardize edilmiş yol katsayıları Şekil 3'te sunulmaktadır.

Şekil 3. Bilgelik Algısı, Problem-Odaklı Başa Çıkma Stratejisi ve Kendini Toparlama Gücü Arasındaki İlişkiye Dair Yol Analizi Modeli (Standart Değerler)

BILG: Bilgelik Algısı, SBPR: Stresle Problem Odaklı Başa Çıkma Stratejisi, KTG: Kendini Toparlama Gücü

Yapılan analiz sonucunda elde edilen modelin uyum iyiliği değerleri Tablo 5'te sunulmaktadır.

Tablo 5. Bilgelik algısı, problem-odaklı başa çıkma stratejisi ve kendini toparlama gücü arasındaki ilişkiye dair yol analizi modelinin uyum değerleri

Ölçüm	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Uyum İndeksleri	Değerler
χ^2/sd	≤ 3	$\leq 4-5$	χ^2/sd (6747.81/2142)	3.15
RMSEA	$\leq .05$	0.06-0.08	RMSEA (%90 güven aralığı= 0.074; 0.078)	0.076
CFI	≥ 0.95	0.94-0.90	CFI	0.93
NFI	≥ 0.95	0.94-0.90	NFI	0.90
NNFI	≥ 0.95	0.94-0.90	NNFI	0.93
GFI	≥ 0.95	0.89-0.85	GFI	0.65
AGFI	≥ 0.90	0.89-0.85	AGFI	0.63
IFI	≥ 0.90	0.89-0.85	IFI	0.93

Tablo 5'te görülen uyum iyiliği değerleri, hipotetik modele ait bazı uyum değerlerinin kabul edilebilir sınırlar içinde; bazılarının kabul edilebilir sınırlara yakın olduğunu göstermektedir. Şekil 3'teki standardize edilmiş yol katsayıları incelendiğinde, bilgelik algısından stresle problem odaklı başa çıkma stratejisine doğrudan ($\beta = .76, p < .05$), stresle problem odaklı başa çıkma stratejisinden kendini toparlama gücüne doğrudan ($\beta = .81, p < .05$), bilgelik algısından kendini toparlama gücüne dolaylı ($\beta = 0.62, p < .05$) giden yol katsayılarının istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur. Yapısal modelde anlamlı bulunan yol katsayılarına dair denklemler aşağıda sunulmaktadır:

Stresle problem odaklı başa çıkma stratejisi= $0.76 \times \text{BILG}$ (t değeri=12.02, $R^2 = 0.58$)

KTG = 0.81 x SBPR (t değeri=8.34, R²= 0.65)

KTG = 0.62 x BILG (t değeri=8.20, R²= 0.38)

Bilgelik algısının yordayıcı rolüne ilişkin denklemler incelendiğinde, bilgelik algısının stresle problem odaklı başa çıkma stratejisindeki değişkenliğin %58'ini, kendini toparlama gücündeki değişkenliğin %38'ini; stresle problem odaklı başa çıkma stratejisinin ise kendini toparlama gücündeki değişkenliğin %65'ini açıkladığı görülmektedir.

Tartışma

Bu araştırmada, beliren yetişkinlerde bilgelik algısının ve stresle problem odaklı başa çıkma stratejisinin kendini toparlama gücü üzerindeki rolü yapısal eşitlik modeli temelinde hipotetik bir model eşliğinde sınanmıştır. Analiz sonucunda, beliren yetişkinlikte bilgelik algısının ve stresle problem odaklı başa çıkma stratejisinin kendini toparlama gücünü yordadığı; bilgelik algısının kendini toparlama gücü üzerindeki dolaylı etkisinin de anlamlı olduğu tespit edilmiştir.

Alan yazın incelendiğinde, kendini toparlama gücünün, başa çıkma repertuarı da dâhil olmak üzere çok boyutlu bir yapı olduğu belirtilmektedir (Herrman ve ark., 2011). Olgusal bilgi, kişinin yaşam durumları hakkında genel ve spesifik bilgisi olup olmasını; sürece dair bilgi, kişinin problem çözme gibi karar vermeye dair stratejileri bilip bilmediğini işaret etmekte; bakış açısının değişme kapasitesinin olması ise bir problemi farklı açılardan ele alabilmeyi sağlamaktadır (Linden, 2014). Dolayısıyla, problem odaklı başa çıkma stratejisi, bilgeliğin de bir niteliği olan farklı açılardan bakabilme becerisini içermekte gibi görülmektedir. Ayrıca problem odaklı başa çıkmanın kullanımının yüksek olmasının bilgelikle bağlantılı olduğu, başka bir çalışmada da gösterilmiştir (Etezadi ve Pushkar, 2013).

Bilgeliğin boyutlarından bazıları bakış açısının değişmesi, olgusal bilgi ve sürece dair bilgidir ve belki bu nedenle bilgelik önemli bir kendini toparlama gücü faktörüdür (Linden, 2014). Bilgelik algısının stresle problem odaklı başa çıkma stratejisi aracılığıyla kendini toparlama gücünü yordaması, bilgelik ile olumlu duygulanım arasındaki ilişkide problem odaklı başa çıkmanın aracılığı olduğu araştırma bulgusu (Etezadi ve Pushkar, 2013) ile birlikte yorumlanabilir.

Alan yazında kişilerin stres düzeyleri ile bilgelik düzeyleri arasında olumsuz ilişki olduğu gösterilmiştir (Avey ve ark., 2012). Bu çalışmanın bulgusu ise, bilgelik algısının stresle problem odaklı başa çıkma stratejisini anlamlı biçimde yordadığını göstermektedir. Bu iki bulgunun birbirini tamamladığı düşünülecek olursa, bilgeliğin stres ile olumsuz ilişkili olduğu ancak, stresle problem odaklı başa çıkma stratejisi ile olumlu ilişkili olduğu yorumu yapılabilir.

18-89 yaş arası bireylerle yapılmış bir çalışmada yaşlı insanların genç insanlara kıyasla problem odaklı başa çıkma stratejisini daha az kullandıkları (Chen ve ark., 2018), daha çok duygu odaklı başa çıkma stratejisini kullandıkları bildirilmektedir (Folkman ve ark., 1987). Bu çalışmada ise, 18-29 yaş arası bireylerin problem odaklı başa çıkma stratejisini tercih ettiklerinde kendini toparlama gücü sergileyebildikleri ortaya konulmuş; diğer başa çıkma stratejileri ile bir karşılaştırma yapılmamıştır.

Alan yazında, eğitilmiş insanların daha çok problem odaklı başa çıkma stratejilerini seçtiği, kaçınıcı başa çıkmayı daha az seçtikleri bildirilmektedir (Billings ve Moos, 1981). Bununla birlikte bilgelik puanı ile örgün eğitim arasında ilişki bulunmadığı ifade edilmektedir (Linden ve ark., 2019). Bu araştırmanın

katılımcı profili incelendiğinde, büyük çoğunluğunun lise mezunu olup, üniversite öğrencisi olduğu görülmektedir. Ancak farklı eğitim düzeyleri arasında bir karşılaştırma yapılmayan bu araştırmanın sonucunda, eğitim düzeyi ile artma eğilimindeki problem odaklı başa çıkma stratejisi ile eğitim düzeyi ile ilişkisiz olduğu belirtilen bilgeliğin, kendini toparlama gücünü beliren yetişkinlikte anlamlı biçimde yordadığı belirtilebilir.

İnsanların bilgece düşünmeyi bir durumdan diğerine kullanımı arasında büyük fark bulunabilmektedir (Grossmann ve ark., 2016). Bu durumda, bilgeliğin kişisel bilgelik ve genel bilgelik biçiminde iki ayrı tipi olmasının rolü olduğu ifade edilebilir (Law ve Staudinger, 2016). Dolayısıyla insanların bilgeliği, zaman zaman bir problem çözme stratejisi biçiminde ele aldığı ileri sürülebilir. Örneğin yapılan bir çalışmada, bilgiğe dair tutumları sergileyen psikosomatik hastaların daha iyi başa çıkma düzeyi sergiledikleri ortaya konulmuştur (Linden ve ark., 2019). Biliğin gelişimsel bir bakış açısıyla incelenmesi gerektiği, biyolojik ve çevresel faktörlerin yaşam boyu bilgeliğin gelişim sürecinde nasıl rol oynadığının ortaya konulması gerektiği ifade edilmektedir (Meeks ve Jeste, 2009). Çünkü bilgelik, tipik olgunlaşmanın bir sonucu değildir (Law ve Staudinger, 2016). Eğer bilgelik başa çıkma becerilerinin meydana getirdiği bir küme ise, bu başa çıkma becerilerini öğrenmenin ve bilgeliği geliştirmenin mümkün olması gerektiği belirtilmektedir (Lieberei ve Linden, 2011).

Bilgelik niteliği olan bireylerin olumlu olaylara da olumsuz olaylara da sakin bir tutumla yaklaştıkları; her iki durumu da zamanla değışeceği düşüncesiyle karşıladıkları ifade edilmektedir (Ardelt ve ark., 2013). Ayrıca bu niteliğin, bilgelik düzeyi yeterli olan olgun yaştaki bireylerin fiziksel, bilişsel ve sosyal kayıplarına karşın nasıl iyi (well) biçimde yaş aldığını açıkladığı belirtilmektedir (Ardelt ve Jeste, 2018). Bilgelik, zor ya da çözülemez yaşam sorunları ile başa çıkmada uzmanlık ya da yeterlilik olarak tanımlanmakta (Baltes ve Staudinger, 2000) ve bir psikolojik kaynak ya da kendini toparlama gücünü destekleyen bir faktör olarak görülebileceği ifade edilmektedir (Lieberei ve Linden, 2011). Buradan hareketle bilgelik terapisi geliştirilmiştir (Linden, 2008). Bilgelik terapisi bilişsel davranışçı terapinin bir parçasıdır ve bu yaklaşımın merkezinde, bilgelik yeterliklerinin harekete geçirilmesi yer almaktadır. Danışanlara, farkındalık konusunda destek olunmakta, ölüm ve hastalık gibi olumsuz yaşam olaylarının genel olarak insan yaşamına dair olduğu belirtilmektedir. Yaşamdaki en önemli sorunun zorlukları engelleme değil, zorluklar meydana geldiğinde onlarla başa çıkma konusunda başarılı olmak olduğu ifade edilmektedir. Bu yaklaşımda öğretilen terapötik stratejiler arasında problem çözme becerisini arttırmak da yer almaktadır. Bu kapsamda danışanların kurmaca problemler üzerinde çalışarak problem çözme becerisi konusunda gelişmeleri sağlanmaktadır. Bu çalışmalar sırasında çözümün tek “doğru” olmadığı, karmaşık yaşam sorunlarının olumsuz olduğu kadar olumlu sonuçlarının da mevcut olduğu ve belirsizliğin kabul edilmesinin önemli olduğu danışan tarafından anlaşılmaktadır (Lieberei ve Linden, 2011). Özetle, bilgelik ile problem odaklı başa çıkma stratejisi arasında, bu çalışmada da ortaya konulmuş olduğu gibi önemli düzeyde bir ilişki olduğu ve her ikisinin beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerde kendini toparlama gücü üzerindeki doğrudan ve dolaylı etkilerinin anlamlı olduğu belirtilebilir.

Sonuç ve öneriler

Bu araştırmada, beliren yetişkinlik döneminde bilgelik algısı ve stresle problem odaklı başa çıkma stratejisinin kendini toparlama gücü üzerindeki doğrudan ve dolaylı etkileri incelenmiştir. Araştırmanın bulguları alan yazın ile birlikte ele alındığında, bilgelik ile problem odaklı başa çıkma arasında olumlu ilişkilerin olduğu ve geliştirilen bilgelik terapisinin danışanların karşılaşmış oldukları problemleri değerlendirme süreçleri üzerinde becerilerini arttırmayı hedeflediği görülmektedir. Bilgelik, farklı kuramsal yaklaşımlarda farklı tanımlara sahip olabilen, çok boyutlu bir yapıdır. Webster'ın (2003) kavramsallaştırma biçimine göre bilgeliğin duygu düzenleme, kritik yaşam deneyimleri, anımsama/yansıtıcılık ve açıklık gibi bileşenleri mevcuttur. Dolayısıyla bu yapının geliştirilmesi hedeflendiğinde, bireylerle çok boyutlu çalışmalar yürütülmesi gerektiği belirtilebilir. Özetle, beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerde kendini toparlama gücünün desteklenmesinde doğrudan ve dolaylı manidar etkileri olan bilgeliğin ve problem odaklı başa çıkma stratejisinin önemli rolleri olabildiği; ayrıca bu iki bağımsız değişken arasında da manidar ve olumlu yönde ilişki olduğu ortaya konulmuştur.

Araştırmanın sınırlılıkları üzerinde düşünüldüğünde, araştırma verilerinin Covid-19 salgınının yeni ortaya çıktığı ve bireysel ve toplumsal kaygının en yüksek düzeyde yaşandığı dönem olan Temmuz-Ağustos 2020 ile Ocak 2021 tarihleri arasında toplanması çalışma açısından bir sınırlılık olarak değerlendirilebilir. Özellikle Temmuz-Ağustos 2020 tarihlerinde salgın çok hızlı iken ve aşı henüz geliştirilemediği için yüz yüze ulaşılan katılımcıların araştırmacıya yanıt vermeyi reddetme eğiliminin artma ve içten yanıt vermek için zaman ayırma eğilimlerinin azalma olasılığı bulunmaktadır.

Bulgulardan hareketle, beliren yetişkinlik döneminde stres verici yaşam olaylarının olumsuz etkisini kontrol etmede bilgeliği destekleyici psiko-eğitim çalışmaları ile problem odaklı başa çıkma stratejisini destekleyen psiko-eğitim çalışmalarının önleyici ve güçlendirici etkisi olabileceği ifade edilebilir.

Resilience, Wisdom and Problem-Focused Coping in Emerging Adulthood: A Path Analysis

Özden Turgut*

Introduction

Emerging adulthood is a period of life in which people might feel anxious and depressed (Arnett, 2019). There might be a threat of destruction about personal and social resources (Yaroslavsky et al., 2013). The critical developments in this period can cause both positive strengthening and negative maladaptive consequences (Morgan, 2018). Thus, it is of critical importance to show sufficient resilience despite the negative experiences in this period of life.

This study aims to test whether a hypothetical model about the self-assessed wisdom, problem-focused stress coping and resilience of emerging adults can be validated. The hypothetical model being tested is set forth on the basis of the Coping Model as an Adaptive Process created by Skinner and Zimmer-Gembeck.

Adaption, as indicated in this model, is conceptualized as a mechanism which emerges through the challenging transactions that go beyond an individual's resources (Skinner and Edge, 1998). As regulatory subsystems integrate, general coping mechanisms come together developmentally. In this way, the individual plays an active role against the challenges and his/her effort shapes his/her development (Skinner and Zimmer-Gembeck, 2007).

It is indicated that supporting individuals about acquiring coping strategies gives them the power of guiding their own development. Functional coping can help the individual to choose the optimal

* Assist. Prof., Afyon Kocatepe University, Faculty of Education, ozden5@hotmail.com, ORCID: 0000-0003-3620-8869

challenging contexts, to move away from hard situations, to shape the environmental demands which cannot be blocked, to assess the situation optimistically, realistically and flexibly (Skinner and Edge, 1998). According to this perspective, a person has an attitude which makes him/her evaluate his/her own resources and aware of the conditions that he/she is in. This attitude necessitates the presence of wisdom and, when necessary, utilizing problem-focused stress coping.

Wisdom is characterized as a specific kind of problem-solving (Linden et al., 2019). Thus, it is projected that there can be a significant relationship between self-assessed wisdom and problem-focused stress coping. Self-assessed wisdom and problem-focused stress coping can have an effect on the resilience of a person after a stressful life-event. The hypothetical model aforementioned is discussed within the concepts of self-assessed wisdom and problem-focused stress coping in emerging adulthood.

The research model is correlational. This study employed the Structural Equation Modeling (SEM) and it encompasses the variables “resilience”, “self-assessed wisdom” and “problem-focused stress coping strategy”. SEM is a set of statistical techniques which test the series of relations between one/more than one dependent variable and one/more than one independent variable. Path analysis is a specific type of SEM and it is a confirmatory technique. In this technique, a model is estimated, evaluated and when necessary, it is modified (Ullman, 2015).

The sample consists of 375 people who are between the ages of 18 and 29 and who have told that they have experienced at least one stress-invoking life-event. The Resilience Scale, Coping with Stress Scale, Self-Assessed Wisdom Scale and a personal information form were administered to the participants.

Data Analysis

The data gathered was statistically analysed in IBM SPSS and LISREL 8 (Jöreskog and Sörbom, 1996). The relationships between the variables were investigated by using SEM. Before the analyses, the assumptions for the multivariate statistical techniques were checked. Outliers, missing values, normality, linearity and homoscedasticity assumptions were checked (Tabachnick and Fidell, 2015).

Findings

The findings revealed that self-assessed wisdom in emerging adulthood has an effect on problem-focused coping and problem-focused coping has an effect on resilience. It is revealed that self-assessed wisdom explains the 58% of the total variance of problem-focused coping and 38% of the total variance of resilience. Besides, it is revealed that problem-focused coping explains 65 % of the total variance of resilience. The findings of the research are discussed in reference to the relevant literature.

Discussion

In this study, a hypothetical model which is based on SEM was tested with self-assessed wisdom and problem-focused stress coping having an effect on resilience in emerging adulthood. In conclusion, it was found that self-assessed wisdom and problem-focused stress coping predict resilience in emerging adulthood; and also the indirect role of self-assessed wisdom is significant on resilience. When the findings in the literature are examined, it is seen that there are positive relations between wisdom and problem-focused stress coping. In summary, in supporting the resilience of emerging adults,

wisdom and problem-focused stress coping can have important roles; and also there are significant positive relations between these two independent variables. As a conclusion, psycho-educational programs which support wisdom for managing the negative effects of stressful life-events and also for strengthening problem-focused stress coping can have preventive effects in emerging adulthood.

Kaynakça/References

- Achenbaum, W.A. ve Orwoll, L. (1991). Becoming wise: A psycho-gerontological interpretation of the Book of Job. *The International Journal of Aging and Human Development*, 32(1), 21-39. <https://doi.org/10.2190/419R-X8F-C-Q6NE-0M85>
- Alpar, R. (2017). *Uygulamalı çok değişkenli istatistiksel yöntemler*. (5. Baskı). Detay Yayıncılık.
- Anderson, J.C. ve Gerbing, D.W. (1984). The effect of sampling error on convergence, improper solutions and goodness-of-fit indices for maximum likelihood confirmatory factor analysis. *Psychometrika*, 49(2), 155-173. <https://doi.org/10.1007/BF02294170>
- Ardel, M. ve Jeste, D.V. (2018). Wisdom and hard times: The ameliorating effect of wisdom on the negative association between adverse life events and well-being. *Journals of Gerontology: Psychological Sciences*, 73(8), 1374-1383. <https://doi.org/10.1093/geronb/gbw137>
- Ardel, M. ve Jeste, D.V. (2018). Wisdom and hard times: The ameliorating effect of wisdom on the negative association between adverse life events and well-being. *Journals of Gerontology: Psychological Sciences*, 73(8), 1374-1383. <https://doi.org/10.1093/geronb/gbw137>
- Arnett, J.J. (1998). Learning to stand alone: The contemporary American transition to adulthood in cultural and historical context. *Human Development*, 41, 295-315. <https://doi.org/10.1159/000022591>
- Arnett, J.J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55(5), 469-480. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.5.469>
- Arnett, J.J. (2014). Presidential address: The emergence of emerging adulthood: A personal history. *Emerging Adulthood*, 2(3), 155-162. <https://doi.org/10.1177/2167696814541096>
- Arnett, J.J. (2019). Conceptual foundations of emerging adulthood. In J.L. Murray & J.J. Arnett (Eds.) *Emerging adulthood and higher education: A new student development paradigm* (pp. 11-24). Routledge.
- Atak, H. (2011). Yetişkinliğe aşamalı geçiş: Beliren yetişkinlik tek bir ana yol mu?. *İlköğretim Online*, 10(1), 51-67. <http://dergipark.org.tr/pub/ilkonline/issue/8593/106846>
- Avey, J.B., Luthans, F., Hannah, S.T., Sweetman, D. & Peterson, C. (2012). Impact of employees' character strengths of wisdom on stress and creative performance. *Human Resource Management Journal*, 22(2), 165-181. <https://doi.org/10.1111/j.1748-8583.2010.00157.x>
- Baltes, P.B. ve Staudinger, U.M. (2000). Wisdom: A metaheuristic (pragmatic) to orchestrate mind and virtue toward excellence. *American Psychologist*, 55(1), 122-136. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.122>
- Benight, C.C. ve Bandura, A. (2004). Social cognitive theory of posttraumatic recovery: The role of perceived self-efficacy. *Behaviour Research and Therapy*, 42(10), 1129-1148. <https://doi.org/10.1016/j.brat.2003.08.008>
- Bentler, P.M. (1990). Comparative fit indexes in structural models. *Psychological Bulletin*, 107(2), 238-246. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.107.2.238>
- Billings, A.G. ve Moos, R.H. (1981). The role of coping responses and social resources in attenuating the stress of life events. *Journal of Behavioral Medicine*, 4(2), 139-157. <https://doi.org/10.1007/BF00844267>
- Boomsma, A. (1985). Nonconvergence, improper solutions, and starting values in LISREL maximum likelihood estimation. *Psychometrika*, 50(2), 229-242. <https://doi.org/10.1007/BF02294248>
- Bowen, E., Ball, A., Jones, A.S. & Irish, A. (2020). Striving and dreaming: A grounded theory of the transition to adulthood for cross-systems youth. *Youth & Society*, 52(6), 1006-1032. <https://doi.org/10.1177/0044118X18791869>
- Box, G.E.P. (1979). Some problems of statistics and everyday life. *Journal of the American Statistical Association*, 74(365), 1-4. <https://doi.org/10.1080/01621459.1979.10481600>

- Browne, M.W. ve Cudeck, R. (1992). Alternative ways of assessing model fit. *Sociological Methods & Research*, 21(2), 230-258. <https://doi.org/10.1177/0049124192021002005>
- Browne, M.W., MacCallum, R.C., Kim, C.T., Andersen, B.L. & Glaser, R. (2002). When fit indices and residuals are incompatible. *Psychol Methods*, 7(4), 403-421. <https://doi.org/10.1037/1082-989X.7.4.403>
- Cantrell, D.J. ve Sharpe, K. (2015). Practicing practical wisdom. *Mercer L. Rev.*, 67, 331. <http://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/mercer67&div=25&id=&page=>
- Carver, C.S., Scheier, M.F. & Weintraub, J.K. (1989). Assessing coping strategies: A theoretically based approach. *Journal of Personality and Social Psychology*, 56, 267-283. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.56.2.267>
- Chen, Y., Peng, Y., Xu, H. & O'Brien, W.H. (2018). Age differences in stress and coping: Problem-focused strategies mediate the relationship between age and positive affect. *The International Journal of Aging and Human Development*, 86(4), 347-363. <https://doi.org/10.1177/0091415017720890>
- Çokluk, Ö., Şekerciöglü, G. & Büyükoztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik* (2. Baskı). Pegem Akademi.
- Erkuş, A. (2017). *Davranış Bilimleri için bilimsel araştırma Süreci* (5. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Etezadi, S. ve Pushkar, D. (2013). Why are wise people happier? An explanatory model of wisdom and emotional well-being in older adults. *Journal of Happiness Studies*, 14, 929-950. <https://doi.org/10.1007/s10902-012-9362-2>
- Folkman, S. ve Lazarus, R.S. (1988). Coping as a mediator of emotion. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54(3), 466-475. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.54.3.466>
- Folkman, S., Lazarus, R.S., Pimley, S. & Novacek, J. (1987). Age differences in stress and coping processes. *Psychology and Aging*, 2(2), 171-184. <https://doi.org/10.1037/0882-7974.2.2.171>
- Glück, J. ve Bluck, S. (2018). The development of wisdom: New cross-sectional and longitudinal evidence. *Innovation in Aging*, 2, 552-553. doi: 10.1093/geroni/gy023.2041
- Grossmann, I., Gerlach, T.M. & Denissen, J.J.A. (2016). Wise reasoning in the face of everyday life challenges. *Social Psychological and Personality Science*, 7(7), 611-622. <https://doi.org/10.1177/1948550616652206>
- Herrman, H., Stewart, D.E., Diaz-Granados, N., Berger, E.L., Jackson, B. & Yuen, T. (2011). What is resilience?. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 56(5), 258-265. <https://doi.org/10.1177/070674371105600504>
- Himmel, J.P. (2015). *The understanding and promotion of resilience in college students*. (Unpublished doctoral dissertation). Antioch University.
- Hooper, D., Coughlan, J. & Mullen, M. (2008). Evaluating model fit: A synthesis of the structural equation modeling literature. In A. Brown (Ed.) *7th European Conference on Research Methodology for Business and Management Studies*, pp. 195-200. Academic Publishing Limited.
- Hoyle, R.H. ve Smith, G.T. (1994). Formulating clinical research hypotheses as structural equation models: A conceptual overview. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 62(3), 429-440. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.62.3.429>
- Hu, L.T. ve Bentler, P.M. (1995). Evaluating model fit. In R.H. Hoyle (Ed.), *Structural equation modeling: Concepts, issues, and applications*, pp. 76-99. Sage Publications, Inc.
- Hu, L.T. ve Bentler, P.M. (1998). Fit indices in covariance structure modeling: Sensitivity to underparameterized model misspecification. *Psychological Methods*, 3(4), 424-453. <https://doi.org/10.1037/1082-989X.3.4.424>
- Hu, L. ve Bentler, P.M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 6(1), 1-55. <https://doi.org/10.1080/10705519909540118>
- Jöreskog, K.G. ve Sörbom, D. (1996). *LISREL 8 User's reference guide*. SSI, Inc.
- Karasar, N. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. (21. Baskı). Nobel Yayın Dağıtım.
- Klein, D.N., Glenn, C.R., Kosty, D.B., Seeley, J.R., Rohde, P. & Lewinsohn, P.M. (2013). Predictors of first lifetime onset of major depressive disorder in young adulthood. *Journal of Abnormal Psychology*, 122(1), 1-6. <https://doi.org/10.1037/a0029567>
- Law, A. ve Staudinger, U.M. (2016). Eudaimonia and wisdom. In *Handbook of eudaimonic well-being* (pp. 135-146). Springer.
- Lazarus, R.S. (1996). The role of coping in the emotions and how coping changes over the life course. In C. Magai & S. H. McFadden (Eds.), *Handbook of emotion, adult development and aging* (pp. 289-306). Academic Press.

- Leipold, B., Munz, M. & Michele-Malkowsky, A. (2019). Coping and resilience in the transition to adulthood. *Emerging Adulthood*, 7(1), 12-20. <https://doi.org/10.1177/2167696817752950>
- Lieberei, B. ve Linden, M. (2011). Wisdom psychotherapy. In *Embitterment* (pp.208-219). Springer.
- Linden, M. (2008). Posttraumatic embitterment disorder and wisdom therapy. *Journal of Cognitive Psychotherapy*, 22(1), 4-14. doi: 10.1891/0889.8391.22.1.4
- Linden, M. (2014). Promoting resilience and well-being with wisdom and wisdom therapy. In *Increasing psychological well-being in clinical and educational settings* (pp.75-90). Springer.
- Linden, M. (2017). *Verbitterung und posttraumatische verbitterungsstörung. Fortschritte in der psychotherapie*. Hogrefe Publishing.
- Linden, M. (2020). Euthymic suffering and wisdom psychology. *World Psychiatry*, 19(1), 55-56. doi: 10.1002/wps.20718
- Linden, M., Lieberei, B. & Noack, N. (2019). Wisdom attitudes and coping in life of psychosomatic patients. *Psychother Psych Med*, 69, 332-338. doi: 10.1055/a-0813-2040
- Lourenço, O.M. (2016). Developmental stages, Piagetian stages in particular: A critical review. *New Ideas in Psychology*, 40, 123-137. <https://doi.org/10.1016/j.newideapsych.2015.08.002>
- Luthar, S.S. (1991). Vulnerability and resilience: A study of high risk adolescents. *Child Development*, 62, 600-616. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1991.tb01555.x>
- MacCallum, R.C. ve Austin, J.T. (2000). Applications of structural equation modeling in psychological research. *Annual Review of Psychology*, 51, 201-226. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.51.1.201>
- MacCallum, R.C., Browne, M.W. & Sugawara, H.M. (1996). Power analysis and determination of sample size for covariance structure modeling. *Psychological Methods*, 1(2), 130-149. psycnet.apa.org/buy/1996-04469-002
- MacCallum, R.C. ve Hong, S. (1997). Power analysis in covariance structure modeling using GFI and AGFI. *Multivariate Behavioral Research*, 32(2), 193-210. https://doi.org/10.1207/s15327906mbr3202_5
- Maslow, A.H. (2000). *The Maslow business reader* (Ed. D.C. Stephens). John Wiley & Sons, Inc.
- Masten, A.S. ve Coatsworth, J.D. (1998). The development of competence in favorable and unfavorable environments. *American Psychologist*, 53(2), 205-220. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.53.2.205>
- McDonald, R.P. ve Ho, M.H.R. (2002). Principles and practice in reporting structural equation analyses. *Psychological Methods*, 7(1), 64-82. <https://doi.org/10.1037/1082-989X.7.1.64>
- Meeks, T.W. ve Jeste, D.V. (2009). Neurobiology of wisdom. *Arch Gen Psychiatry*, 66(4), 355-365. doi:10.1001/archgenpsychiatry.2009.8
- Mitchell, R.E., Cronkite, R.C. & Moos, R.H. (1983). Stress, coping and depression among married couples. *Journal of Abnormal Psychology*, 92(4), 433-448. <https://doi.org/10.1037/0021-843X.92.4.433>
- Morgan, E.M. (2018). Does your research really matter? Revitalizing public engagement in the study of emerging adulthood. *Emerging Adulthood*, 1-8. DOI:10.1177/2167696818782308
- Nielsen, J., Saliger, J., Folkerts, A.K., Eschweiler, M., Sayn-Reutelsterz, C., Kalbe, E. & Karbe, H. (2022). The role of wisdom and self-management skills for coping with fear of progression among patients with multiple sclerosis with moderate disability: Results from a cross-sectional study. *Journal of Affective Disorders Report*, 8. <http://doi.org/10.1016/j.jadr.2022.100311>.
- Özbay, Y. ve Aydoğan, D. (2020). Cumulative risk factors and family relationship quality in understanding Turkish emerging adults' resilience. *Journal of Adult Development*, 27, 95-107. <https://doi.org/10.1007/s10804-019-09344-x>
- Penley, J.A., Tomaka, J. & Wiebe, J.S. (2002). The association of coping to physical and psychological health outcomes: A meta-analytic review. *Journal of Behavioral Medicine*, 25(6), 551-603. <https://doi.org/10.1023/A:1020641400589>
- Rodenhizer, K.A.E., Edwards, K.M., Camp, E.E. & Murphy, S.B. (2021). It's HERstory: Unhealthy relationships in adolescence and subsequent social and emotional development in college women. *Violence Against Women*, 27(9), 1337-1360. <https://doi.org/10.1177/1077801220937787>
- Schermelleh-Engel, K. ve Moosbrugger, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods of Psychological Research Online*, 8(2), 23-74. <http://www.mpr-online.de>

- Schindler, I. ve Staudinger, U.M. (2005). Lifespan perspectives on self and personality: The dynamics between the mechanics and pragmatics of life. In W. Greve, K. Rothermund & D.Wentura (Eds.), *The adaptive self: Personal continuity and intentional self-development*, pp.3-30. Hogrefe & Huber Publishers.
- Shevlin, M. ve Miles, J.N.V. (1998). Effect of sample size, model specification and factor loadings on the GFI in confirmatory factor analysis. *Personality and Individual Differences*, 25, 85-90. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(98\)00055-5](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(98)00055-5)
- Shifren, K., Bauserman, R.L., Blackwood, J., Coles, A. & Hillman, A. (2015). Personality and mental health: A comparison of emerging adult women from divorce and intact families. *Journal of Adult Development*, 22, 221-229. <https://doi.org/10.1007/s10804-015-9213-6>
- Skinner, E. ve Edge, K. (1998). Reflections on coping and development across the lifespan. *International Journal of Behavioral Development*, 22(2), 357-366. doi: 10.1080/016502598384414
- Skinner, E.A. ve Zimmer-Gembeck, M.J. (2007). The development of coping. *Annual Review of Psychology*, 58, 119-144. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.58.110405.085705>
- Staudinger, U.M., Marsiske, M. & Baltes, P.B. (1995). Resilience and reserve capacity in later adulthood: Potentials and limits of development across the life span. In D. Cicchetti & D. Cohen, *Developmental Psychopathology Vol.2*, pp.801-847. Wiley.
- Sümer, N. (2000). Yapısal eşitlik modelleri: Temel kavramlar ve örnek uygulamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(6), 49-74. psycnet.apa.org/record/2006-04302-005
- Tabachnick, B.G. ve Fidell, L.S. (2015). *Çok değişkenli istatistiklerin kullanımı*. (Altıncı basımdan çeviri, M. Baloğlu, Çev.). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Terzi, Ş. (2006). Kendini Toparlama Gücü Ölçeği'nin uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(26), 77-86. app.trdizin.gov.tr/makale/TORNeU1UVTE
- Terzi, Ş. (2008). Üniversite öğrencilerinde kendini toparlama gücünün işsel koruyucu faktörlerle ilişkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35, 297-306. efdergi.hacettepe.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/562-published.pdf
- Turgut, Ö. ve Nazlı, S. (2021). Kendine Yönelik Bilgelik Algısı Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 57, 425-448. dergipark.org.tr/en/pub/maeuefd/issue/60050/638315
- Türküm, S. (2002). Stresle Başa Çıkma Ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(18), 25-34. earsiv.anadolu.edu.tr/xmlui/handle/11421/14971
- Ullman, J.B. (2015). Yapısal eşitlik modellemesi. *Çok değişkenli istatistiklerin kullanımı içinde*, Ed. B.G. Tabachnick ve L.S. Fidell, ss.681-785 (Altıncı basımdan çeviri, M. Baloğlu, Çev.). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Wagnild, G.M. ve Young, H.M. (1993). Development and psychometric evaluation of the Resilience Scale. *Journal of Nursing Measurement*, 1(2), 165-178. psycnet.apa.org/record/1996-05738-006
- Webster, J. D. (2003). An exploratory analysis of Self-Assessed Wisdom Scale. *Journal of Adult Development*, 10(1),13-22. <https://doi.org/10.1023/A:1020782619051>
- Webster, J. D. (2007). Measuring the character strength of wisdom. *The International Journal of Aging and Human Development*, 65(2), 163-183. <https://doi.org/10.2190/AG.65.2.d>
- Weststrate, N.M. ve Glück, J. (2017). Hard-earned wisdom: Exploratory processing of difficult life experience is positively associated with wisdom. *Developmental Psychology*, 53(4), 800-814. <https://doi.org/10.1037/dev0000286>
- Yaroslavsky, I., Pettit, J. W., Lewinsohn, P. M., Seeley, J. R. & Roberts, R. E. (2013). Heterogeneous trajectories of depressive symptoms: Adolescent predictors and adult outcomes. *Journal of Affective Disorders*, 148(2-3), 391-399. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2012.06.028>

Examination of the Differences in Licensed Athletes' Personal Beliefs in Relation to Some Socio-demographic Characteristics

Yunus İçer*

Binnaz Kıran**

Abstract

Objective: This study was carried out to examine the personality beliefs of licensed athletes according to sports branch, type of sport and gender. In addition, it is aimed to make some contributions to the literature since personality beliefs in athletes have not been studied before.

Methods: This study was conducted by using the survey model. The study group consisted of 154 licensed athletes aged 15 and over. A Personal Information Form and the Personality Belief Scale Short Form were used to collect data in the study. SPSS 22.0 package program was used in the analysis of the data.

Results and Suggestions: When the personality beliefs of licensed athletes were examined according to the sports branch variable, no significant difference was found in the sub-dimensions of schizoid, paranoid and antisocial personality beliefs. Narcissistic, histrionic, and borderline sub-dimensions scores were found to vary significantly. When examined according to the variables of doing team sports or individual sports, no significant difference was found between these two groups in all the personality belief sub-dimensions. When examined according to the gender variable, only the obsessive/compulsive subscale scores were found to vary significantly depending on gender in favour of the male athletes. Comparing personality beliefs with those who do not do sports can be useful in determining whether doing sports is effective in personality beliefs. Examining the personality beliefs of athletes according to their success can contribute to the field of sports and exercise psychology.

Keywords: Personality, Sport, Personality Beliefs, Athlete

* Isparta Provincial Directorate of Youth and Sports, Sports Psychologist, yunusicer@icloud.com ORCID: 0000-0002-7566-9126

** Mersin University, Faculty of Education, Department of Guidance and Psychological Counseling, binkiran2009@gmail.com ORCID: 0000-0001-5330-1868

Öz

Amaç: Bu çalışma, lisanslı sporcuların kişilik inançlarının sporun branşı, sporun türü ve sporcunun cinsiyeti değişkenlerine göre incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Ayrıca yapılan literatür taramasında sporcularda kişilik inançlarını araştıran bir çalışmaya rastlanmadığından bu çalışmanın literatüre bir yenilik sunması amaçlanmaktadır.

Yöntem: Bu araştırma tarama modeli ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma grubunu 15 yaş ve üzeri 154 lisanslı sporcu oluşturmuştur. Araştırmada Kişisel Bilgi Formu ve Kişilik İnanç Ölçeği Kısa Formu kullanılmıştır. Araştırmanın veri analizinde SPSS 22.0 paket programı kullanılmıştır.

Sonuç ve Öneriler: Araştırma sonucunda lisanslı sporcuların kişilik inançları spor branşı değişkenine göre incelendiğinde şizoid, paranoid ve antisosyal kişilik inançlarının alt boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Narsisistik, histrionik ve borderline alt boyut puanları anlamlı olarak farklılık göstermiştir. Takım sporu ya da bireysel spor değişkenine göre incelendiğinde bu iki grup arasında tüm kişilik inanç alt boyutlarında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde erkek sporcuların obsesif/kompulsif alt ölçek puanları kadın sporculara göre istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Kişilik inançlarının spor yapmayanlarla karşılaştırılması, spor yapmanın kişilik inançlarında etkili olup olmadığını belirlemede faydalı olabilir. Sporcuların başarılarına göre kişilik inançlarının incelenmesi spor ve egzersiz psikolojisi alanına katkı sağlayabilir.

Anahtar Kelimeler: Kişilik, Spor, Kişilik İnançları, Sporcu

Introduction

Since the beginning of the history of mankind, human behavior has attracted great attention and the underlying causes of different behaviors have been the subject of research. Many definitions have been made regarding the concept of personality. Allport defines personality as “a dynamic organization consisting of a psychophysiological construct that determines the adaptation of the individual to his/her unique environment” (Gerring & Zimbardo, 2014). According to Eysenck, the three basic dimensions of personality are extraversion, neuroticism and psychoticism (Francis & Jackson, 2004). In other words, personality is defined as the characteristics and tendencies that determine the similarities and differences in the psychological reactions (emotions, thoughts, behaviors) of individuals and that are continuous in a way that cannot be explained only by the biological situation or the social environment (Berens, 1999). When all these definitions are investigated, it is thought that personality can be divided into several dimensions and they have different characteristics and these characteristics can be measured.

Although the cognitive-behavioral approach is newer than other theories, it has emerged with the development and change of old theories. According to George Kelly (1905-1967), one of the early cognitive theorists, expectations and predictions form the basis of the human mind. He stated that each individual observes human relations and as a result of these observations develops theories and

models like a scientist (Türkçapar, 2018; Türkçapar, & Sargin 2012; Özdel, 2015). According to Kelly, the categories that people create to make sense of the world are called constructs. While Kelly only uses conscious constructs, contemporary cognitive theorists deal with both conscious and unconscious cognitive constructs (Topcu-Uzer & Tanrıkulu 2017). Consequently, cognitive theorists state that personality can be understood by examining the processes of people's interpretation and evaluation of events.

The cognitive theory basically gives significance to the way events are perceived and interpreted rather than the events themselves. Cognitive theory explains the information processing on the basis of sense, perception and cognition. How the person sees herself/himself has a central role in determining and forming the behavior and the personal world (Türkçapar, 2018; Benjamin et al., 2011).

Personality beliefs, the dependent variable of this study, refer to both the individual's beliefs about herself/himself and her/his basic beliefs about emotion, behavior and the other world (Leahy et al., 2005). Personality beliefs, which are related to individual differences, affect a person's behavior and relationship with others. In particular, general beliefs about how the world works and what it is like guide our social behavior and significantly shape our expectations about the consequences of our actions (Chen et al., 2006).

The cognitive theory emphasizes that a person's dysfunctional beliefs play a significant role in personality disorders. Beck et al. (2003) in their study investigating the schemas and basic beliefs of people diagnosed with personality disorders associated each personality disorder with individual dysfunctional beliefs. Dysfunctional beliefs lead to misinterpretation of reality (Pretzer & Beck, 2006). Beck et al. (2001) stated that personality disorders are based on dysfunctional beliefs specific to the individual. Personality beliefs refer to both one's beliefs about oneself and one's basic beliefs about feelings, behaviors and the other world (Leahy et al., 2005). According to this approach, people's feelings and behaviors are related to how they make sense of the event, how they interpret it, and how they evaluate it.

According to the cognitive model, personality disorders occur as a result of a person's dysfunctional beliefs (Beck et al., 2003). According to cognitive theory, it is believed that dysfunctional beliefs and schemes underlying the patient's behaviors and emotions play an important role in personality disorders (Beck et al., 1990). This view assumes that each of the personality disorders is characterized by a certain set of beliefs. This suggests that each personality disorder consists of unique beliefs, assumptions and strategies for dealing with perceived vulnerable situations (Strack, 2005).

According to DSM-V, personality disorders are an ongoing pattern of internal life and behavior that deviates significantly from the characteristics expected from the culture in which the person lives (American Psychiatric Association, 2013). This pattern manifests itself in at least two of the four areas (interpersonal functionality, cognition, impulse control, and affection).

DSM-V (American Psychiatric Association, 2013) describes 10 personality disorders in three clusters: Persons in Cluster A (paranoid, schizoid, and schizotypal) have an odd or eccentric-unusual

appearance. People in Cluster B (narcissistic, histrionic, borderline, and antisocial) are individuals who experience varying, superficial, emotional, dramatic and attention-seeking interpersonal conflicts. Persons in Cluster C (avoidant, dependent, and obsessive-compulsive) are generally high in anxiety and nervousness.

Studies on personality have revealed that personality is also shaped by life experiences. Psychologists have studied the personality traits of successful athletes. When the first sports and exercise psychology laboratories were developed at the beginning of the twentieth century, personality was defined as an important factor affecting development and success in sports (Allen et al., 2013).

The three main subjects of studies conducted by personality psychologists are individual differences, motivation and integrity. These three issues were generally associated with sports and exercise psychology, with a focus on individual interest and motivation (Coulter et al., 2016). One of the most researched subjects in sports and exercise psychology is the developmental characteristics of individuals. The role of sports and physical activity in the development of children and adolescents is thought to be effective throughout adulthood and beyond. In addition, sports and exercise psychology can help clarify the stability of personality and its change in adulthood (Doğan et al., 1994).

A lot of research has been done about sports, which is in almost every area of our lives. Sport is not only a phenomenon that develops physical characteristics, but its interaction with psychology aroused curiosity. There are two views on this matter. First, sport preferences vary according to personality differences. Second, personality is shaped according to the sport. Considering that personality traits advance from childhood and sports are started at a young age, it is thought that the behavior of doing sports can shape personality traits.

There are some studies on personality differences between athletes and non-athletes (Carter and Shannon, 1940), descriptive personality traits of female athletes (Fleming, 1934), personality differences among athletes competing in different sports (Booth, 1958), the relationship between sports and exercise participation and personality traits (Fauquier, 1940) and the effect of personality on performance outcomes and performance quality (La Place, 1954; Allen et al., 2013). It is estimated that more than 1,000 studies on personality in sports were published in the 1960s and 1970s alone (Fisher, 1984). Interestingly, very little work has been done in recent years to investigate personality in sports. Besides, some of the fundamental questions raised in the early twentieth century still have not been fully answered (Allen et al., 2013). Conversely, Vanden-Auweele et al. (2001) suggested that researchers should shift their interests to more specific areas such as trait anxiety, optimism, toughness, and mental toughness. When the literature is examined, no research has been found in which sports and personality beliefs are examined together in the relevant literature.

In this study, it was aimed to examine the personality beliefs of licensed athletes. For this purpose, answers to the following questions were sought.

1. Is there a significant difference between the personality belief sub-dimensions of licensed athletes depending on the sports branch they do?

2. Is there a significant difference between personality belief sub-dimensions depending on the type of sport (team sport, individual sport) that licensed athletes do?
3. Is there a significant difference between the personality belief sub-dimensions of licensed athletes depending on the gender variable?

Although personality beliefs predict personality disorders according to cognitive behavioral theory, it is not a sufficient criterion for detecting personality disorders. Therefore, the aim of this study is not to detect personality disorders, but only to evaluate existing personality beliefs.

Although it is accepted from the beginning that biological factors are effective to a certain extent in the formation of personality, psychosocial factors have a role in shaping the personality at least as much as the biological factors (DSM-IV-TR 2008). One of the psychosocial factors is doing sports. Comparative examination of the personality beliefs of those who do sports will be useful in terms of looking at the relationship between personality beliefs and sports behavior.

Many researchers have examined the concept of personality in athletes. However, in the literature review, no study examining personality beliefs in sports was found. Thus, this study will make some contributions to the literature.

In this study, it was investigated whether the personality beliefs of licensed athletes changed depending on the sports branch, type of sport and gender.

Method

Model

Descriptive studies describe a situation being investigated as completely and precisely as possible. Survey method is a method frequently used in studies carried out in the field of education in terms of summarizing the characteristics of individuals and groups, their abilities, preferences and behaviors (Büyükköztürk et al., 2017). The current study employed the survey model used to describe a past or present situation as it was/is.

Research Procedure

First of all, ethics committee approval was obtained. Then, necessary permissions were obtained from the Isparta Provincial Directorate of Youth and Sports, where the study would be conducted. Necessary permissions were obtained from M. Hakan Türkçapar, who adapted the Personality Belief Scale Short Form to Turkish, in order to use the scale in the current study. Then, the collected data were analyzed with the SPSS 22.0 program package.

Participants

The study group consists of licensed athletes aged 15 and over who are regularly interested in any sports branch in Isparta Provincial Directorate of Youth and Sports. In the analysis, 3 forms determined to include outliers were excluded from the study. Permission was obtained from the parents of the participants under the age of 18. Ethics committee approval was obtained for the study. Permission was obtained from the institution where the study would be conducted. The sociodemographic information of the 154 participants evaluated in the data analysis is given in Table 1.

Table 1. Distribution of Sociodemographic Characteristics of the Individuals in the Sample Group

		n	%
Gender	Woman	21	43.5
	Man	27	56.5
Sport Branch	Athletics	21	13.6
	Basketball	27	17.5
	Taekwondo	32	20.8
	Volleyball	20	13
	Goalball	10	6.5
	Other	44	28.6
Type of Sport	Team Sport	64	41.6
	Individual Sport	90	58.4

Table 1 shows the sociodemographic characteristics of the sample group.

Data Analysis

Before the analysis of the data, outlier analysis was performed first and 3 forms determined to have outliers were excluded from the scope of analysis. In this study, SPSS 22.0 Program Package was used in the analysis of the data obtained by using the Personal Information Form and the Personality Belief Scale Short Form. The assumptions of parametric tests were examined to decide whether to use parametric or non-parametric analysis techniques. Normality assumption was checked by calculating the skewness coefficients. Since the skewness coefficient was observed to be between -1 and +1 in the analysis, the distribution was accepted to be normal. In the analysis, it was observed that the variances are homogeneous. In order to determine whether the scores taken from the sub-dimensions of the Personality Belief Scale Short Form of the licensed athletes participating in the study vary depending on the variables of gender, type of sport (team sport or individual sport) and whether doing or not doing any sports, an independent samples t-test was used. One-way analysis of variance (ANOVA) was used to determine whether the scores taken from the sub-dimensions of the scale by the licensed athletes participating in the study vary significantly depending on the branch of the sport. The source of the difference between the means was analyzed with Sidak and LSD (Least Significant Differences) tests. Sidak and LSD tests were used to determine the source of the difference between the means. The reason for choosing the Sidak test is that it imposes stricter limitations on the amount of error, takes into account the equality of variance, and does not require the number of groups to be equal (Kayri, 2009). The reason for using the LSD test is that LSD is a Post Hoc test sensitive to even the smallest differences (Lee and Lee, 2018).

Data Collection Tools

In accordance with the purpose of the study, the Personality Belief Scale Short Form and Personal Information Form were used as data collection tools.

Personality Belief Scale Short Form

The original form of the Personality Belief Scale used in the current study is the Personality Belief Questionnaire (PBS) developed by Beck and Beck (1991) based on the cognitive behavioral model to explain personality and personality disorders. Trull et al. (1993) applied the PBQ to university students and found that the internal consistency value varies between 0.77 and 0.93. PBQ consists of 126 items in its first form. Butler et al. (2007) created the Personality Belief Questionnaire Short Form (PBQ-SF) with 65 items with high discrimination. Taymur et al. (2011) conducted the validity and reliability studies of the Turkish Personality Belief Scale-Short Form (PBS-SF). As a result of the internal consistency and reliability analyses, the Cronbach's Alpha value was found to be 0.92 (Taymur et al., 2011). In this study, the Cronbach's Alpha value was found to be 0.85.

Personal Information Form

The Personal Information Form is a 17-item form created to determine the socio-demographic characteristics of the participants (such as gender, age, sports status, education level).

Limitations

The study is limited to licensed athletes in Isparta Provincial Directorate of Youth and Sports. In addition, it is limited to the sports branches that exist within the directorate. The data of this study are limited to the qualities that the measurement tool measures.

Findings

The findings obtained as a result of the analyses are explained below in relation to the variables of the study.

Sports Branch Variable

Personality beliefs of licensed athletes were examined according to the sports branch variable. In order to evaluate whether the participants' scores taken from the sub-dimensions of PBS-SF vary significantly depending on the sports branch variable, the mean scores and standard deviations of the sub-dimensions were examined. Differences were determined according to the analysis and one-way analysis of variance (ANOVA) was performed to determine whether these differences were significant. The results of the one-way analysis of variance are given in Table 2.

Table 2. Results of the ANOVA Conducted to Determine Whether the Scores Taken from the Sub-dimensions of PBS-SF Vary Significantly Depending on the Sports Branch Variable

Personality Belief	Source of Variance	Sum of Squares	sd	Mean Square	f	p	Significant Difference
Schizoid	Between Groups	305.66	5	61.13	2.25	.053	-
	Within Groups	4002.55	147	27.23			
	Total	4308.21	152				

Paranoid	Between Groups	301.41	5	60.28	2.07	.071	-
	Within Groups	4280.51	147	29.12			
	Total	4581.92	152				
Antisocial	Between Groups	232.43	5	46.49	1.207	.31	-
	Within Groups	5663.23	147	38.53			
	Total	5895.67	152				
Narcissistic	Between Groups	349.89	5	69.98	2.361	.04	1>3,1>6. 3>6
	Within Groups	4356.23	147	29.63			
	Total	4706.12	152				
Histrionic	Between Groups	459.60	5	91.92	3.982	.00	1>3, 1>4
	Within Groups	3392.99	147	23.08			
	Total	3852.59	152				
Borderline	Between Groups	278.48	5	55.70	3.741	.00	1>2, 2>5
	Within Groups	2188.43	147	14.89			
	Total	2466.92	152				
Avoidant	Between Groups	75.44	5	15.09	.774	.57	-
	Within Groups	2864.09	147	19.48			
	Total	2939.53	152				
Dependent	Between Groups	330.00	5	66.01	3.16	.01	1>4
	Within Groups	3073.74	147	20.91			
	Total	3403.74	152				
Passive / Aggressive	Between Groups	173.99	5	34.80	1.44	.21	-
	Within Groups	3544.27	147	24.11			
	Total	3718.26	152				
Obsessive / Compulsive	Between Groups	371.79	5	74.36	2.49	.03	1>4,4>5
	Within Groups	4398.11	147	29.92			
	Total	4769.91	152				

The results of the variance analysis of the mean scores taken from the sub-dimensions of PBS-SF are given in Table 2. As a result of the one-way analysis of variance, the scores of the athletes in the schizoid, paranoid, antisocial, avoidant, and passive-aggressive sub-dimensions were found to not vary significantly depending on the sports branch variable. However, it was observed that the scores they got in the sub-dimension of narcissistic, histrionic, borderline, dependent, and obsessive/compulsive personality varied significantly depending on the sports branch variable.

Sidak test was used to determine the source of the significant difference obtained in the sub-dimensions of histrionic, borderline, dependent and obsessive/compulsive. Since the difference between the groups

in the narcissistic personality sub-dimension scores could not be determined in the Sidak test, the LSD post hoc test, which showed the smallest differences, was applied.

According to the results of the LSD test, it was observed that there was a significant difference between the scores of the participants who did sports classified as athletics and taekwondo and other categories (wrestling, weightlifting, mountaineering, etc.) in the narcissistic personality belief sub-dimension. The scores of the participants in the narcissistic personality belief sub-dimension who do sports in the athletics branch are significantly higher than the scores of the participants doing sports in the taekwondo and other categories.

In the analysis made according to the results of the Sidak test, it was observed that there was a significant difference in the scores of the histrionic personality sub-dimension between the scores of those who do sports in the athletics branch and those who do sports in the taekwondo and volleyball branches. According to these findings, the scores of the participants who do sports in the athletics branch are significantly higher than the scores of the participants who do sports in the taekwondo and volleyball branches in the histrionic personality sub-dimension.

In the borderline personality sub-dimension, according to the results of the Sidak test, it is observed that there is a significant difference between the participants in the basketball branch and the participants in the athletics and goalball branches. The scores of the participants who play sports in goalball and athletics branches are significantly higher than the scores of the participants who play basketball in the borderline personality belief sub-dimension.

According to the results of the sidak test performed for the addicted personality belief sub-dimension, it was observed that there is a significant difference between the participants who do sports in athletics and volleyball branches. The scores of the participants who do sports in the athletics branch are significantly higher than the scores of the participants who play volleyball in the dependent personality sub-dimension.

As a result of the Sidak test, it was observed that there is a significant difference in the obsessive-compulsive personality belief sub-dimension between the scores of those who do sports in volleyball and those who do sports in athletics and other branches. According to these results, the scores of the participants who do sports in the volleyball branch are significantly lower than the scores of the participants who do sports in athletics and other categories (wrestling, weightlifting, mountaineering, etc.) in the obsessive-compulsive personality sub-dimension

Type of Sport Variable

Personality belief sub-dimensions of licensed athletes were inspected according to the type of sport they played (team sport or individual sport). The t-test was used to determine whether there is a difference between the mean scores taken from the sub-dimensions of personality beliefs of the licensed athletes depending on the type of sport they do. The acquired results are presented in Table 3.

Table 3. Results of the T-test Conducted to Determine Whether the Scores Taken from the Sub-dimensions Vary Significantly Depending on the Sport Type Variable

Personality Belief	Type of Sport	n	$\bar{x}$	ss	Sd	t	p
Schizoid	Team	64	12.99	5.32	152	.98	.33
	Individual	90	13.85	5.33			
Paranoid	Team	64	13.12	5.91	152	.82	.42
	Individual	90	12.38	5.18			
Antisocial	Team	64	11.73	5.91	152	.16	.87
	Individual	90	11.57	6.47			
Narcissistic	Team	64	11.40	5.87	152	1.06	.29
	Individual	90	10.44	5.31		1.04	
Histrionic	Team	64	7.27	5.20	152	.35	.73
	Individual	90	6.99	4.93			
Borderline	Team	64	8.17	3.92	152	-1.34	.18
	Individual	90	9.06	4.09			
Avoidant	Team	64	13.41	4.42	152	-.95	.35
	Individual	90	14.09	4.38			
Dependent	Team	64	6.72	4.14	152	-1.64	.10
	Individual	90	7.98	5.05			
Passive / Aggressive	Team	64	13.66	4.76	152	1.38	.17
	Individual	90	12.55	5.03			
Obsessive / Compulsive	Team	64	13.40	5.82	152	-1.47	.14
	Individual	90	14.74	5.42			

* p <0,5

The results of the t-test results conducted to determine whether the scores taken from the sub-dimensions of the scale vary significantly depending on the type of sport they perform are presented in Table 3. In the analysis, no significant difference was observed between the personality belief sub-dimension mean scores of the athletes according to the type of sport variable.

Gender Variable

Personality beliefs of the licensed athletes were examined according to the gender variable. The t-test was used to determine whether there was a difference between the personality belief mean scores of the licensed athletes depending on the gender variable. The obtained results are presented in Table 4.

Table 4. Results of the T-test Conducted to Determine Whether the Scores Taken from the Sub-dimensions Vary Significantly Depending on the Gender Variable

Personality Belief	Gender	n	$\bar{x}$	ss	Sd	t	p
Schizoid	Female	67	13.51	5.54	152	.05	.96
	Male	87	13.47	5.19			
Paranoid	Female	67	11.99	4.74	152	-1.38	.17
	Male	87	13.22	5.98			
Antisocial	Female	67	10.78	5.77	152	-1.51	.13
	Male	87	12.30	6.51			
Narcissistic	Female	67	10.21	5.28	152	-1.25	.21
	Male	87	11.33	5.74			
Histrionic	Female	67	6.38	4.58	152	-1.57	.119
	Male	87	7.66	5.31			
Borderline	Female	67	9.03	3.70	152	.92	.358
	Male	152	8.91	4.34			
Avoidant	Female	67	14.33	3.97	152	1.30	.20
	Male	87	13.40	4.68			
Dependent	Female	67	7.29	4.04	152	-.38	.70
	Male	87	7.59	5.20			
Passive / Aggressive	Female	67	12.39	4.85	152	-1.37	.17
	Male	87	13.49	4.97			
Obsessive / Compulsive	Female	67	12.74	5.29	152	-2.87	.01
	Male	87	15.29	5.63			

* p <0,5

As seen in Table 4, there is no gender-based significant difference between the mean scores taken from the sub-dimensions of schizoid, paranoid, antisocial, narcissistic, histrionic, borderline, avoidant, dependent and passive/aggressive. However, a significant difference was found between the mean scores taken from the obsessive/compulsive sub-dimension in favour of the male athletes.

Discussion

Personality belief sub-dimension scores of the licensed athletes were examined according to sports branch, type of sport and gender.

Sports Branch

In the analysis, it was found that the scores of the licensed athletes in the schizoid and paranoid sub-dimensions did not vary significantly ($p>0.05$) depending on the sports branch variable. The

dysfunctional beliefs and thoughts of paranoid personality disorder are that people are possible enemies. However, the dysfunctional belief and thought of Schizoid personality disorder is that "I must have a world" (Akbulut, 2017).

The distinctive features of the antisocial personality are violent, criminal, and aggressive behavior. The dysfunctional beliefs and thoughts of antisocial personality disorders are "there are people who can be fooled" (Akbulut, 2017). In the analyses made, no significant difference was found in the scores taken from the antisocial sub-dimension of the licensed athletes from different branches, but it was observed that the scores they got from the narcissistic, histrionic, and borderline personality sub-dimensions varied significantly depending on the sports branch variable.

The scores of the participants doing sports in the athletics branch in the narcissistic personality dimension were found to be significantly higher than the scores of the participants in the taekwondo and other categories. As a result, it can be said that those who do sports in the athletics branch are more prone to the narcissistic personality than those who do sports in taekwondo and other categories. Fisher et al. (2003) found that narcissism is higher in non-contact sports (such as golf, tennis) than in contact sports. Athletics is a non-contact sport. Therefore, this finding supports Fisher's finding.

The mean scores of the athletes in the athletics branch were found to be significantly higher than the mean scores of the athletes in the taekwondo and volleyball branches in the sub-dimension of histrionic personality. According to this finding, it can be said that athletes in the athletic branches are more prone to histrionic personality disorder than athletes in volleyball and taekwondo branches. Cooper (1969) found that athletes in athletic branches have a higher desire to be a leader and like to be ahead. In addition, Fisher et al. (2003) found that individuals doing non-contact sports (such as golf, tennis) had a higher histrionic scale score than individuals doing contact sports.

The scores of the participants who do sports in goalball and athletics branches in the borderline sub-dimension were found to be significantly higher than the scores of the participants who play basketball. Goalball is a sport played by visually impaired athletes with a bell ball (Kimyon, 2018). The finding of the current study indicating a significant difference between the athletes in athletics branch and those who play basketball in the borderline personality sub-dimension is different from the finding of Cooper (1969).

As a result of the one-way analysis of variance, when the personality beliefs of the athletes were examined according to the sports branch variable, the scores they got in the avoidant and passive-aggressive sub-dimensions did not indicate a significant difference. However, it was observed that dependent and obsessive-compulsive personality belief sub-dimension scores varied significantly depending on the sports branch.

The scores taken from the dependent personality sub-dimension by the participants who do sports in the athletics branch are significantly higher than the scores of the participants who play volleyball. Feltz and Chase (1998) stated that the self-efficacy of individual athletes decreased. In dependent personalities, their view of themselves is needy, powerless and weak (Strack, 2005). The fact that the dependent personality belief sub-dimension score is higher in track and field athletes than in volleyball athletes supports the study of Feltz and Chase.

The scores on the obsessive-compulsive personality dimension of the participants who do sports in the volleyball branch are lower than the scores of the athletes in athletics and other categories.

Type of Sport

Personality beliefs of the licensed athletes were examined according to the type of sport (team sport or individual sport). 64 team sports athletes and 90 individual sports athletes participated in the study. As a result of the analysis, no significant difference was observed between the schizoid and paranoid personality belief sub-dimension mean scores according to team sports or individual sports. Accordingly, it can be said that schizoid and paranoid personality beliefs are not formed according to team sports or individual sports. In other words, schizoid and paranoid personality beliefs are not effective in directing the individual to team sports or individual sports.

In the analysis, no significant difference was found between the mean scores taken from the borderline, antisocial, narcissistic, histrionic, avoidant, dependent, passive-aggressive, and obsessive-compulsive sub-dimensions depending on whether doing a team sport or an individual sport.

Dependent personality can be defined as a behavioral pattern that starts in early adulthood and goes with the need for attention and submissive behavior caused by fear of separation (American Psychiatric Association, 2013). The leading behavior of the dependent personality is attachment, her/his belief and thought is that "I am helpless" (Akbulut, 2017). In the analyses made, no significant difference was found between the scores taken from the dependent sub-dimension depending on the variable of whether the sport is a team sport or an individual sport. Güneş (2013) did not find a significant difference in the dependent and autonomous personality traits of those who do team sports and those who do individual sports. These two studies support each other. However, Çon (2011) found that the attachment score, which is a sub-dimension of the temperament dimension, of those who do team sports is significantly higher than the score of those who do individual sports.

Gender

In the analysis, when the scores taken by the licensed athletes from the sub-dimensions of schizoid, paranoid, borderline, antisocial, narcissistic, histrionic, avoidant, dependent and were examined in relation to the gender variable, they were found to not vary significantly depending on gender.

A significant gender-based ($p<0.05$) difference was found between the mean scores taken from the obsessive-compulsive sub-dimension. Accordingly, the obsessive-compulsive sub-dimension mean score of the male athletes was found to be significantly higher than the mean score of the female athletes. No gender-based significant difference was found in the other sub-dimensions.

There are studies stating that men have more personality disorders than women (Gökalp, 2002; Sprock, 2000; Coid et al., 2006). Previous studies have revealed that being unemployed (Grant et al., 2004; Nestadt et al., 1991) and being male (Gökalp, 2002; Sprock, 2000; Coid et al., 2006) are risks for personality disorder.

Results and Suggestions

When the findings obtained from the study are examined and compared with the literature, the branches of the athletes change their personality traits. The sport played also changes the personality

beliefs that predict personality disorders. From another point of view, people with different personality beliefs tend towards different sports branches. Personality beliefs do not change according to whether the sport that people play is a team sport or an individual sport. From another point of view, different personality beliefs are not effective in their orientation towards team or individual sports. The obsessive-compulsive personality belief sub-dimension of male athletes is higher than that of women, as in the normal population.

Examining the personality beliefs of athletes according to their success can contribute to the field of sports and exercise psychology. Conducting similar studies with larger samples in different cultures provides healthier data. If the personality traits and performance of the athletes participating in the competitions are examined comparatively, it can contribute to the sports psychologists in order to increase the performance of the athletes. Comparing personality beliefs with those who do not do sports can be useful in determining whether doing sports is effective on personality beliefs.

This study will contribute to the field of sports psychology. In addition, in the literature review, no study was found that examined personality beliefs in athletes. With this aspect, it presents an original study to the literature.

GENİŞLETİLMİŞ ÖZET

İNCELEME / ARAŞTIRMA

Lisanslı Sporcuların Kişilik İnançlarının Sosyodemografik Özelliklere Göre Farklılaşmasının İncelenmesi

Yunus İçer*

Binnaz Kıran**

Giriş: Kişilik, bireyin çevreye uyumunu sağlayan, onu başkalarından ayıran, doğuştan getirdiği ve sonradan kazandığı özelliklerin bütünüdür. Kişilik insanlık tarihinden beri merak edilen ve araştırılan bir kavramdır. Bir çok düşünür ve bilim adamı kişiliği tanımlamıştır. Farklı tanımlarla beraber değişip gelişen kişilik kavramı alt boyutlara ayrılarak incelenmiştir. Kişilik inançları ise kişinin kendisi, diğerleri ve dünyanın işleyişi hakkındaki genel inançlarını ifade eder. Kişilik üzerine yapılan araştırmalarda kişiliğin yaşam deneyimleriyle de şekillendiği ortaya konulmuştur. Müsabakalara katılan lisanslı sporcular uzun yıllar spor yapan kişilerdir. Uzun yıllar tekrarlanan yaşam deneyimlerinin kişilik özelliklerini değiştirdiği öne sürülmüştür. Spor yapmanın kişilik üzerinde nasıl etki yarandığı da merak edilen, araştırılan bir konu olmuştur.

Amaç: Bu çalışma, lisanslı sporcuların kişilik inançlarının spor branşı, sporun türü ve cinsiyet değişkenlerine göre incelenmesi amacıyla yürütülmüştür. Ayrıca yapılan literatür taramasında sporcularda kişilik inançlarını inceleyen bir çalışma olmadığı için literatüre yenilik kazandırmak amaçlanmıştır.

Yöntem: Bu araştırma, geçmişte ya da halen var olan bir durumu olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan, tarama modeli ile yapılmıştır. Betimsel bir çalışmadır. Araştırma için etik kurul onayı ve gerekli izinler alınmıştır. Araştırmaya 15 yaş ve üzeri 157 lisanslı sporcu katılmıştır. Yapılan uç değer analizi sonucunda üç veri analiz kapsamından çıkarılmış ve kalan 154 veri araştırma grubunu oluşturmuştur. Yapılan analizlerde çarpıklık katsayısını -1 ve + 1 aralığında olduğu gözlemlendiğinden dağılımın normal olduğu kabul edilmiştir. Analizde varyansların homojen olduğu gözlenmiştir. Çalışmaya katılan lisanslı sporcular, Isparta Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü antrenörlerinin müsabakalara hazırladığı sporculardır. Çalışmada, Taymur ve ark. (2011) tarafından Türkçe geçerlilik güvenilirlik

* Isparta Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü, Spor Psikoloğu, yunusicer@icloud.com ORCID: 0000-0002-7566-9126

** Mersin Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ABD, binnazkiran2009@gmail.com ORCID: 0000-0001-5330-1868

çalışması yapılan, Kişilik İnanç Ölçeği Kısa Form kullanılmıştır. Çalışmanın veri analizinde SPSS 22.0 paket programı kullanılmıştır. Lisanslı sporcuların kişilik inanç alt ölçek puanlarının yapılan sporun branşı değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Ortalamalar arası farkın kaynağı ise Sidak ve LSD (Least Significant Differences - En küçük anlamlı farklar) testleri ile analiz edilmiştir.

Temel Sonuçlar: Yapılan çalışma sonucunda lisanslı sporcuların kişilik inançları: Spor branşı değişkenine göre incelendiğinde şizoid, paranoid, antisosyal, çekingen ve pasif-agresif kişilik inanç alt boyutlarında anlamlı farklılık çıkmamıştır. Narsistik, histriyonik, borderline, bağımlı, obsesif-kompulsif puanları arasında anlamlı olarak farklılaşmıştır. Yapılan LSD testi sonucuna göre yapılan analizde Atletizm branşında spor yapmakta olan katılımcıların narsistik kişilik boyutundaki puanları teakwondo ve diğer kategorisine giren katılımcıların puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksektir. analizde atletizm sporcularının histriyonik kişilik inanç alt boyutunda aldıkları puanlar, teakwondo ve voleybol sporcularından anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Sidak testi sonucuna göre yapılan analizde goalball ve atletizm branşlarında spor yapan katılımcıların borderline boyutta aldıkları puan basketbol oynayan katılımcıların puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksektir. Atletizm branşında spor yapmakta olan katılımcıların bağımlı kişilik boyutundaki puanları voleybol oynayan katılımcıların puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksektir. Voleybol branşında spor yapan katılımcıların obsesif-kompulsif kişilik boyutunda aldıkları puan atletizm ve diğer kategorisinde sınıflandırılan sporları yapan katılımcıların puanlarından daha düşüktür. Takım sporu veya bireysel spor yapma değişkenine göre incelendiğinde, kişilik inanç alt boyutlarının tamamında bu iki grup arasında anlamlı bir fark çıkmamıştır. Cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde obsesif / kompulsif alt ölçek puanı erkek sporcularda kadın sporculardan istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yüksek çıkmıştır. Diğer kişilik inanç alt boyutları ise cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Araştırma ve Uygulama için Öneriler: Sporcuların başarılarına göre kişilik inançlarının incelenmesi spor ve egzersiz psikolojisi alanına katkı sağlayabilir. Benzer çalışmaların farklı kültürlerde daha büyük örneklemle yapılması daha sağlıklı veriler alınmasını sağlar. Müsabakalara katılan sporcuların kişilik özellikleri ve performans karşılaştırmalı olarak incelenirse sporcuların performans artışı sağlamak için spor psikologlarına alanda katkı sunabilir. Kişilik inançlarının spor yapmayanlarla karşılaştırılması, spor yapmanın kişilik inançlarında etkili olup olmadığını belirlemede faydalı olabilir.

Kaynakça/References

- Akbulut, E. (2017). "Kişilik Bozuklukları". Accessed at "http://www.ktu.edu.tr/dosyalar/aile_bc50c.pptx on 22.12.2019.
- Allen, M. S., Greenlees, I., & Jones, M. (2013). Personality in sport: A comprehensive review. *International Review of Sport and Exercise Psychology*, 6(1), 184-208.
- American Psychiatric Association, DSM-5 Task Force. (2013). Diagnostic and statistical manual of mental disorders: DSM-5™ (5th ed.). American Psychiatric Publishing Inc. <https://doi.org/10.1176/appi.books.9780890425596>
- Beck, A. T. & Beck, J. S. (1991). *The Personality Belief Questionnaire* [Unpublished assessment instrument]. The Beck Institute for Cognitive Therapy and Research.
- Beck, A. T., Butler, A. C., Brown, G. K., Dahlsgaard, K. K., Newman, C. F., & Beck, J. S. (2001). Dysfunctional beliefs discriminate personality disorders. *Behavior research and therapy*, 39(10), 1213-1225.
- Beck, A. T., Freeman, A. & Davis, D. D. (2003). *Cognitive therapy of personality disorders* (2nd Edition). Guilford Press.
- Beck, A. T., Freeman, A., Pretzer, J., Davis, D. D., Fleming, B., Ottaviani, R., Beck, J., Simon, K. M., Padesky, C., Meyer, J., & Trexler, L. (1990). *Cognitive therapy of personality disorders*. The Guilford Press.

- Benjamin, C. L., Puleo, C. M., Settapani, C. A., Brodman, D. M., Edmunds, J. M., Cummings, C. M., & Kendall, P. C. (2011). History of cognitive-behavioral therapy in youth. *Child and Adolescent Psychiatric Clinics*, 20(2), 179-189.
- Berens, L.V. (1999). *16 Sixteen Personality Types: Descriptions for Self-Discovery*. Telos Publications.
- Butler, A. C., Cohen, L. H. & Beck, A.T. (2007). The Personality Belief Questionnaire-Short Form: Development and preliminary findings. *Cognitive Therapy and Research*, 31 (3), 357-370.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Citation Index.
- Chen, S. X., Fok, H. K., Bond, M. H., & Matsumoto, D. (2006). Personality and beliefs about the world revisited: Expanding the nomological network of social axioms. *Personality and Individual Differences*, 41(2), 201-211.
- Coid, J., Yang, M., Tyrer, P., Roberts, A., & Ullrich, S. (2006). Prevalence and correlates of personality disorder in Great Britain. *The British Journal of Psychiatry*, 188(5), 423-431
- Cooper, L. (1969). Athletics, activity and personality: a review of the literature. *Research Quarterly. American Association for Health, Physical Education and Recreation*, 40(1), 17-22.
- Coulter, T. J., Mallett, C. J., Singer, J. A., & Gucciardi, D. F. (2016). Personality in sport and exercise psychology: Integrating a whole person perspective. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 14(1), 23-41.
- Çon, M. (2011). Takım ve ferdi sporcuların kişilik özellikleri ile sportif performansları arasındaki ilişkinin incelenmesi [Unpublished phd Thesis]. Ondokuz Mayıs University Institute of Health Sciences.
- Doğan, O., Doğan, S., Çorapçıoğlu, A., & Çelik, G. (1994). Üniversite öğrencilerinde depresyon yaygınlığı ve bazı değişkenlerle ilişkisi. *Cumhuriyet Tıp Dergisi*, 16(2), 148-151.
- Feltz, D. L. & Chase, M. A. (1998). The measurement of self-efficacy and confidence in sport (65-80). In Ed. Joan Duda *Advancements in Sport and Exercise Psychology Measurement*. Fitness Information Technology, Incorporated.
- Fisher, A. C. (1984). New directions in sport personality research (70-80). In Ed. John M. Silva, Diane E. Stevens *Psychological foundations of sport*. Benjamin Cummings.
- Fisher, A.C., Horsfall, J. S., & Morris, H. H. (2003). Sport personality assessment: A methodological re-examination. *International Journal of Sport Psychology*, 8(2), 92-102.
- Francis, L. J., & Jackson, C. J. (2004). Which version of the Eysenck personality profiler is best? 6-, 12- or 20-items per scale. *Personality and Individual Differences*, 37 (8), 1659-1666.
- Gerring, R. J. & Zimbardo, P. G. (2014). *Psikoloji ve Yaşam* (19th Edition), (G. Sart, Translating). Nobel Academic Publishing.
- Gökalp, P.G. (2002). Kişilik Bozukluklarının Epidemiyolojisi. In Ed. O. Doğan, A. Çelikkol *Psikiyatrik Epidemiyolojisi*. Ege Psychiatry Publications.
- Grant, B. F., Hasin, D. S., Stinson, F. S., Dawson, D. A., Chou, S. P., Ruan, W. & Pickering, R. P. (2004). Prevalence, correlates, and disability of personality disorders in the United States: Results from the National Epidemiologic Survey on Alcohol and Related Conditions. *The Journal of Clinical Psychiatry*, 65(7), 948-958.
- Güneş, E. (2013). *Takım sporu ve bireysel spor ile uğraşan sporcuların özerk ve bağımlı kişilik özelliklerinin belirlenmesi (Balıkesir Astsubay Meslek Yüksekokulu örneği)* [Unpublished Master's Thesis]. Balıkesir University Institute of Health Sciences.
- International Business Machines. (2019). "Anova seçenekleri". Accessed on https://www.ibm.com/support/knowledgecenter/tr/SSEP7J_10.1.1/com.ibm.swg.ba.cognos.ug_cr_rptstd.10.1.1.doc/c_id_obj_anova.html at 20.12.2019.
- Kayri, M. (2009). Araştırmalarda gruplar arası farkın belirlenmesine yönelik çoklu karşılaştırma (post-hoc) teknikleri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(1), 51-64.
- Kimyon, B. (2018). *Ibsa goalball kuralları*. Accessed on <http://www.gesf.org.tr/Data/Sites/1/media/2018-2021-goalball-kurallar%C4%B1.pdf> at 08.04.2020
- Leahy, R. L., Beck, J., & Beck, A. T. (2005). Cognitive therapy for the personality disorders (442-461). In Ed. S. Strack *Handbook of personology and psychopathology*. John Wiley & Sons, Inc.

- Lee, S., & Lee, D. K. (2018). What is the proper way to apply the multiple comparison test?. *Korean journal of anesthesiology*, 71(5), 353-360.
- Nestadt, G., Romanoski, A. J., Brown, C. H., Chahal, R., Merchant, A., Folstein, M. F., Gruenberg E. M., McHugh, P. R. (1991). DSM-III compulsive personality disorder: An epidemiological survey. *Psychological Medicine*, 21(2), 461-471.
- Pretzer, J.L. & Beck, A.T. (2006) A Cognitive Theory of Personality Disorders (43-113). In Ed. M.F. Lenzenweger, C.F. Clarkin *Major Theories of Personality Disorder* (2nd Eds). Guilford Press.
- Sprock, J. (2000). Gender-typed behavioral examples of histrionic personality disorder. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 22(2), 107-122.
- Strack, S. (Ed.). (2005). *Handbook of personology and psychopathology*. John Wiley & Sons.
- Taymur, İ., Türkçapar, M. H., Örsel, S., Sargın, E., & Akkoyunlu, S. (2011). Kişilik İnanç Ölçeği-Kısa Formunun (KİÖ-KTF) Türkçe Çevirisinin Üniversite Öğrencilerinde Geçerlilik, Güvenilirliği. *Klinik Psikiyatri*, 14, 199-209.
- Topcu-Uzer, Ç. & Tanrikulu, İ. (2017). Siber zorbalığı önleme ve müdahale programları: ulusal bir alanyazın taraması. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(1), 1-17.
- Trull, T. J., Goodwin, A. H., Schopp, L. H., Hillenbrand, T. L., & Schuster, T. (1993). *Psychometric properties of a cognitive measure of personality disorders*. *Journal of Personality Assessment*, 61(3), 536-546.
- Türkçapar, M. H. & Sargın, A. E. (2012). Bilişsel davranışçı psikoterapiler: Tarihçe ve gelişim. *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 7-14.
- Türkçapar, M. H. (2018). *Bilişsel Davranışçı Terapi: Temel İlkeler ve Uygulama* (11th Eds.). Epsilon Publishing.
- Vanden-Auweele, Y., Nys, K., Rzewnicki, R., Van Mele, V., Singer, R. N., Hausenblas, H. A., & Janelle, C. M. (2001). Personality and the athlete (239-268). In *Handbook of sport psychology* (2nd eds). Wiley Pub.

GENÇLİK ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Yazarlara Notlar

Dergimizde sadece özgün ve daha önce yayınlanmamış makalelere yer verilmektedir.

Yazı gönderme ve değerlendirme süreçleri Dergipark sistemi üzerinden yürütülmektedir. Aşağıdaki biçimsel şartları taşımayan ve imla kurallarına uygun olmayan çalışmalar bilimsel değerlendirme sürecine alınmamaktadır. Araştırmacılar intihal.net ya da turnitin gibi programlarda oluşturmuş oldukları benzerlik raporunu da sisteme yüklemelidir.

Değerlendirilmek üzere dergimizde gönderilen çalışmalar; başlık düzeni, yapı, atıf, alıntı, kaynakça, tablo ve şekiller dahil olmak üzere tümüyle APA (7th edition of the Publication Manual of the American Psychological Association) yazım kuralları dikkate alınarak hazırlanmalıdır.

Gönderilerin uzunluğunun 4.000-8.000 kelime arasında olması beklenmektedir. Daha geniş kapsamlı çalışmalar için editörle irtibat kurulmalıdır. Çalışmalar, Times News Roman yazı tipinde, 12 punto büyüklüğünde ve çift satır aralığında hazırlanmalı, sayfa kenar boşlukları 2.5 cm olarak düzenlenmelidir. Çalışmalar için 150-200 kelime arasında bir Özet Türkçe ve İngilizce olarak hazırlanmalıdır. Ayrıca Türkçe çalışmalar için İngilizce, İngilizce çalışmalar için de Türkçe olmak üzere, yaklaşık 750 kelime uzunluğunda bir Genişletilmiş Özet hazırlanmalıdır.

Editör değerlendirmesinden sonra, tüm makaleler en az iki hakeme gönderilmektedir. Kör hakem değerlendirmelerine dayalı olarak nihai karar Editör tarafından verilmektedir.

Tüm başvurular elektronik olarak <https://dergipark.org.tr/tr/pub/genclikarastirmalari> adresinde yer alan bağlantı kullanılarak gönderilmelidir. Kör hakemlik süreci için sisteme yüklenen makale metinlerinde kesinlikle çalışmanın yazarlarına ilişkin herhangi bir bilgi yer almamalıdır.

Çalışmalarda sırasıyla aşağıdaki başlıklar yer almalıdır:

Başlık;

- 10-12 kelime uzunluğunda, içeriği yansıtan kapsayıcı nitelikte düzenlenmelidir.

Özet;

Her ampirik çalışma; Amaç, Yöntem (araştırma modeli, ölçme araçları, çalışma grubu), Temel Sonuçlar, Araştırma ve Uygulama için Öneriler alt başlıklarından oluşan, Türkçe ve İngilizce dillerinde hazırlanmış bir yapılandırılmış özet içermelidir. Ampirik olmayan ya da kavramsal çalışmalar kendi çerçevelerine uygun olarak Amaç, Kavramsal Model, Sonuçlar ve Öneriler gibi alt başlıklar taşınmalıdır.

Çalışmanın özgün değeri Amaç alt başlığı altında kısaca vurgulanabilir. Yapılandırılmış özet yaklaşık 150-200 kelime sınırlarında olmalıdır.

Anahtar Kelimeler;

- En az 3 en çok 5 anahtar kelime ya da kelime grubu belirlenmelidir. Anahtar kelimeler mümkün mertebe başlıkta yer almayan kavramlardan oluşmalıdır.

Giriş;

- Araştırmanın kavramsal temeli ve çerçevesi, alanyazında yer alan konu ile ilgili geleneksel ve güncel tartışmalar ve mevcut çalışmanın ilgili alanyazına katkısı bu bölümde geniş olarak açıklanmalıdır. İlgili alandaki mevcut bilgi birikimi eleştirel bir değerlendirmeye tabi tutulmalı ve mevcut araştırmanın önemi ve özgün değeri güçlü biçimde vurgulanmalı, amaç ve alt problemleri net olarak tanımlanmalıdır. Araştırmacılar gerekli gördükleri takdirde bu bölüm içerisinde alt başlıklar oluşturabilirler.

Yöntem;

- Araştırmanın modeli, evren, örneklem ya da çalışma grubu, veri toplama araçları, geçerlik ve güvenilirlik kanıtları, veri toplama ve analiz yöntemleri ile sınırlılıkları detaylı olarak açıklanmalıdır.

Bulgular;

- Araştırma bulguları, araştırmanın problem cümlesi ile uyumlu olarak, gerekli durumlarda tablo, şekil ya da grafik desteği ile sunulmalıdır. Araştırmanın çalışma grubu ile ilgili demografik bilgiler, Bulgular bölümünde değil Yöntem bölümünde ilgili başlık altında sunulmalıdır. Araştırmada kullanılan ölçme araçlarına ilişkin geçerlik ve güvenilirlik bilgileri, Bulgular bölümünde değil Yöntem bölümünde ilgili başlık altında sunulmalıdır.

Tartışma;

- Araştırmanın temel bulguları özetlenmeli, bulgular ilgili ve güncel alanyazınla ilişkilendirilerek tartışma derinleştirilmeli ve çıkarımlara (sonuç) ulaşılmalıdır. Tartışmada eleştirel ve bilimsel bir yaklaşım ortaya konulmalıdır.

Sonuç ve Öneriler;

- Tartışma sonucunda ortaya çıkan temel çıkarımlar ve bu çıkarımlara bağlı olarak geliştirilen öneriler özetlenmelidir. Sonuç ve öneriler araştırma bulgularının ötesine geçmemelidir.

Kaynakça;

Kaynakçanın oluşturulmasında APA son sürümü esas alınmalıdır. Araştırmacılar, nitelikli bir çalışmanın hem ilgili alanyazındaki klasik kaynaklara/yaklaşımlara atıfta bulunması hem de güncel tartışmaları ihtiva etmesi gerektiğini dikkate almalıdır.

JOURNAL OF YOUTH RESEARCH

Notes for Writers

Our journal accepts only original and previously unpublished articles.

All processes related to the submission and evaluation of manuscripts are run through Dergipark. Studies not following proper formatting or spelling rules will not be considered for scientific evaluation. A similarity report issued from programs like www.intihal.net or turnitin must accompany all submissions of manuscripts.

Studies sent to our journal for evaluation are to follow APA style guidelines (7th Edition of the Publication Manual of the American Psychological Association). This includes all headings, citations, quotations, references, and figures included in the study, as well as the actual structure of the study itself.

As we expect that manuscripts' length range from 4,000 to 8,000 words, authors should contact the editor for works exceeding the upper limit. Studies should be double spaced and written in 12 point Times New Roman font. Page margins should be at 2.5 cm. An abstract consisting of 150 to 200 words in both Turkish and English should accompany all studies. Furthermore, a Turkish extended abstract of approximately 750 words should accompany English-language studies whereas an English extended abstract of equal length should accompany Turkish-language studies.

After evaluation by the editor, all articles are sent to at least two referees for blind review. Basing his/her decision on the referees' comments, the editor makes the ultimate decision for whether the article will proceed on to subsequent stages.

All applications are to be sent electronically using the link found on <https://dergipark.org.tr/tr/pub/genclikarastirmalari>. During the blind review process, absolutely no information related to the author(s) of a study is to be included in the texts uploaded.

Studies should include the following headings:

Title;

- The title should consist of 10 to 12 words and reflect the content of the work in a comprehensive manner.

Abstract;

Empirical studies should contain a structured abstract in both Turkish and English that consists of the following sections: Aim, Method (research model, measurement tools, and study group), Basic Conclusions, and Recommendations for Future Research and Practice. Non-empirical or conceptual studies, however, should include the following sections, as necessary: Aim, Conceptual Model, Conclusions, and Recommendations.

The study's original value may be briefly emphasized in a sub-section under the study's aim. The structured abstract should range from 150 to 200 words.

Keywords;

- A minimum of three and a maximum of five keywords or word groups should be specified. As much as possible, keywords should be concepts not used in the title.

Introduction;

- The conceptual foundation and framework of the research, traditional and contemporary discussions related to the subject in the literature, and how it will contribute to the relevant literature should be broadly expounded upon in this section. The current knowledge accumulation should be critically evaluated, the importance and original value of the research strongly emphasized, and the objectives and sub-problems clearly identified. Researchers may add supplemental sub-headings as they deem fit in this section.

Method;

- In this section, the research model, universe, sample or study group, data collection tools, evidence on the study's validity and reliability, and the data collection and analysis methods used in this study, including their limitations, should be explained in details.

Findings;

- The research findings should be in harmony with the problem statement of the research and supported by the necessary tables, figures, and/or graphics. The demographics of the study group should be presented under the method and not under the findings. Likewise, information on the validity and reliability of the measurement tools used during research should also be presented in the method and not under the findings.

Discussion;

- The basic research findings should be summarized, discussion on the findings should be deepened and related to the relevant contemporary literature, and conclusions should be made. Discussion should be critical and scientific in nature.

Conclusions and Recommendations;

- The basic conclusions resulting from the discussion and recommendations based on these conclusions should be summarized without exceeding the actual scope of the findings.

References;

The most recent version of APA should be used as a basis while composing references. Researchers should keep in mind that a high-quality study should include references not only to classic sources and approaches present in the relevant literature but also to contemporary discussions.

BU SAYIDA

Zeynep Şimşir Gökalp & Hayri Ko

Türkiye’de GemiŐten Günümüze Ergenlik Araştırmaları: Bibliyometrik Bir alıŐma
Adolescent Studies from Past to Present in Turkey: A Bibliometric Study

Merve Ertop & Haktan Demircioğlu

Maruz Kalma ve Bırakma Açısından Ergenlerin Sanal
Zorbalık Yaşantıları zerinde Aile Bütünlük Duygusunun Yordayıcı Rolü
*The Predictive Role of the Sense of Family Cohesion in Adolescents’ Experiences
of Exposure and Being Exposed to Cyberbullying*

İbrahim Demirbaş & F. Betl Demir & lk Ulukaya teleŐ

Sosyal Bilgiler ğretmeni Adaylarının Gelecek Kaygılarının Belirlenmesi
Determining the Level of Anxiety of Pre-service Social Studies Teachers About

zden Turgut

Beliren Yetişkinlikte Kendini Toparlama Gc,
Bilgelik ve Problem Odaklı Başa ıkma: Bir Yol Analizi
Resilience, Wisdom and Problem-Focused Coping in Emerging Adulthood: A Path Analysis

Yunus İer & Binnaz Kırın

Examination of the Differences in Licensed Athletes’
Personal Beliefs in Relation to Some Socio-demographic Characteristics
*Lisanslı Sporcuların Kişilik İnançlarının Sosyodemografik
zelliklere Göre Farklılaşmasının İncelenmesi*

